

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920)

100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia
(was in effect from 1920 to 1933)

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920)

Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland (in Kraft 1920–1933)

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920)

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Articles (CD-ROM) * Summaries * Chronicle * Beiträge (CD-ROM) * Zusammenfassungen * Chronik
Artiklid (CD-ROM) * Kokkuvõtted * Kroonika

28th year of issue * 28. Jahrgang * 28. aastakäik

1-2 / 2020

Estonian Discussions on Economic Policy: 100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920) / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920) / Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland (in Kraft 1920–1933)

Eesti majanduspoliitilised väitlused: 100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920) / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Asutatud aastal 1984 / Gegründet im Jahre 1984 / Established in 1984
Publikatsioon ilmub kuni kaks korda aastas / Die Publikation erscheint bis zu zwei Mal im Jahr / The publication is published once or twice a year

ASUTAJA, KOORDINAATOR JA PEATOIMETAJA / GRÜNDER, KOORDINATOR UND CHEFREDAKTEUR / FOUNDER, COORDINATOR AND CHIEF EDITOR:
Matti Raudjärv (Tartu Ülikool * University of Tartu [1996–2019]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968–1998] /and since 1974–Alumni/ ja Mattimar OÜ (GmbH / Ltd) [1993 ...])

ARTIKLID ON VALDATUD ANDMEBAASIDES: / Die Beiträge sind in der Datenbanken: / Articles have been published in the databases:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (Netherlands),

EBSCO – Elton B. Stephens Company (USA),

EBSCO – Central & Eastern European Academic Source,

EBSCO – Discovery Service (**EDS**),

EconBib – Economics Bibliography (KSP Journals; International),

ECONIS – Economics Information System (Germany),

Elsevier-SCOPUS – Largest abstract & citation database of peer-reviewed literature (USA, United Kingdom, Germany),

ESO – European Sources Online (United Kingdom),

SSRN – Social Science Research Network (USA)

KONTAKT – CONTACT:

Matti Raudjärv, PhD (filosoofiadoktor-majanduskandidaat)

Mattimar OÜ / GmbH / Ltd [1993 ...] (kirjastaja, Verlag, publisher)

Kose tee 79, 12013 Tallinn, Pirita Eesti – Estland – Estland **or**

Tartu Ülikool * University of Tartu [1996–2019]; Tallinna Tehnikaülikool *

Tallinn University of Technology [1968–1998] (and since 1974 – Alumni)

mattir@hot.ee * www.mattimar.ee * matti.raudjarv@ut.ee

Tehniline sekretär ja korrektuur / Technical secretary and proofreader:

Kaarlin Birk (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology)

kaarin_birk@hotmail.com

ESTONIAN DISCUSSIONS ON ECONOMIC POLICY

**100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of
Independence in Tartu (2.02.1920)**

**100 years from the first Constitution of the Republic
of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)**

ESTNISCHE GESPRÄCHE ÜBER WIRTSCHAFTSPOLITIK

Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920)

**Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland
(in Kraft 1920–1933)**

EESTI MAJANDUSPOLIITILISED VÄITLUSED

100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920)

**100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest
(kehitis aastatel 1920–1933)**

28th year of issue * 28. Jahrgang * 28. aastakäik

1-2 / 2020

**Berliner
Wissenschafts-Verlag**

TALLINN * BERLIN

TOIMETUSKOLLEEGIUM / REDAKTIONS KOLLEGIUM / EDITORIAL BOARD:

Peter Friedrich (University of Federal Armed Forces Munich * University of Tartu; Germany-Estonia)

Irina Gogorishvili (Tbilisi Riiklik Ülikool * Ivane Javakhishvili State University of Tbilisi; Georgia)

Enno Langfeldt (Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel; Germany)

Stefan Okruch (Andrássy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest; Hungary)

Armin Rohde (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald; Germany)

Klaus Schrader (Kieli Maailmamajanduse Instituut * Kiel Institute of the World Economy; Germany)

Mart Sõrg (Tartu Ülikool * University of Tartu; Estonia)

TOIMETAJAD / REDAKTEURE / EDITORS:

Üllas Ehrlich (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology; Estonia)

Sulev Mältsemees (Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology; Estonia)

Matti Raudjärv (Mattimar OÜ * GmbH * Ltd [1993 ...]; Tartu Ülikool * University of Tartu [1996–2019]; Tallinna Tehnikaülikool * Tallinn University of Technology [1968–1998] /and since 1974 – Alumni/; Estonia)

Toimetaja-konsultant / Redakteurin-Konsultantin / Editor-Consultant:

Ruth Tammeorg (Tartu Ülikooli Ametiühing * Tartu University Faculty Association; kvalifikatsioon: kutsestandard – raamatukoguhoidja, tase 6/ Occupational qualification standard – Librarian, level 6, Estonia

Käesoleva publikatsiooni-ajakirja koostamist, väljaandmist ja trükkimist on toetanud järgmised ülikoolid ning organisatsioonid /

Die Herausgabe dieser Publikation wurde unterstützt durch folgende Universitäten und Organisationen /

The following universities and organisations have supported the publishing/printing of the publication:

- Tartu Ülikool * Universität Tartu * University of Tartu – **Estonia**
- Tallinna Tehnikaülikool * Technische Universität Tallinn * Tallinn University of Technology – **Estonia**
- Kieli Rakendusülikool * Fachhochschule Kiel * University of Applied Sciences of Kiel – **Germany**
- Greifswaldi Ülikool * Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald * University of Greifswald – **Germany**
- Jena Rakendusülikool * Ernst-Abbe-Hochschule Jena * University of Applied Sciences of Jena – **Germany**
- Mattimar OÜ * Mattimar GmbH * Mattimar Ltd – **Estonia**

Estonian Discussions on Economic Policy: **100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920) / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)**. 2020, No. 1-2¹

Estnische Gespräche über Wirtschaftspolitik: Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920) / Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland (in Kraft 1920–1933). **2020, Nr 1-2**²

Eesti majanduspoliitilised väitlused: 100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920) / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadustest (kehitas aastatel 1920–1933). **2020, nr. 1-2**³

Berlin, Tallinn: BWV * Mattimar; 28th year of issue / 28. Jahrgang / 28. aastakäik

---

¹ **NB!** In spring 2019 the editions 1 and 2 of the journal and in late autumn the editions 3 and 4 were published together. This year, in 2020, the editions 1 and 2 will be published together in late summer/autumn. The following editions will be published already in 2021. The reasons – illnesses and many restrictions/bans applied in many countries (which affected also the authors of our journal and conference guests from Estonia, Georgia, Poland, Germany and other countries) in connection with the spread of the corona virus in almost the whole world. They created problems also with the preparation and publishing of two separate journal editions in 2020. Therefore the editions 1 and 2 were published together in a somewhat lower volume (see also the brief article in the Chronicles part concerning the XXVIII Conference).

² **NB!** Im Frühjahr 2019 sind zwei Ausgaben der Zeitschrift 1 und 2 zusammen erschienen und im Spätherbst die Ausgaben 3 und 4. Im jetzigen Jahr, 2020, werden im Spätsommer oder Herbst die Ausgaben 1 und 2 zusammen erscheinen. Die nächsten Ausgaben werden dann schon im Jahre 2021 herauskommen. Die Gründe dafür – Erkrankungen und etliche Einschränkungen und Verbote, die in vielen Staaten Anwendung fanden (u. a. wurden auch unsere Autoren der Zeitschrift und Gäste der Konferenz davon beeinflusst, die aus Estland, Georgien, Polen, Deutschland und von woanders her stammen) in Zusammenhang mit der Ausbreitung des Coronavirus beinahe auf der ganzen Welt. Diese haben auch Probleme bei den zwei getrennt voneinander zusammengestellten und publizierten Zeitschriftenausgaben im Jahre 2020 verursacht. Daher wurden die Ausgaben 1 und 2 zusammen in einem etwas kleineren Umfang veröffentlicht (siehe auch den im Teil der Chronik veröffentlichten Kurzartikel über die XXVIII. Konferenz).

³ **NB!** 2019. aasta kevadel ilmusid koos ajakirja numbrid 1 ja 2 ning hilissügisel numbrid 3 ja 4. Käesoleval, 2020. aastal ilmuvad hilissuvel-sügisel koos numbrid 1 ja 2. Järgmised numbrid ilmuvad juba aastal 2021. Põhjused – haigestumised ja paljud piirangud-keelud, mis rakendati paljudes riikides (sh mõjutasid ka meie ajakirja autoreid ja konverentsi külalisi Eestist, Georgiast, Poolast, Saksamaalt ja mujalt) seoses koroonaviiruse levikuga pea kogu maailmas. Need tekidasid probleeme ka kahe eraldi ajakirjanumbri koostamisel-avaldamisel aastal 2020. Seetõtt avaldati numbrid 1 ja 2 koos mõnevõrra väiksemas mahus (vt ka Kroonika osas avaldatud lühiartikkel XXVIII konverentsi kohta).

BERLINER WISSENSCHAFTS-VERLAG GmbH, MATTIMAR OÜ, 2020

ISSN 1736-5597 (trükis)
ISSN 1736-5600 (CD-ROM)
ISSN 2228-1878 (pdf, online)

ISBN 978-3-8305-5049-5 (trükis)
ISBN 978-3-8305-5049-5 (CD-ROM)
ISBN 978-3-8305-4215-5 (pdf, e-book)
ISBN 978-9985-844-94-6 (trükis)
ISBN 978-9985-844-95-3 (CD-ROM)
ISBN 978-9985-844-96-0 (pdf, online)
ISBN 978-9985-844-97-7 (epub)
ISBN 978-9985-844-98-4 (pdf, e-book)

Käesolevas publikatsioonis avaldatud artiklid on eelretsenseeritud anonüümsest sõltumatust doktorikraadiga retsentsentide poolt.

Alle Beiträge der vorliegenden Publikation wurden vor der Veröffentlichung anonym von unabhängigen promovierten Experten rezensiert.

Before publishing, the articles in this collection have been anonymously peer-reviewed by independent reviewers holding a doctor's degree.

Trükitud trükikojas Miniprint OÜ / Gedruckt in der Druckerei Miniprint OÜ /
Printed in the publishing house of Miniprint OÜ, Tallinn, Estonia

- © Esikaas ja üldkujundus / Cover und Gesamtaufbau / Front cover and general design:
kirjastaja Mattimar OÜ; Mattimar-Verlag; publisher Mattimar 2020
- © Kirjastamine: kirjastajad, Herausgeber, publishers – Berlin, Tallinn: BWV *
Berliner Wissenschafts-Verlag GmbH, Mattimar-Verlag OÜ (GmbH), 2020
- © Autorid, Autoren, Authors

NB! NB! NB!

Ajakirjast/ Über Zeitschrift/ About the Journal

Käesolevat ajakirja tervikuna on näha:

- Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee)

Mattimar OÜ (GmbH / Ltd):

- *eestikeelsel kodulehel / estnisch / Estonian:*
http://www.mattimar.ee/est_publikatsioonid.html
- *saksakeelsel kodulehel / deutsch / German:*
http://www.mattimar.ee/ger_publikatsioonid.html
- *inglise keelsel kodulehel / englisch / English:*
http://www.mattimar.ee/eng_publikatsioonid.html

Mattimar OÜ koduleht on uuendamisel ja lisaks on koostamisel ka kodulehe venekeelne osa ning kui edaspidi tekib piisavalt palju vene keeles artiklite kirjutajaid-autoreid (NB! ja konverentsil osalejaid, et konverentsile tekib vajalik hulk ka vene keelseid ettekandeid) ning ajakirja toimkonnale esitatakse sisukaid artikleid, siis on võimalik, et laiendame ka ajakirja neljakeelseks. Aga, elame-näeme, sest see eeldab ka vene keele toimetajat ja retsensente!?

Üsna terviklikult on ajakirja samuti näha koos suures mahus eessõnade, sh oluliste sündmuste äramärkimisega, täismahus teadusartiklite, nende artiklite teiskeelsete kokkuvõtete, kroonika ja muu olulisega ojs.utlib.ee lehel:

- OJS (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) on veebijakirjade publitseerimis-süsteem, mida kasutatakse Tartu Ülikooli avatud juurdepääsuga (Open Access) teadusajakirjade haldamiseks ja publitseerimiseks. OJS platvormil on avaldatud Tartu Ülikooli nime all (sh TÜ Kirjastuses) kirjastatavad eelretsenseeritud ajakirjad, mis sisaldavad artiklite täistekste eesti, inglise ja vene keeles (meie ajakirja puhul lisaks ka saksakeelsed tekstit). Kõik Tartu Ülikooli OJS platvormil avaldatud ajakirjad on kättesaadavad ka rahvusvahelises DOAJ (Directory of Open Access Journals) andmebaasis. Ka meie käesolev ajakiri on selles andmebaasis (DOAJ) esindatud.

* * *

Die vorliegende Zeitschrift in Gänze kann eingesehen werden:

- auf dem Homepage von Mattimar OÜ (www.mattimar.ee)
- bei OJS (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System), es handelt sich um ein Publizierungssystem der Onlinezeitschriften, das von der Universität Tartu zur Verwaltung und Publikation von wissenschaftlichen Zeitschriften verwendet wird und öffentlich zugänglich ist (Open Access). Alle auf der OJS-Plattform der Universität Tartu veröffentlichten Zeitschriften sind auch in der internationalen Datenbank von DOAJ (Directory of Open Access Journals)

zugänglich. Auch unsere vorliegende Zeitschrift ist in dieser Datenbank (DOAJ) vertreten.

Der Homepage von Mattimar OÜ wird gerade erneuert und zusätzlich wird auch der russischsprachige Teil der Seite zusammengestellt. Wenn es in nächster Zukunft genügend russischsprachige Autoren und Verfasser der Beiträge geben wird (NB! und auch Teilnehmer an den Konferenzen, so dass auch eine notwendige Menge an russischsprachigen Vorträgen entsteht) und dem Redaktionsteam der Zeitschrift inhaltsvolle Beiträge vorgelegt werden, dann wird es möglich sein, dass wir auch die Zeitschrift auf vier Sprachen erweitern werden. Aber, wir werden es sehen, denn dies wird wohl auch einen Redakteur und Rezessenten für das Russische voraussetzen!?

* * *

The full edition of this journal is available:

- **on the web site of Mattimar OÜ (www.mattimar.ee)**
- **in OJS (ojs.utlib.ee) – (Open Journal System) which is a publishing system for online journals used for the management and publishing of open access research journals of the University of Tartu. All journals published in the OJS platform of the University of Tartu are available also in the international DOAJ (Directory of Open Access Journals) database. Also this our journal is represented in that database (DOAJ).**

The web site of Mattimar OÜ is undergoing updates, and in addition, the part in the Russian language will be added to the web site, and if we have enough authors of papers in Russian in the future (NB! and conference participants so that we have the necessary number of presentations also in Russian) and papers rich in content are submitted to the editorial board of the journal, it will be possible to expand the journal also to include the fourth language. But we will wait and see since this assumes also an editor and peer reviewers in the Russian language!?

Tähelepanuks autoritele!

Wichtige Anmerkung für Autoren!

Note for the authors!

Autor vastutab oma kirjutise sisu, õigekirja ja vormistamise eest ainusikuliselt.

Mattimar OÜ ei võta vastutust andmete õigsuse, täpsuse ega täielikkuse osas, samuti ei arvesta ka kolmandate poolte eraõiguslike huve.

Artikli sissejuhatavas osas ootame me autoritelt, et nad **konkreetselt ja selgelt**

- kirjutaksid, mille poolest on autori tema arvates artikli teema aktuaalne;

- formuleeriksid artikli eesmärgi;

- formuleeriksid need uurimisülesanded, mille lahendamine aitab seadud eesmärki saavutada.

Artiklite, kokkuvõtete ja muude materjalide vormistamisnõuded on avaldatud Mattimar OÜ kodulehel (www.mattimar.ee – „Aktuaalne“ all: Infokiri).

* * *

Verantwortlich für den Inhalt sind die Autoren. Mattimar OÜ (GmbH) übernimmt keine Gewähr für die Richtigkeit, Genauigkeit und Vollständigkeit der Angaben sowie die Beachtung privater Rechte Dritter.

Im einführenden Teil des Beitrages erwarten wir von dem Autor, dass er **konkret und deutlich**

- die Aktualität des Beitrages und des Themas hervorhebt;

- das Ziel des Beitrages formuliert;

- umfassend die Forschungsaufgaben formuliert, die zur Erreichung des Ziels gelöst werden müssen.

Die eingereichten Artikel und die dazugehörigen Zusammenfassungen müssen folgende Formvorschriften erfüllen (www.mattimar.ee – „Aktuell“: Merkblatt)

* * *

Authors are personally responsible for the content, correct spelling and formatting of their publications. Mattimar OÜ will not accept responsibility for the correctness, accuracy or completeness of the information and will not take into account private interests of third persons.

We expect from authors a **specific and clear** statement in the introductory part of the paper about:

- why the subject of the paper is topical in the opinion of the author;

- the objective of their paper;

- the research tasks which have to be fulfilled to achieve the stated objective.

With the delivery of your paper you will grant to the publishers the right to publish your paper (www.mattimar.ee – “Topical”: Information Letter)

SISUKORD / INHALTSVERZEICHNIS / CONTENTS

Ajakirjast/ Über Zeitschrift/ About the Journal	7
Tähelepanuks autoritele! / Wichtige Anmerkung für Autoren! / Note for the authors!	9

* * *

Sada aastat Tartu Rahulepingust (2.02.1920) (Mihkel Truman)	15
Hundert Jahre seit dem Abschluss des Friedensvertrags von Tartu (2.02.1920), (Zusammenfassung) (von Mihkel Truman)	20
Hundred years since the Tartu Peace Treaty (2.02.1920), (Abstract) (by Mihkel Truman)	23

* * *

Sada aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest (kehitis aastatel 1920–1933) (Mihkel Truman)	25
Hundert Jahre seit der Verabschiedung der ersten Verfassung der Republik Estland (in Kraft 1920–1933), (Zusammenfassung) (von Mihkel Truman)	29
Hundred years since the first Constitution of the Estonian Republic (1920–1933), (Abstract) (by Mihkel Truman)	31

* * *

Pensionid ja vaesus Eestis, Euroopa Liidus ning mujal maailmas. Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras (Matti Raudjärv)	33
Renten und Armut in Estland, in der Europäischen Union und in anderen Ländern der Welt. Gedanken zur gegenwärtigen Situation (von Matti Raudjärv)	37
Pensions and Poverty in Estonia, the European Union and the Rest of the World. Introductory Thoughts on the Current Situation (by Matti Raudjärv)	40

KOKKUVÖTTED / ZUSAMMENFASSUNGEN / SUMMARIES¹

Wolfgang Eibner, Chantal Eibner <i>Article-Artikel</i>	Catalonia's Desire for Independence – Historical Causes and Realistic Consequences of a Secession from Spain	44
	<i>Der Wunsch Kataloniens nach Unabhängigkeit – Historische Ursachen und zu erwartende Konsequenzen einer Trennung von Spanien .....</i>	43

---

¹ Tervikartiklid inglise või saksa keeles on käesoleva trükisega kaasasoleval CD-l.
The full text of papers in English or in German is available on the CD enclosed with this publication.
Die Beiträge in voller Länge entweder in englischer oder deutscher Sprache finden Sie auf der
beigefügten CD.

Maret Güldenkoh, Indrek Saar, Helle Koitla, Marika Kaselo	Tolliametnike kompetentside arendamine: esialgne sissevaade	53
<i>Article-Artikel</i>	<i>Development of Competences of Customs Officers: Preliminary Insights</i>	66
Tea Nömmann, Üllas Ehrlich, Sirje Pädam	Elanikkonna nõudlus Harku järve keskkonanesisundi parandamise järele.....	59
<i>Artikel-Article</i>	<i>A study of People's Preferences of the Environmental Status of Lake Harku and the Benefits Offered by the Lake and Its Surroundings</i>	85
Matti Raudjärv	The year 2020 – Risky Reality and Socio-economic Expectations in Estonia and in the Rest of the World (on the Background of COVID-19)	65
<i>Artikel-Article</i>	<i>Aasta 2020 – ohtlik reaalsus ja majanduspoliitilised ootused Eestis ning mujal maailmas (COVID-19 taustal)¹</i> ...	102
Erik Terk	The School of Thought of Professor Raoul Üksvärv in Management: Its Birth, Functioning and Effect on Economy	69
<i>Article-Artikel</i>	<i>Professor Üksvärvava koolkond juhtimisteaduses: teke, toimimine ja mõjud majandusele²</i>	117

---

¹ käesolev tervikartikkel CD-1 on eesti keeles ja kokkuvõte ajakirja trükikoja variandis paberil, inglise keeles. Seda seepärast, et rohkem informatsiooni eeskätt eesti keelsele lugejale anda, kuna tegemist on suures osas eesti-spetsiifilise ülevaatelise uuringuga-kirjutisega. Kuna igal riigil on selle viirusega mõneti oma probleemid ja Eesti asjad on näiteks suuremate riikidega võrreldes mastaabilt suhteliselt väiksemad ja vähem võrreldavad (seda ka absoluutes mõttes), siis ei pruugi see teistele riikidele piisavalt huvi pakkuda. Trükikoja inglise keelses kokkuvõttes on aga informatsioon loodetavasti minimaalselt-ammendavalt ja kontsentreeritud esitatud.

As an exception, at the request of readers, this full paper is in Estonian on CD and the summary is published on paper media in English. This is in order to provide more information above all to readers in the Estonian language as it is largely a study specific to Estonia.

Ausnahmsweise, auf ausdrücklichen Wunsch von estnischen Lesern, wurde der vorliegende Artikel in estnischer Sprache in voller Länge auf der CD veröffentlicht, und als Zusammenfassung in englischer Sprache in der Papierfassung der gedruckten Zeitschrift. Das vor allem deshalb, um mehr Informationen in erster Linie den estnischsprachigen Lesern zugänglich zu machen, da es sich zum größten Teil um eine für Estland spezifische Untersuchung handelt.

² käesolev tervikartikkel CD-1 on eesti keeles ja kokkuvõte ajakirja trükikoja variandis paberil, inglise keeles. Seda seepärast, et rohkem informatsiooni eeskätt eesti keelsele lugejale anda, kuna tegemist on suures osas eesti-spetsiifilise ülevaatelise uuringuga-kirjutisega.

Viktor Trasberg	Alkoholi aktsiisimaksude koormuse jaotus Balti riikides	73
<i>Article-Artikel</i>	<i>Alcohol Excise Duties Burden in the Baltic Countries .....</i>	136

KROONIKA / CHRONIK / CHRONICLE

A.

Tähelepanuväärsed Eesti majandusteadlased, majandusõppejõud ja teadusorganisaatorid	
Bedeutende estnische Wirtschaftswissenschaftler, Hochschullehrer für Wirtschaft und Wissenschaftsorganisatoren	
Notable Estonian economists, economic academics and scientific research organisers	

Valve Kirsipuu (05.03.1933 – 20.09.2017). In memoriam (Sulev Mäeltsemees)	78
Valve Kirsipuu (05.03.1933 – 20.09.2017). In memoriam (Zusammenfassung)	81
Valve Kirsipuu (05.03.1933 – 20.09.2017). In memoriam (Abstract)	82
Dotsent Kostel Gerndorf (20.10.1945 – 27.06.2019). In memoriam (Teo Saimre, Mati Vaarmann ja Ants Kikas)	83
Dozent Kostel Gerndorf (20.10.1945 – 27.06.2019). In memoriam (Zusammenfassung)	87
Associate Professor Kostel Gerndorf (20.10.1945 – 27.06.2019). In memoriam (Abstract)	89

B.

Aktuaalne nii ülikoolide õppe- kui teadustöös	
Aktuelles in Unterricht und Forschung der Universitäten	
Topical in both the academic and research activities of universities	

B1. Estonia: Jänerda 2020 – XXVIII scientific conference on economic policy (25.–27.06.2020) and COVID-19 /	
Estland: Jänerda 2020 – XXVIII. wirtschaftspolitische Konferenz	

As an exception, at the request of readers, this full paper is in Estonian on CD and the summary is published on paper media in English. This is in order to provide more information above all to readers in the Estonian language as it is largely a study specific to Estonia.

Ausnahmsweise, auf ausdrücklichen Wunsch von estnischen Lesern, wurde der vorliegende Artikel in estnischer Sprache in voller Länge auf der CD veröffentlicht, und als Zusammenfassung in englischer Sprache in der Papierfassung der gedruckten Zeitschrift. Das vor allem deshalb, um mehr Informationen in erster Linie den estnischsprachigen Lesern zugänglich zu machen, da es sich zum größten Teil um eine für Estland spezifische Untersuchung handelt.

(25.–27.06.2020) und COVID-19 /		
Eesti: Jäneda 2020 – XXVIII majanduspoliitika teaduskonverents		
(25.–27.06.2020) ja COVID-19 (Matti Raudjärv, konverentsi peakorraldaja)	91	
B2. Konverents „The Role of Higher Education in Different Economic Systems“ (Diana Eerma)		97
Konferenz zur Rolle der Hochshulbildung in unterschiedlichen Wirtschaftssystemen (von Peter Friedrich)	100	
Conference on the Role of Higher Education in Different Economic Systems (by Diana Eerma)	103	
C.		
Majanduspoliitika teaduskonverentsid ja muud tegevused		
Wissenschaftliche Konferenzen über Wirtschaftspolitik und andere Veranstaltungen		
Scientific conferences on economic policy and other activities		
C1. Majanduspoliitika teaduskonverentsid Eestis (1984–2020 ... 2021) /		
Liste der wissenschaftlichen Konferenzen über Wirtschaftspolitik in Estland (1984–2020 ... 2021) /		
List of scientific conferences on economic policy in Estonia (1984–2020 ... 2021)	106	
C2. Loodetav tulevikuinformatsioon (2021–2027) /		
Die Zukunftsinformation (2021–2027) /		
Expected future information (2021–2027)	110	
* * * * *		
D.		
Informatsioon ajakirja toimkonnalt	116	
Information from the editorial team	117	
Information des Redaktionsteams	118	
Mattimar OÜ – usaldusväärne ettevõte /		
Mattimar GmbH – Zuverlässiges Unternehmen /		
Mattimar Ltd – Trustworthy Enterprise	119	

* * *

Järgmine, **XXIX** majanduspoliitika teaduskonverents toimub /
Die nächste, **XXIX** wirtschaftspolitische Konferenz findet statt /
The next, **XXIX** scientific conference on economic policy will be held:

1.–3.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia) – Jäneda:

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996) / Tartu Ülikooli regionaalne Pärnu kolledž – 25 aastat

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt (1996) / College Pärnu (regional) der Universität Tartu – 25 Jahre

Economic Policy in the EU Member States – 2021: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värska (1996) / Pärnu College (regional) of the University of Tartu – 25 years

SADA AASTAT TARTU RAHULEPINGUST (2.02.1920)

Tartu rahulepingut võib küll vaadelda lihtsalt kui Eesti Vabariigi ja Nõukogude Venemaa vahelist sõda lõpetatav lepet, ent – nagu sageli sedasorti dokumentidega – oli sellegi sõlmimiseni jõudmine olulisel määral mõjutatud rahvusvahelistest suhetest ning uute jõujoonte mahatõmbamisest Euroopas Esimese maailmasõja lõppedes. Teisalt jälle oli omakorda Tartu rahulepingul mõju naaberriikide poliitilisele ning diplomaatilisele olukorrale.

Ehkki Eesti Vabariik oli välja kuulutatud 24. veebruaril 1918. aastal, oli juba päev hiljem valdav osa Eestimaa kubermangu alast sakslaste poolt okupeeritud ja oli seda kuni sama aasta hilissügiseni, mil Saksa keisririik kokku varises. Eesti aladele see midagi head ei tähendanud, sest Venemaa enamlik valitsus tühistas 13. novembril ühepoolsest Saksamaaga sõlmitud Bresti rahulepingu, valmistades ühtlasi ette pealetungi lääne suunas – ühelt poolt selleks, et taastada Vene imperiumi sõjaelised piirid, teisalt aga eesmärgiga jõuda Saksamaale, et õhutada maailmarevolutsiooni puhkemist.¹

Punaarmee 22. novembril tehtud esimese katse Narva vallutada lõid tagasi sakslased, kes püüdsid sellega tagada oma väeosade turvalise lahkumise Eestist, ent seal edasi jäi kodumaa kaitsmine esialgu tõsist raskustega loodava Eesti rahvaväe ülesandeks. Järgnevate nädalate jooksul liikus rinne nii kirdest kui kagust küll Kesk-Eesti suunas, kuid juba 19. jaanuari öhtuks olid punaväed soome vabatahtlike ning Inglise mereväe toel tagasi üle Narva jõe aetud ning veebruari esimestel päevadel sai vabaks ka Kagu-Eesti piir.²

Kuni kevadeni toimusid peamiselt kaitselahingud ning needki eeskätt Lõunarindel. Mais aga alustasid Eesti rahvaväe üksused vastavalt varasemale kokkuleppele Vene valgete Põhjakorpusega ühist pealetungi Petrogradi suunal, kavatsusega kukutada enamlased. Pealetung osutus sedavõrd hõlpsaks – kiiresti jõuti nii Petrogradi-eelsete positsioonideni kui kagu poolt Irboska vallutamiseni –, et edust tiivustatuna otsustati punaväelastest vabastada ka Riia. Paraku olid Eesti rahvaväest ette jõudnud sakslased kindralmajor Rüdiger von der Goltzi juhtimisel, kelle eesmärk polnud mitte vaid enamlus kukutada, vaid tulevikus liidus Venemaaga astuda ka Antandi vastu, kes parajagu Pariisi rahukonverentsil Saksamaad kõigiti endale allutada püüdis.³

Eestlastes tekitasid ärevust aga hoopis Riias levima hakanud kuuldused von der Goltzi plaanist ühes peamiselt baltikslastest koosneva Landeswehriga Eestis võim haarata. Kui von der Goltzil see plaan esialgu ka puudus, siis Läti piiridest tahtis ta eestlased kindlasti välja saada. See viis Eesti väejuhatusele alluva Läti 2. Võnnu polgu Landeswehriga vastasseisu ning peagi ka sõjaliste kokkupõrgeteni, kus Eesti ja Läti kaotasid kuu aega kestnud vaenutegevuses langenute või haavatutena üle 1100 mehe.⁴

---

¹ Ago Pajur. Vabadussõda. *Eesti Ajalugu VI*. Peatoim. S. Vahtre. Tartu: 2005, lk 28.

² *Eesti Vabadussõja ajalugu I*. Koost., toim. L. Vahtre. Tallinn: 2020, lk 273–310, 354.

³ Ago Pajur. Vabadussõda, lk 35–38.

⁴ *Eesti Vabadussõja ajalugu II*. Koost., toim. L. Vahtre. Tallinn: 2020, lk 88–93, 159, 162.

Nn Landeswehri sõja lõppedes Eesti väeosadele aga pikka hingetõmbe aega ei antud, kuna juuni keskel vastupealetungi alustanud Punaarmee lähenes taganeva Põhjakorpuse järel hoogsalt Eesti piiridele. Seetõttu tuli paigutada Eesti rahvaväe üksused Ingeri järvede ja Luuga jõe liini kaitsepositsioonidele, kus järgnevate nädalate jooksul suudeti suurtest kaotustest hoolimata Punaarmee rünnakud tagasi törjuda. Kui Narva taga olukord rahunes, tuli eestlastel hakata törjelahinguid pidama Pihkva ruumis. Ning vaatamata Eesti rahvaväe edukatele pealetungidele, otsustati taktikalistel kaalulustel taanduda ning Pihkva rindelöök Vene valgete Loodearmee kaitsta jäätta. Punaarmee aga peatas edasitungi Irboska kaitseliini.⁵

Punavägede edasitungi raugemise põhjuseks sai asjaolu, et kuna enamlased olid septembriks sedavõrd suure surve alla sattunud, tegid nad Balti riikidele ettepaneku alustada rahuläbirääkimisi. Sel hetkel olid selleks võimelised küll ainult eestlased.⁶ Ehkki Eesti võimud olid põhimõtteliselt valmis läbirääkimistele asuma ning Suurbritannia oli valmis kinnitama eestlaste iseolemisõigust, siis Prantsusmaa teatas, et kui Eesti enamlastega rahu sõlmib, kehtestatakse Eestile majandusblokaad.⁷ Nimelt oli Antant asunud 1919. aasta suvel kavandama operatsiooni enamlaste vastu, mille läbiviimisel pidid Vene valgeid armeesid toetama ka Balti riikide väeüksused. Eesti väejuhid olid ühelt poolt sellega nõus – aidanuks see ju laiendada Eesti ja Venemaa vahelist puhtverstooni –, teisalt oli aga sõdurite seas võimust võtnud sõjaväsimus ning pealegi peeti Vene kodusõda võõraks probleemiks. Ja lõpuks oli oma roll ka majanduslikul kitsikusel ning Antandi riikide viivitusel Eesti Vabariiki *de jure* tunnustada.⁸

Vene valgete Loodearmee pealetung septembril lõpus algas küll edukalt, ent peagi sõjaõnn pöördus ning Vene kodusõja läänerinne hakkas taas Eesti kirdepiiri poole nihkuma. Kuna Eesti peljati, et pärast Petrogradi vallutamist pöördub Loodearmee Eesti vastu, otsustas Rahvaväe juhtkond võtta oma kontrolli alla Petrogradi-eelsed fordid, mille suurtükid ulataksid vajadusel ka Kroonlinnas paiknevat Balti sõjalaevestikku ohjeldama. Alles Loodearmee põgenemiseks osutuva taandumisega tömbus Eesti rahvavägi 9. novembriks Ingeri järvede ja Luuga joonele. Punaarmee sidumisega olid rahvaväe üksused tegevuses ka Lõunarindel, kus jõuti paiguti välja Velikaja jõeni.⁹

Et Atandi loodetud plaanist, mille kohaselt alustavad Vene valgete Loode- ja Läänearmeega samaaegselt uut pealetungi, asja ei saanud, oli tagajärjeks Loodearmee purustamine ning Punaarmee kiire lähenemine Eesti piiridele. Seetõttu tuli Eesti rahvaväe üksustel asuda detsembri alguseks Narva-eelsete positsioonide kaitsele.¹⁰

Kuigi septembris polnud katse Eesti ja Nõukogude Venemaa vahel rahuläbirääkimisi alustada vilja kandnud, oli nii Eesti valitusus kui ka Asutav Kogu jätkuvalt huvitatud

⁵ Ago Pajur. Vabadussõda, lk 40–41.

⁶ Andres Kasekamp. *Balti riikide ajalugu*. Tallinn: 2011, lk 133.

⁷ Ago Pajur. Vabadussõda, lk 41.

⁸ *Ibid.*, lk 42.

⁹ *Eesti Vabadussõja ajalugu II*, lk 305, 307.

¹⁰ Ago Pajur. Vabadussõda, lk 42.

edasiste purustuste välimiseks sõja lõpetamisest. Sama kuu lõpuks selgus, et Suurbritannia jätab läbirääkimiste üle otsustamise puhtalt Eesti (*resp.* Balti riikide) otsustada ning ka Prantsusmaa ei rakenda mingeid sanktsioone. Nii otsustasidki Tartus toimunud teisel konverentsil osalenud riigid minna Venemaaga läbirääkimisi pidama ühiselt ning sõlmida Venemaaga multilateraalne rahuleping. Ent kui novembris toimus kolmas Balti konverents, selgus, et rahulepingu võimalikult kiirest allkirjastamisest on huvititud vaid Eesti (Läti tahtis enne enamlased Latgale aladelt välja lüüa, Leedul aga puudus üldse rinne Punaarmee vastu). Seega võttis Jaan Tõnissoni valitsus 19. novembril vastu otsuse alustada Venemaaga separaatläbirääkimisi ning tegi Moskvale ka vastava ettepaneku. Eesti rahudelegatsiooni esimeheks nimetati Jaan Poska ning liikmeiks Ants Piip, Julius Seljamaa, Mait Püuman ning kindralmajor Jaan Soots.¹¹

Rahukonverents avati Tartus 5. detsembril ning tinglikult võiks selle jagada kaheks etapiks. Detsembri lõpuni väldanud esimese etapi peamisteks sihtideks oli sõjategevuse lõpetamine ning vaherahu sõlmimine, paralleelselt vaidlidi tulevaste riigipiiri ja sõjaliste tagatiste üle. Kogu selle aja aga toimusid Narva rindel vihased lahingud, kus ühel pool oli Eesti rahvavägi ning teisel pool nii relvastuselt kui ka isikkoosseisult mitmekordse ülekaaluga Punaarmee. Pärast seda, kui punavälased olid viimases hädas püüdnud Narvale läheneda ringiga Krivasoo ja Vääksa poolt, katkestasid nad detsembri teises pooles mõnoks ajaks pealetungi ning Eesti rahvaväel oli võimalus oma kaitsehitisi taastada ja uusi jõude rindele vedada. Aasta viimastel päevadel tegi Punaarmee veel viimased meeleteitlikud katsed Narva vallutada, ent kuna needki ei andnud tulemusi, pidid punased väetüsused rünnakud lõpetama.¹²

Mõistagi oli viimaste tuliste rünnakute eesmärk mõjutada läbirääkimiste käiku: sest kui näiteks vastastikuses tunnustamises jõuti üsna ruttu üksmeelele, siis piirküsimused osutusid palju problemaatilisemaks ning just siin tahtiski Venemaa Eestit survestada. Esialgu olid mõlema poole territoriaalsed nõudmised lialdatud – Eesti esmase kava kohaselt pidanuks piir jooksma sügaval Vene territooriumil, hõlmates ingerlaste asualasid ning Setumaast itta jäävaid vene elanikkonnaga piirkondi; Venemaa nägemuse järgi pidanuks aga Venemaa koosseisu jäätma nii Setumaa, Peipsi saared, Narva linn kui lõpuks ka Ida-Virumaa põlevkivimaardlad. Vähehaaval muutusid ettepanekud küll realistikumaks, ent kokkuleppele siiski ei jõutud ning läbirääkimised katkesid mitu korda. Alles siis, kui sai selgeks, et Punaarmee ei suuda Eesti rahvaväe kaitsest läbi murda, muutus ka Venemaa leplikumaks ning 31. detsembri õhtul allkirjastati vaherahuleping (mille kohaselt hakkas vaherahu kehtima 3. jaanuaril kell 10.30) ning põhilised poliitilised kokkulepped, mis puudutasid Eesti iseseisvuse tunnustamist, riigipiiri ning julgeolekutagatisi.¹³

Rahukõneluste teisel etapil, mis vältas jaanuari lõpuni, olid kõne all peamiselt majandusküsimused, millest keerukamateks osutusid Vene riigi varade jaotamine, Eestist Venemaaale evakueeritud varade tagastamine ning edasised kahe riigi vahelised majandussidemed. Algul soostusid venelased ulatuslike majanduslike soodustustega,

¹¹*Ibid.*, lk 44.

¹²*Ibid.*, lk 44–46.

¹³*Ibid.*, lk 47.

ent pärast 16. jaanuarit, kui lääneriigid tühistasid Venemaa suhtes majandusblokaadi, sai otsta ka Moskva järeleandlikkus oma esimese rahusõlmijaga. Edasised kõnelused kestsid veel kaks nädalat, ent kuna need enam uusi tulemusi ei andnud, allkirjastati rahuleping 2. veebruaril kell 00:45.¹⁴

Mis oli rahulepingu tulem Eestile? Lepinguga lõppes esiteks sõjaseisukord ning teiseks tunnustas Venemaa Eesti iseseisvust ning loobus igaveseks köigist õigustest, mis tal minevikus Eestile olid olnud. Ka lepinguga fikseeritud riigipiir oli toonastes oludes Eestile igati soodne – Narva jõgi ja Irbuska kõrgendik moodustasid parima loodusliku kaitsejoone. Samuti oli rahvuslikus plaanis oluline, et Setumaa ja Narva linn kui eestlaste asualad Eesti vabariigiga liidetaks. Sõjaliste tagatistena pidid mõlemad pooled laiali saatma oma territooriumil asuvad võõrväed (Vene Loodearmee Eestis ja Eesti kommunistlikud kütipolgud Venemaal) ning likvideerima organisatsioonid, mis pretendeerivad lepingupartneri territooriumi valitsemiselle ning keelduma lepingupartneriga sõjaseisukorras olevatel riikidel kasutada oma territooriumi sõjavägede või -varustuse transpordiks. Kuna lepingus sätestati teineteise territooriumidel elavatele inimestele võimalus opteeruda vastaspoole kodakondsusesse ning nägi ette ka sõjavangide ja interneeritud tsiviilisikute vahetamise, saabus järgnevail aastail Eestisse 40 000 eestlast.¹⁵

Oluliselt pälvিসid tähelepanu ka majandusküsimusel. Esiteks loobusid mõlemad pooled teineteiselt sõjakulude ja -kahjude hüvitamise nõudmisenist. Lisaks loobus Venemaa Eesti territooriumil paiknevatest enditestest Vene riigi varadest ja Eestilt võlgu sisse nõudmast, samas aga kohustus Eestile maksma 15 miljonit kuldrubla ja tagastama kõik Eestist väljaveetud valitsus-, teadus-, õppe- ja muude asutuste varad. Kõige lõpuks aga kehtestati vastastikused kaubandussoodustused ning töötati teineteisele ka edaspidi soodsaid majanduskokuleppeid.¹⁶

Tartu rahuleping jõustus üllatavalt kiiresti – Ülevenemaaline Kesktäitevkomitee ratifitseeris selle juba kaks päeva hiljem, Eesti Asutav Kogu aga 13. veebruaril 1920.¹⁷ Sellega oli 5000 eestlase elu nõudnud Vabadussõda riikliku iseseisvuse nimel jõudnud loodetud tulemuseni – sõjategevus lõppenud, rahu sõlmitud ning päritut Nõukogude Venemaa tunnustus Eesti omariiklusele. Vahetult pärast lepingu sõlmimist valdas rahukõnelusi jälginud välimaalasi nõutus – siin-seal lehvinud küll sinimustvalgeid, aga ei mingeid rahvapidustusi ega isegi spontaanseid röömuväljendusi tänavatel. Muidugi ei tähendanud see, et poleks tundut kergendust või heameelt – Anton Jürgenstein nimetas rahulepingu sõlmimist eestlaste kõige tähtsamaks sündmuseks tema 700-aastases ajaloos –, ent samas ärgitas kainusele laialt levinud kahtlus lepingu püsivuse osas, kuna enamlasi ei peetud usaldusväärseteks partneriteks.¹⁸ Ja nagu näitasid 1. detsembri 1924

¹⁴ Ago Pajur. Tartu rahukõneluste lõpp- ja järelvaatus (veebruar–märts 1920). Tuna 2020, nr 1, lk 22.

¹⁵ Rahuleping Eesti ja Venemaa vahel. – Rahvusarhiiv (edaspidi RA), ERA.957.10.74, l. 1(a)p, 2p, 2(a)p, 3p, 4p, 5p, 6p, 7p.

¹⁶ *Ibid.*, l. 8p, 9p, 10p.

¹⁷ Asutava Kogu protokoll nr. 106, 13. 02. 1920. – RA, ERA.15.2.105, l. 2.

¹⁸ Ago Pajur. Tartu rahukõneluste lõpp- ja järelvaatus, lk 24.

või veel enam 1939. ja 1940. aasta sündmused, ei olnud eestlaste ettevaatus lepingupartneri ülemäärases usaldamises liialdatud.

Ent milline oli Eesti ja ülejäänud Balti väikeriikide vabadussõdade ja iseseisvumise rahvusvaheline tähendus? Vabadussõja võitmine ei toonud automaatselt kaasa rahvusvahelist tunnustust, sest näiteks Antant, iscäranis aga USA, lootis endistviisi Vene valgete võitu ega tatnud seetõttu Venemaa territoriaalset terviklikkust enneaegu ohtu seada. Seetõttu tunnustas Antant Eestit ja Lätit *de jure* alles 26. jaanuaril 1921. Ehkki Balti riikide teket on sageli peetud Antandi kingituseks, et enamliku Venemaa läänepiiril oleks n-ö puhvertsoon, ei olnud Pariisis rahulabirääkimistel osalejatel tegelikult aimugi sellest, mis Balti riikides toimub, ega ka huvitunud sellest. Balti riikide iseseisvumisest olid huvitatud ainult eestlased, lätlased ja leedulased ise, nende sõjalisi konflikte Venemaaga peeti lihtsalt Venemaa kodusõja üheks körvaliseks tandriks.¹⁹ Peagi aga sai selgeks, et vähemalt esialgu Venemaa oma jõud enamlasi võimult tõrjuda ei suuda, ning nii eelistati ka pigem äsjatekinud Balti rahvusriikide iseseisvust kui nende Nõukogude Venemaa osaks kuulutamist.

April – mai 2020

Mihkel Truman
Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi doktorant

---

¹⁹ Andres Kasekamp. *Balti riikide ajalugu*, lk 134–135.

HUNDERT JAHRE SEIT DEM ABSCHLUSS DES FRIEDENSVERTRAGS VON TARTU (2.02.1920)

Wenngleich die Republik Estland am 24. Februar 1918 ausgerufen worden war, blieb ein Großteil des Territoriums des Gouvernements Estland, das bereits am darauffolgenden Tag von den Deutschen besetzt wurde, bis zum Spätherbst des gleichen Jahres, als Deutsches Kaiserreich zusammenbrach, unter deutscher Besetzung. Für die estnischen Gebiete bedeutete dies nichts Gutes, weil die bolschewistische Regierung Russlands am 13. November einseitig den mit Deutschland geschlossenen Friedensvertrag von Brest für ungültig erklärte, wobei er zugleich eine Offensive in Richtung Westen vorbereitete.

Der am 22. November von der Roten Armee unternommene erste Versuch, Narva einzunehmen, wurde von den Deutschen abgewehrt; fortan wurde die Pflicht der Verteidigung der Heimat jedoch den estnischen nationalen Einheiten, deren Gründung zunächst auf ernsthafte Schwierigkeiten stieß, auferlegt. Während der nächsten Wochen bewegte sich die Front sowohl aus dem Nordosten wie auch aus dem Südosten in Richtung Mittelestland, doch begannen die estnischen Truppen mit Unterstützung der finnischen Freiwilligen und der englischen Marine bald eine Gegenoffensive, wobei sie die Rote Armee bis zum Abend des 19. Januar in nordöstlicher Richtung und bis Anfang Februar in südöstlicher Richtung aus Estland zu verdrängen vermochten.

Bis zum Frühling 1919 wurden auf dem Kampfplatz des Freiheitskrieges (*Vabadussõda*) hauptsächlich nur Abwehrschlachten ausgetragen. Im Mai leiteten aber die estnischen nationalen Truppenteile in Zusammenarbeit mit dem Nordkorps der russischen Weißen Garde eine Offensive in Richtung Petrograd ein, um den Sturz der Bolschewiki zu erzwingen. Der Vormarsch erwies sich als dermaßen erfolgreich, dass man sich auf einen Schlag entschied, auch Riga von den Rotarmisten zu befreien. Dies führte jedoch zu einem Konflikt mit der hauptsächlich aus den Deutsch-balten zusammengesetzten Landeswehr, die von der Gründung des Baltischen Herzogtums auf der Basis der ehemaligen baltischen Gouvernements träumten. Den im Juni und Juli geführten sog. Landeswehrkrieg gewannen zwar die Esten und Letten, doch erlitten sie dabei unnötig große Verluste.

Estland, das mit den Deutschen und Deutschbalten Frieden geschlossen hatte, musste sich wieder auf die Abwehrschlachten vorbereiten, denn nach dem aus Petrograd zurückgezogenen Nordkorps bewegten sich in Richtung der estnischen Grenzen auch die Rotarmisten. Obgleich Estland in den darauffolgenden Wochen große Verluste erlitt, konnten die Angriffe der Roten Armee abgeschlagen werden. Im September unterbrach die Rote Armee in der Gegend von Izborsk unerwartet die Offensive und die unter internationalem Druck geratenen Bolschewiki unterbreiteten den baltischen Ländern den Vorschlag, die Friedensverhandlungen aufzunehmen. Zu diesem Zeitpunkt brachten jedoch nur die Esten die dazu nötige Fähigkeit auf.

Während sich Großbritannien bereit erklärte, das Recht der Esten auf die Unabhängigkeit anzuerkennen, drohte Frankreich im Fall des Friedensschlusses zwischen Estland und den Bolschewiki an, eine Wirtschaftsblockade über Estland zu

verhängen. Die Entente hatte nämlich eine groß angelegte Operation geplant, um den Sturz der Bolschewiki zu erzwingen, wobei die russischen Weißen Armeen auch von den nationalen Einheiten der baltischen Länder unterstützt werden sollten. Wegen des Scheiterns eines weiteren Plans der Entente, wonach die Nordwestarmee und die Westarmee der russischen Weißen eine gleichzeitige Offensive gegen Petrograd beginnen sollten, wurden die estnischen nationalen Einheiten Anfang Dezember wieder mit der Verteidigung der vor Narva liegenden Positionen betraut.

Ungeachtet des im September gescheiterten Versuchs, Friedensverhandlungen aufzunehmen, waren die Esten nach wie vor an der Beendigung des Krieges interessiert. In Anbetracht dessen, dass die Entente bis zum Ende des gleichen Monats auf eine unmittelbare Einbeziehung der baltischen Länder in den Kampf gegen die Bolschewiki verzichtet hatte, fassten die baltischen Länder zunächst den Beschluss, gemeinsame Verhandlungen mit Russland aufzunehmen, um einen multilateralen Friedensvertrag zu schließen. Im November stellte sich jedoch heraus, dass nur Estland an einer möglichst raschen Unterzeichnung des Friedensvertrags interessiert war. Somit beschloss die estnische Regierung am 19. November, Separatverhandlungen mit Russland einzuleiten, und unterbreitete Moskau den entsprechenden Vorschlag.

Die Friedenskonferenz, die in Tartu am 5. Dezember eröffnet wurde, kann vereinbarungsgemäß in zwei Etappen eingeteilt werden. Zu den Hauptzielen, die in der bis zum Ende Dezember gedauerten ersten Etappe verfolgt wurden, zählten die Einstellung der Kriegshandlungen und der Abschluss eines Waffenstillstandes, parallel dazu wurde um Staatsgrenzen und militärische Garantien gestritten. Eben die Grenzstreitigkeiten wurden von heftigen Schlachten an der Narvaer Front begleitet, wo den estnischen nationalen Truppen die Rote Armee gegenüberstand, die sowohl an Bewaffnung wie auch an Truppenstärke den Ersteren mehrfach überlegen war. Dennoch mussten die Rotarmisten im Hinblick darauf, dass ihnen die Einnahme von Narva weder direkt noch durch Umlagerung gelungen war, ihre Angriffe einstellen und am Abend des 31. Dezember einen Waffenstillstand unterzeichnen, der am 3. Januar um 10:30 Uhr in Kraft trat.

In der zweiten Etappe der Friedensverhandlungen, die während des Monats Januar stattfand, wurden in erster Linie Wirtschaftsfragen besprochen; am kompliziertesten erwiesen sich die Verteilung der Vermögenswerte des russischen Staates, die Rückerstattung des aus Estland nach Russland evakuierten Vermögens sowie die künftigen Wirtschaftsbeziehungen zwischen zwei Staaten. Der Friedensvertrag von Tartu wurde am 2. Februar um 00:45 Uhr geschlossen.

Der Friedensschluss brachte für Estland mehrere positive Ergebnisse – erstens konnte der Kriegszustand beendet werden, zweitens erkannte Russland die Unabhängigkeit Estlands an und verzichtete für immer auf alle früheren Rechte in Hinsicht auf Estland, außerdem wurde Estland die unter den damaligen Verhältnissen sehr günstig gelegene Staatsgrenze zuerkannt. Im Hinblick auf den wirtschaftlichen Aspekt sei erwähnt, dass die beiden Parteien darauf verzichteten, voneinander Ersatz der Kriegskosten und -schäden zu verlangen. Außerdem verzichtete Russland auf die auf dem estnischen Territorium befindlichen Vermögenswerte des russischen Staates, verpflichtete sich zur

Zahlung von 15 Millionen Goldrubeln an Estland sowie zur Rückerstattung der aus Estland ausgeführten Vermögenswerte der Regierungsbehörden, Forschungs- und Bildungseinrichtungen sowie anderer Behörden. Zum Schluss gewährten beide Länder einander gegenseitige Handelspräferenzen und sicherten einander auch zukünftig den Abschluss von günstigen Wirtschaftsabkommen zu.

Eben in Bezug auf die Letzteren kam in Estland die Hoffnung auf, die einstigen Wirtschaftsbeziehungen mit Russland wiederherzustellen. Zunächst schien sich diese Hoffnung zu erfüllen, denn im Jahre 1920 wurden die meisten Geschäftsoperationen Russlands mit Westeuropa tatsächlich über Estland abgewickelt. Noch günstigere Aussichten versprach die in Russland im Jahre 1921 verkündete Neue Ökonomische Politik (NEP), die zu einer allmählichen Zunahme staatlicher Aufträge Russlands an die estnische Metall- und Papierindustrie führte. Dennoch zeigte sich bereits nach ein paar Jahren, dass die Hoffnungen auf den russischen Markt nicht gerechtfertigt sind, weshalb man sich auf Westeuropa umzuorientieren versuchte. Diese Entscheidung wurde auch durch das Verständnis unterstützt, dass die Entwicklung der Wirtschaftsbeziehungen in östlicher Richtung geeignet ist, die Sicherheit Estlands zu gefährden.

April-Mai 2020

Mihkel Truman
Universität Tartu

HUNDRED YEARS SINCE THE TARTU PEACE TREATY (2.02.1920)

Although the Estonian Republic had been declared independent on February 24th, 1918, it was only a day later that most of the area of Estonia was occupied by the Germans. This lasted until late autumn, which is when the German Empire collapsed. Things did not change for the better for the Estonian territories, as on November 13th the Russian Bolshevik government unilaterally annulled the Treaty of Brest (which had been signed with Germany), allowing it to prepare for a westward invasion.

The first attempt by the Red Army to invade Narva, on November 22nd, was foiled by the Germans. After that, however, protecting the country became the responsibility of the Estonian military (which had just been created with difficulties). In the following weeks, the front moved from the northeast and southeast towards central Estonia. But soon after that, the Estonian army along with the support of Finnish volunteers and the British navy began its counterattack. They succeeded in pushing the Red Army out from Estonian boundaries, first from the northeast by the evening of January 19th and then from the southeast by the beginning of February.

Until the spring of 1919, it was mainly defensive battles that took place within the context of the Estonian Independence War. In May, however, Estonian military units began cooperating with the Northern Corps from the Russian White Army to go on the offensive towards Petrograd in order to overthrow the Bolsheviks. The move proved so successful that in one go they also decided to liberate Riga from the Red Army. But this led to a conflict with the Landeswehr (comprised mainly of Baltic Germans), who had dreams of creating a Baltic Duchy by uniting the former Baltic provinces. While the Estonians and Latvians managed to win the Landeswehr war that took place in June-July, they suffered needlessly large losses.

Having made peace with both the Germans and Baltic Germans, Estonia had to once again prepare for defensive battles. This was because the Northern Corps, retreating from Petrograd, were followed by the Red Army towards the Estonian borders. Although Estonian losses in the following weeks were large, they managed to fend off the Red Army's attacks. In September, the Red Army suddenly suspended their attack on the Irboska area. Now under international pressure, the Bolsheviks offered to start peace negotiations with the Baltic states. At that moment, only the Estonians were ready for it. While Great Britain was prepared to recognize Estonia's right for independence, France announced that if Estonia were to make peace with the Bolsheviks, an economic blockade would be established for Estonia. Antant had namely planned an extensive operation to overthrow the Bolsheviks. As part of the plan, Baltic military forces had to support the Russian White Army. Since Antant's other plan, according to which the Russian White Army's Northwestern and Western Army were to simultaneously begin an ascent to Petrograd, also failed, the Estonian forces had to return to pre-Narva defensive positions by the beginning of December.

Although the attempts in September to begin peace negotiations had not been successful, Estonians remained interested in ending the war. And because by the end of the same month Antant had given up on directly involving the Baltic states in the fight against the

Bolsheviks, they decided to begin negotiations with Russia for signing a multilateral peace treaty. In November, however, it turned out that only Estonia was interested in signing a peace treaty as quickly as possible. Thus, on November 19th, the Estonian Government decided to begin separate negotiations with Russia and made the corresponding offer to Moscow.

The peace conference began in Tartu on December 5th and it is possible to divide into two phases. The main goals of the first phase (lasting until the end of December) were ending the military activity and signing a truce. In parallel, arguments about state borders and military safeguards took place. The arguments about the border happened simultaneously with fierce battles on the Narva front, where on the one side was the Estonian army, and on the other, the Red Army, which was several times more powerful in terms of weaponry and manpower. Yet since the Red Army forces did not manage to invade Narva in any way, they were forced to end their attacks and sign a truce. This was done in the evening of December 31st and was in effect from January 3rd at 10:30 AM.

The second phase of the peace negotiations, taking place over the course of January, focused primarily on economic issues. The most difficult of these were the distribution of Russian state assets, the return of assets that had been evacuated from Estonia to Russia and future economic ties between the two countries. The Tartu Peace Treaty was signed on February 2nd at 12:45 AM.

Signed the peace treaty had several positive impacts on Estonia – first, the period of martial law ended. Second, Russia recognized Estonia's independence and forever abandoned all rights that it had previously had on Estonia. And finally, the locations of the state borders that Estonia gained were highly beneficial in those circumstances. From an economic point of view, it is worth noting that both sides dropped their demands to collect war expenses and damages from each other. Additionally, Russia dropped its claims on Russian state assets located on Estonian territory, was required to pay 15 million gold rubles to Estonia and had to return governmental, science, educational and other assets that had been removed from Estonia. Finally, mutual trade concessions were established and promises were made about subsequent favourable trade deals.

Those trade deals especially allowed Estonia to be hopeful about restoring former economic ties with Russia. Initially, this seemed to be panning out. In 1920, most Russian business operations with Western Europe took place via Estonia. The outlook seemed even more promising after Russia announced a new economic policy in 1921, which slowly led to national commissions from Russia that revived the Estonian metal and paper industries. Yet just a few years later it became apparent that hopes on the Russian market were not justified and Estonia tried to reorient itself towards Western Europe. This decision was also supported by the understanding that developing economic ties with the east could endanger Estonian sovereignty.

April – May 2020

Mihkel Truman

University of Tartu

SADA AASTAT EESTI VABARIIGI ESIMESEST PÖHISEADUSEST (kehtis aastatel 1920–1933)

Ajaloolane Ago Pajur on Eesti Vabariigi 1920. aasta põhiseadust nimetanud 1. detsembril 1924 toimunud riigipöördekatse ja 1930. aastate alguse ülemaailmse majandussurutise tingitud sisepoliitilise kriisi kõrval üheks kolmest olulisest murdepunktist Eesti sisepoliitikas vahemikus 1918–1934.¹ Neist kronoloogilises järjekorras esimene ehk põhiseadus on omariikluse aspektist ehk siiski kõige olulisem.

Kuigi Eesti vabariik oli välja kuulutatud juba 24. veebruaril 1918, sai riikluse tegelikule üleschitamisele asuda alles Saksa okupatsiooni lõppedes sama aasta novembris – 11. novembril alustas tegevust Ajutine Valitsus, 20. novembril astus taas kokku Maanõukogu ning 27. novembril valiti valitsuse uus koosseis. Samas otsustas Maanõukogu laialt minna ning anda oma volitused Asutavale Kogule, mis pidi valitama 1919. aasta veebruari algul.² Maanõukogu 24. ja 27. novembri seadustega anti kogu võimutäius Ajutisele Valitsusele, kellel oli sellega õigus kehtestada vajalikke määrusi ja seadusi, võtta laenu, sõlmida rahvusvahelisi lepinguid jne.³

Valitsus hakkaski talle antud õigus kasutama, kuulutama välja seadusi ning seadma ametisse erakorraliste volitustega ametnikke, eelkõige komissare maakondadesse. Sõjaseisukorras oli selline valitsemisüsteem muidugi mõistlik, ent ometi tekitas kontrolli puudumine valitsuse üle erinevates poliitilistes ringkondades ka ärevust. Iseärani pärast seda, kui Maanõukogu oli detsembri lõpupäeval otsustanud parasiagu keerulise sõjasituatsiooni töttu Asutava Kogu valimised edasi lükata.⁴

Rahulolematus paisus ning Maanõukogu vanematekogu sai üha enam kaebusi, mistõttu ei jäänud Maanõukogul muud üle, kui uesti erakorraliseks istungjärguks kokku tulla. 1. veebruaril 1919 alanud istungitel pälvisid valitsusametnike omavoli, omavalitsuste õiguste piiramine, sõjaväelaste sekkumine tsiviilellu ning ülemäära karmid karistused rohket kriitikat, ühtlasi tehti mitu ettepanekut valitsuse tegevusvabaduse piiramiseks. Kokuvõttes viis see usaldushääletuseni, kus valitsus sai enamuse ning ümber tuli kujundada hoopiski kriitikat toetanud Maanõukogu juhatus.⁵ Ometi näitab ajade selline käik, et ka enne Asutava Kogu valimist juhinduti Eestis vähemalt ühest parlamentarismi põhimõttest – valitsuse poliitilisest vastutusest parlamenti ees.

Erakorralise istungjärgu peamise tulemusena taasalustati Asutava Kogu valimiste ettevalmistamist. Valimised toimusidki aprilli algul ning Asutava Kogu avaistung toimus Estonia kontserdisaalis 23. aprillil. Äsja ellukutsutud esinduskogu peamisteks ülesanneteks sai maareformi läbiviimiseks tarviliku maaseaduse ning riikluse aluseks

¹ Ago Pajur. Kolm murdepunkti Eesti sisepoliitikas 1918–1934. Tuna 2008, nr 1, lk 6.

² Ago Pajur. Riikluse rajamine. *Eesti Ajalugu VI. Peatoim. S. Vahtre.* Tartu: 2005, lk 47.

³ Riigi Teataja 1918, nr 3, lk 9; Riigi Teataja 1918, nr 4, lk 4–5.

⁴ Mati Graf. *Eesti Rahvusriik. Ideed ja lahendused: ärkamisajast Eesti Vabariigi sündinini.* Tallinn: 1993, lk 265–267.

⁵ Eesti Vabariigi sisepoliitika 1918–1920: Dokumentide kogumik. – *Ad fontes.* Tallinn: 1999, lk 200–204.

oleva põhiseaduse koostamine ning vastuvõtmine. Kuna põhiseaduse väljatöötamine oli küllaltki ajamahukas töö, võttis Asutav Kogu 4. juunil vastu ajutise põhiseaduse ehk „Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra“, et ka vahepealsel ajal kehtiks Eestis piisavalt selgepiiriline valitsemissüsteem.⁶

Ajutine valitsemiskord osutus aga mõneti üllatuslikuks – selles oli loobutud parlamentarismi põhimõtetest, mida seni oli iseenesestmõistetavalta järgitud. Pealtnäha võis tunduda, et tegemist on siiski parlamentaarse süsteemiga – millele viitas eeskätt ju selgelt sätestatud võimude lahususe printsiip – Asutava Kogu pädevusse jää seadusandlik, valitsusele täitev- ning riigikohtule kohtuvõim –, kuid seejuures ei saa tähelepanuta jäta asjaolu, et parlament oli domineerivas positsioonis ning ka tema volitused harilikust ulatuslikumad. Näiteks täitis Asutav Kogu parlamendi põhiülesandeid: võttis vastu seaduseid, otsustas sõja ja rahu üle, koostas riigieelarve, valis valitsuse ja Riigikohti liikmeid jne; samas aga täitis ta ka erakorralisi, Asutavale Kogule iseloomulike parlamentide funktsioone – koostas põhiseaduse, töötas välja põhimõtted olulisteks ümberkorraldusteks (näiteks maareform), andis valitsusele ülesandeid ja kontrollis selle tegevust. Seega koondus Asutava Kogu käte peale seadusandliku põhimõtteliselt ka täidesaatev võim, sest kui viimane oligi ametlikult Vabariigi Valitsuse pädevusse antud, ei saanud ta seda ilma Asutava Kogu loa ja kontrollita rakendada. Ja kuna tavapäraselt poliitikutest moodustatava valitsuse asemel taheti aasta kaupa ministriteks nimetada poliitiliselt erapooleitud spetsialiste, siis võib üsna kindlalt väita, et kõrvale kavatseti jätkata nn poliitilise vastutuse printsiip. Tegelikkuses neid põhimõtteid siiski kuivivord ei rakendatud: ministriteks seati poliitikud, keda toetas parlamendi enamus, valitsuse ametiaeg osutus pigem tähtajatuks ning Asutav Kogu loobus valitsuskabineti otsesest juhtimisest.⁷

4. juunil 1919 moodustati 15-liikmeline põhiseaduse komisjon. Kuna esimesed kuud kulusid peaasjalikult erakondade seisukohtade ärakuulamisele ning põhimõtteliste küsimuste arutamisele, siis konstitutsiooni eelnõu menetlemiseni jõuti tegelikult alles oktoobris. Ning et enamik erakondadest pelgas nii presidentialismi (liiga suure tegevusvabadusega ja sõltumatu täitevvõim võib haarata kogu võimu) kui ka parlamentaarset süsteemi (selle kontrollmehhanisme peeti ülemäära nõrkadeks), pooldati Šveitsile omast korraldust, kus keskne positsioon on küll parlamendil, ent samas on olulisel määral kaasatud valitsemisesse rahvas. Seega soovitati ka Eesti rahvale anda rahvaalgatuse ja rahvahääletuse õigus.⁸

Põhiseaduse oktoobris valminud eelnöös määritati ära Rahvanõukogu ehk parlamendi kontrolliõigus valitsuse ja selle liikmete üle, valitsuse volituste kestus (kaks aastat) ning tänapäevases tähduses osalusdemokraatia rakendamispõhimõtted. Viimastega sai rahvas lisaks üldisele valimisoigusele ka rahvaalgatuse ja rahvahääletuse õiguse. Viimase roll polnud eelnõu järgi sugugi vähetähtis – näiteks sai rahvahääletusele panna parlamendis vähemusse jäänud ettepanekuid ja eelnöusid; korralised rahvahääletused

⁶ Ago Pajur. Riikluse Rajamine, lk 48–50.

⁷ Ago Pajur. Kolm murdepunkti Eesti sisepoliitikas 1918–1934, lk 7–8.

⁸ Eesti Vabariigi sisepoliitika 1918–1920, lk 44–46; Ago Pajur. Riikluse rajamine, lk 50.

toimunuks kord aastas ning nende vaheaegadel olnuks võimalikud ka erakorralised rahvahääletused.⁹

Ent siis toimus põhiseaduse komisjoni arusaamades põhjalik muutus. Nimelt avanes võimalus tutvuda sama aasta suvel vastuvõetud Soome ja Saksamaa põhiseadustega, mida peeti tollal moodsaaimaiks, ning see tõi kaasa komisjoni kaugenemise nii valitsevast parlamentist, osalusdemokraatiast kui ka tähtajalisest valitsusest.¹⁰ Ja kuna mõlemad nimetatud põhiseadused baseerusid parlamentarismi printsipiidel, siis erinevalt varasemast hakkas komisjon ühtäkki parlamettaaret süsteemi pidama sobilikuks ka Eestile. See põhimõtteline muutus tööst esile kitsaskoha, millele komisjon ehk polnud siiani veel korralikult lahendust otsinudki. Nimelt oli küsimus selles, kuidas tagada parlamenti ja valitsusvõimu tasakaal? Kuna sellistel puhkudel on parimaks võimaluseks riigipea institutsioon, siis lisatigi presidendi ametikoht ka detsembris valminud parandatud põhiseaduse eelnõusse. Presidendile kui tasakaalustavale jõule andis eelnõu õiguse kasutada suspensiivset vetot, saata parlament laiali ning välja kuulutada ennetähtaegsed valimised.¹¹

Paraku ei läinud presidendi institutsiooni põhiseadusesse sisserkirjutamine siiski nii libedalt. Juba 1920. aasta alguses hakkasid kõlama just väljaspool põhiseaduse komisjoni paahameelenoodid, mis viisid selleni, et 18. veebruaril võeti vasakpoolsete initsiativil Asutava Kogu plenaaristungil arutlusele riigipea institutsiooni küsimus. Mis eraviisiiliseks kuulutatud koosolekul täpsemalt toimus, pole teada, ent igatahes otsustati presidendi ametikoht eelnõust kustutada ning selle funktsioonid jagada parlamenti, valitsuse ja valitsusjuhi vahel. Tasakaalustavat rolli parlamenti ja valitsuse vahel pidi hakkama etendama rahvas. Ajade sellise käigu taga võib ilmselt näha vasakpoolsete pelgust, et ühele isikule omistatakse ebaproportsionaalselt suur võim.¹²

Sellega said põhiseaduse eelnõu koostamise suuremad probleemid lahendatud ning Asutav kogu võttis põhiseaduse vastu 15. juunil 1920, kehtima hakkas see sama aasta 21. detsembril. Sageli on rõhutatud, et 1920. aasta põhiseadus oli oma laialdaste kodanikuõiguste (kõik Eesti kodanikud, olenemata nende rahvusest, soost, usust või varanduslikust olukorrast, on seaduse ees võrdsed; Eestis ei kehti seisuslikud privileegid ega tiitlid; kõigil kodanikel on täielik ühinemis-, koosolekute-, südametunnistuse-, usu- ja sõnavabadus, samuti piiramatud vabadus valida elukohta ja tegevusal; kõigile kodanikele tagatakse isiku- ja kodupuutumatus ning kirjavahetuse saladus) ning vähemusrahvustele antud õigustega (suurematele rahvusrühmadele garanteeriti emakeelne kooliharidus ning emakeele kasutamise õigus ametiasutustes, samuti oli sätestatud õigus teostada rahvuslikku kultuurautonoomiat)¹³ tollases maailmas üks demokraatlikumaid ja edumeelseimaid. Küll tasub märkida, et vähemalt alguses ei olnud võimalik kõiki põhiseadusega sätestatud õigusi ja vabadusi kehtestada,

⁹ Põhiseaduse algeelnõu. – Riigiarhiiv (edaspidi RA), ERA.15.2.414, l. 136–140.

¹⁰ Artur Mägi. Kuidas valitseti Eestis. *Iseseisvuslaste Kirjavara 4*. Stockholm: 1951, lk 20.

¹¹ Ago Pajur. Kolm murdepunkti Eesti sisepoliitikas 1918–1934, lk 9.

¹² Artur Mägi. Kuidas valitseti Eestis, lk 29; Mati Graf. *Parteid Eesti Vabariigis 1918–1934 koos eellooga (1915–1917) ja järellooga (1934–1940)*. Tallinn: 2000, lk 292–295.

¹³ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RA, ERA.31.1.1912, l. 3p–5.

sest Eestis oli nii kasvanud kuritegevuse kui ka kommunistide vastu võitlemiseks rakendatud laialdane katseseisukord.¹⁴

Ent hinnates vastuvõetud põhiseadust riigivalitsemise seisukohast, tuleb nentida, et see puüdis ühendada kahte erinevat ja mõneti lausa vastandlikku süsteemi. Näiteks võeti Šveitsi süsteemist üle rahva vahetu kontroll parlamenti üle ning rahvahääletuse ulatuslik roll poliitilises elus, parlamentaarsetest süsteemist aga valitsuse poliitiline vastutus parlamenti ees ja võimude lahususe printsipi. Kumbagi rakendati siiski vaid osaliselt. Näiteks „lahjendas“ parlamentarismi see, et täiesti sõltumatu oli vaid kohtusüsteem (tätevvõim sõltus seejuures paljus seadusandlikust ning puudus neid tasakaalustav tegur), rahvalitsuse printsipi piiras aga asjaolu, et rahvaalgatuse ja -hääletuse õigus ei kehitinud kõigile seadustele (riigieelarve, maksud, välislepingud, riigilaenud, mobilisatsiooni väljakuulutamine jne), samuti loobuti korralistest rahvahääletustest ja neid hakati käsitlema pigem millegi erakorralisena.¹⁵

Tagantjärele on sellist segasüsteemi nimetatud küllaltki probleemaliseks lahenduseks ning kaheldud, et tegelikus elus selline sulam üldse kuigi pikalt eksisteerida võiks. Samuti on arvatud, et sellise põhiseaduse edukaks toimimiseks olnuks vaja, et nii rahvas kui ka poliitikud, rääkimata riiklikest institutsioonidest, vastaksid väga kõrgetele moraalsetele ja eetilistele nõudmistele, mis demokraatliku traditsioonita noores riigis oli mõistagi üsna mõeldamatu. Kuid vaatamata sellele, et sedasorti „tasakaalustamata parlamentarismi“ sobitumises tegelikku riigiellu on põhjusega kaheldud, toimis see siiski kuni 1932. aastani üpris hästi.¹⁶ Ning 1930. aastate algul äkki puhkenud vajadus põhiseadust muutma hakata, oli pigem tingitud ülemaailmse majanduskriisi Eestisse jõudmisest ja sellega seonduvatest sotsiaalpoliitilistest probleemidest kui tegelikust põhiseaduslikust kriisist.¹⁷

April – mai 2020

Mihkel Truman
Tartu Ülikooli ajaloo ja arheoloogia instituudi doktorant

---

¹⁴ Ago Pajur. Riikluse rajamine, lk 51.

¹⁵ Ago Pajur. Kolm murdepunkti Eesti sisepoliitikas 1918–1934, lk 9.

¹⁶ Rein Marandi. Valitud artikleid Eesti riigist ja politikast. Tallinn: 2007, lk 20.

¹⁷ Ago Pajur. Riikluse rajamine, lk 86.

HUNDERT JAHRE SEIT DER VERABSCHIEDUNG DER ERSTEN VERFASSUNG DER REPUBLIK ESTLAND (in Kraft 1920–1933)

Obgleich die Republik Estland bereits am 24. Februar 1918 ausgerufen worden war, konnte der tatsächliche Staatsaufbau erst nach dem Ende der deutschen Besatzung im November des gleichen Jahres aufgenommen werden, als die Provisorische Regierung ihre Tätigkeit aufnahm und der als Volksvertretung fungierende Landrat (*Maapäev*) erneut zusammentrat. Bald beschloss aber der *Maapäev* seine Auflösung und übertrug seine Vollmachten auf die Verfassungsgebende Nationalversammlung (*Asutav Kogu*), die Anfang Februar 1919 gewählt werden sollte.

Damit wurde die volle Regierungsgewalt während des Interregnums der Provisorischen Regierung übergeben, die die Gesetze verkündete, mit außerordentlichen Vollmachten ausgestattete Beamte ins Amt einsetzte usw. In den Tagen des Freiheitskrieges (*Vabadussõda*) (28. XI 1918–2. I 1920) war ein solches Regierungssystem durchaus angebracht, dennoch mutete die fehlende Kontrolle der Regierung den verschiedenen politischen Kreisen nicht unbedenklich an. Aus diesem Grund musste der *Maapäev* im Februar außerordentlich erneut zusammentreten und die inzwischen verschobenen Wahlen zur Verfassungsgebenden Nationalversammlung beschloss man im April durchzuführen.

Die Eröffnungssitzung der Verfassungsgebenden Nationalversammlung wurde am 23. April abgehalten, wo ihr zwei wichtige Aufgaben auferlegt wurden: die Erarbeitung des Landgesetzes (*Maaseadus*) für die künftige Landreform sowie die Erstellung und Verabschiedung der Verfassung. In Anbetracht dessen, dass die Erarbeitung der Verfassung viel Zeit in Anspruch nahm, verabschiedete die Verfassungsgebende Nationalversammlung am 4. Juni die provisorische Verfassung. In der provisorischen Verfassung gab es so manche überraschende Aspekte – so etwa hatte man darin auf die Grundsätze des Parlamentarismus verzichtet, die man bei der Staatsverwaltung bisher selbstverständlich befolgt hatte. Obwohl das Prinzip der Gewaltenteilung ausdrücklich festgehalten war, nahm das Parlament dennoch eine dominierende Position gegenüber der Regierung ein und war mit weiter reichenden Vollmachten ausgestattet, als es gewöhnlich war.

Im Juni wurde auch ein 15-köpfiger Verfassungsausschuss gebildet, der nach der Anhörung der Standpunkte der Parteien und nach der Erörterung grundsätzlicher Fragen schließlich im Oktober auch zur tatsächlichen Bearbeitung des Verfassungsentwurfes kam. Bald stellte sich heraus, dass die Einführung eines konkreten Wahlsystems nicht angemessen ist – im Hinblick auf den Präsidentialismus fürchtete man eine zu unabhängige Exekutivgewalt, wohingegen die Kontrollmechanismen des parlamentarischen Systems als zu schwach angesehen wurden. Deshalb neigte man immer stärker dazu, das Schweizer System zu unterstützen, wonach neben einer zentralen Position des Parlaments auch das Volk in erheblichem Maße in die Regierungsangelegenheiten einzbezogen wurde.

Doch nachdem sich den Mitgliedern des Verfassungsausschusses die Möglichkeit eröffnet hat, die modernen Grundgesetze Finnlands und Deutschlands kennenzulernen, kam eine grundlegende Änderung der Ansichten des Ausschusses zustande. Der Ausschuss nahm Abstand von den Prinzipien des regierenden Parlaments, der Beteiligungsdemokratie wie auch der befristet eingesetzten Regierung und kam schließlich zum Ergebnis, dass das parlamentarische System für Estland eigentlich durchaus geeignet ist. Da lediglich das Gleichgewicht zwischen dem Parlament und der Exekutive fraglich blieb, wurde im Dezember auch das Präsidentenamt in den Verfassungsentwurf eingefügt.

Die Hinzufügung der Institution des Staatsoberhaupts in den Verfassungsentwurf erregte aber Ärger, und dies gerade außerhalb des Ausschusses. So wurde in der Plenarsitzung der Verfassungsgebenden Nationalversammlung am 18. Februar auf Initiative der Linken die Frage des Präsidentenamtes auf die Tagesordnung gesetzt. Im Ergebnis der Gespräche wurde die Präsidenteninstitution aus dem Verfassungsentwurf beseitigt, wobei eine ausgleichende Rolle zwischen dem Parlament und der Regierung dem Volk zuerkannt wurde. Damit waren die mit dem Entwurf verbundenen größeren Probleme gelöst und die Verfassungsgebende Nationalversammlung verabschiedete die Verfassung am 15. Juni 1920, in Kraft trat sie im Dezember des gleichen Jahres.

Die erste Verfassung der Republik Estland wurde zu ihrer Zeit als eine der demokratischsten und fortschrittlichsten Verfassungen der Welt angesehen – erstens waren den Bürgern sehr weitgehende Rechte eingeräumt und etwa den nationalen Minderheiten wurden sowohl der muttersprachliche Unterricht, das Recht, sich vor den Behörden ihrer Muttersprache zu bedienen, wie auch die nationale Kulturautonomie gewährleistet. Im Hinblick auf die Staatsverwaltung strebte die damalige Verfassung eine Verschmelzung des Schweizer Systems (die unmittelbare Kontrolle des Parlaments durch das Volk) mit dem parlamentarischen System (die Gewaltenteilung, die politische Verantwortung der Regierung gegenüber dem Parlament) an, doch waren die den beiden Systemen entnommenen Züge alles in allem „verdünn“ – so etwa galt das Recht auf Volksinitiative und -abstimmung nur hinsichtlich eines Teils der Gesetze, die vollziehende Staatsgewalt war aber in erheblichem Maße auf das Parlament angewiesen, wobei es an einer ausgleichenden Kraft mangelte. Im Hinblick auf den wirtschaftspolitischen Aspekt wurde betont, dass die Organisation des Wirtschaftslebens den Grundsätzen der Gerechtigkeit entsprechen soll, die das Ziel verfolgen, den Bürgern auf der Grundlage der Gesetze, die sich etwa auf den Bildungserwerb, die Beschäftigung, die Erwerbsunfähigkeits- und Altersrente beziehen, einen menschenwürdigen Unterhalt zu gewährleisten.

Im Nachhinein hat man oft Zweifel geäußert, ob eine solche Mischung überhaupt lange existieren konnte, doch vermochte sie in der Republik Estland recht lange standzuhalten. Auch die zu Beginn der 1930er aufgetauchten Anforderungen, die Verfassung zu ändern, waren eher durch die mit der weltweiten Wirtschaftskrise verbundenen innenpolitischen Probleme als durch die tatsächliche Verfassungskrise bedingt.

HUNDRED YEARS SINCE THE FIRST CONSTITUTION OF THE ESTONIAN REPUBLIC (1920–1933)

Although the Estonian Republic had already been declared independent on February 24th, 1918, it was only possible to begin the development of statehood once the German occupation ended in November of the same year. That is when the Provisional Government began operations, as well as when the Provincial Assembly regathered as representatives of the people. Not long after that, however, the Provincial Assembly decided to disband and give their powers to the Constituent Assembly, which was to be elected in early February of 1919.

For the intermediate time, then, full power was given to the Provisional Government. They passed laws and appointed officials with special authorities, among other things. As this happened during the Estonian War of Independence (Nov. 28th, 1918–Feb. 2nd, 1920), such a system of governance was certainly reasonable. Yet the lack of supervision over the government raised questions in various political circles. As such, the Provincial Assembly had to reconvene under these special circumstances in February and the elections of the Constituent Assembly (which had been postponed) were decided to be held in April.

The first session of the Constituent Assembly took place on April 23rd, where it was given two important tasks: the development of a land law for the upcoming land reform and the preparation and adoption of a constitution. As the creation of the constitution was time-consuming, on June 4th the Constituent Assembly adopted a provisional constitution. The provisional constitution included several surprising details – for example, the principles of parliamentarism, which had so far been considered self-explanatory in governing the country, were abandoned. And although the principle of the separation of powers was clearly set out, the parliament was in a dominating position in relation to the government and its powers were more extensive than usual.

June also saw the formation of a 15-member commission for the constitution. After listening to the positions of the parties and discussing questions of principle, the commission finally started processing the draft of the constitution in October. It soon became apparent that establishing one specific system of governance was not going to appease everyone – in the case of presidentialism some were afraid of an overly independent executive power, while the control mechanisms of a parliamentary system were considered too weak. As such, there was increasing support for a Swiss-style arrangement, where in addition to the parliament having the central role, the people would also be heavily involved in governing.

However, after the members of the commission had a chance to be introduced to the modern constitutions of Finland and Germany, a major shift took place in their approach. The commission moved away from the principles of the parliament in power, as well as from participatory democracy and fixed-term government. In the end it was decided that a parliamentary system was in fact quite suitable for Estonia. Since the only remaining question was regarding the balance of power between the parliament and government, in December the position of president was added to the draft of the constitution.

Including the institution of the head of state in the draft, however, created controversy outside of the commission. As such, the question of having the position of president was discussed, on the initiative of the left, on February 18th at the plenary session of the Constituent Assembly. As a result of the discussions, the institution of the presidency was erased from the draft of the constitution, and the balancing role between the parliament and government was to be performed by the people. With these changes, the larger issues of the draft were solved and the Constituent Assembly adopted the constitution on June 15th, 1920. It came into effect in December of the same year.

The first constitution of the Estonian Republic has often been considered one of the most democratic and progressive ones in the world for its time – citizens were given extensive rights, and for example, ethnic minorities were guaranteed education in their own language, as well as the right to use their mother tongue in official institutions and the right to a national cultural autonomy. In terms of governance, the constitution attempted to combine the Swiss system (people having direct control over the parliament) and the parliamentary system (the separation of powers, the government having political responsibility in front of the parliament). In the end, aspects of both systems were “watered down” – for example, the people’s initiative and voting only applied to certain laws, and the government relied heavily on the parliament, with a balancing force between the two lacking. In terms of economic policy, it was emphasized that organizing economic life needed to meet the principles of justice, with the goal of securing citizens a humane livelihood through laws regarding obtaining education, working, pensions for both the inability to work and for retirement, and more.

In retrospect, doubt has been cast upon whether such a mixed system would ever be able to exist for an extensive period of time, yet in the Estonian Republic it did last fairly long. The needs to change the constitution in the beginning of the 1930’s were due to domestic political issues arising from the Great Depression rather than due to a constitutional crisis.

April – may 2020

Mihkel Truman
University of Tartu

PENSIONID JA VAESUS EESTIS, EUROOPA LIIDUS NING MUJAL MAAILMAS

Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras¹

Pealkirjas nimetatud kategooriad on omavahel tihedalt seotud ning üldjuhul iseloomustavad osaliselt ka riigi arengutaset ning tema elanike heaolu. Eestis on teiste Euroopa Liidu riikidega võrreldes kõige rohkem pensionäre vaesusriskis, selgub Eurostati 07.02.2020 avaldatud andmetest.²

Kui Euroopa Liidus keskmiselt oli 2018. aastal vanemate kui 65-aastaste seas vaesusriskis 15 % inimestest, siis Eestis on see näitaja üle kolme korra (M. R.: 3,6 korda) suurem – selliseid on 54 %. Eestile järgnevad Läti 50 % -ga, Leedu 41 % ja Bulgaaria 30 % -ga. Kõige madalam oli vaesusriskis pensionäride osakaal Slovakkias (6 %), Prantsusmaal (8 %), Kreekas (9 %), Taanis, Luksemburgis ja Ungaris (10 %), selgub Euroopa Liidu statistikaameti koostatud ülevaatest.

Pensionäride vaesusrisk on viimastel aastatel kasvanud – kui 2013. aastal oli EL-i keskmise tase alla 13 %, siis nüüd on see kaks protsendipunkti kõrgem. Siiski on vanemate inimeste vaesusrisk Euroopas keskmiselt madalam kui tööeliste hulgas, kus vaesusriskis oli 2017. aastal 17 % inimestest. Eesti pensionärid on rikaste riikide seas ühed kõige vaesemad.

Samas on Eestis EL-i madalaaim lõhe meeste ja naiste pensionide suuruse vahel – kui Euroopa Liidus keskmiselt said mehed 30 % suuremat pensioni kui naised, siis Eestis on see erinevus meeste kasuks ainult 1 %. Väiksem sooline lõhe on ka Taanis (7 %) ja Slovakkias (8 %), suurimad erinevused on aga Luksemburgis (43 %), Malta (42 %), Hollandis (40 %), Austria (39 %).

Siiski on Eesti mees- ja naispensionäride vaesusriski erinevus üks EL-i suurimaid. Kui Euroopa Liidus keskmiselt oli vaesusriskis naispensionäride hulk 3-4 protsendipunkti suurem kui meespensionäride hulgas, siis Eestis oli sama erinevus 17 protsendipunkti. Suurem oli see ainult Leedus (18 protsendipunkti) ning Eestist pisut väiksem Bulgaarias

---

¹ Eelnevatel aastatel kirjutasime seda sissejuhatavat rubriiki „Sissejuhatavaid mõtteid hetkeolukorras“ koos oma hea saksa sõbra ja kollegiga, paraku meie hulgast 18. oktoobril 2019 lahkunud Kieli Rakendusülikooli emeriitprofessor dr. Manfred O. E. Hennies'iga. See oli Manfredi idee ja peamiselt Euroopa Liidu kui terviku aktuaalsetest probleemidest lähtuvalt. Siinjuures Manfred'ile palju tänu selle toreda algatuse ja kirjutamise eest!

Seekordses ajakirja numbris püüan ma nüüd esialgu üksi hakkama saada ning rohkem ka Eesti probleemidele tähelepanu pöörata. Tösi, saksa ja inglise keelsed tekstdid (nüüd kokkuvõtted) on eesti keeltest artiklist lühemad kirjutatud. Peatoimetajana kirjutasin eeskätt seepärast, et seda rubriiki jätkata ja Manfred'i sõbralikult meenutada! Ega peatoimetaja peagi eriti palju kirjutama, see ikka rohkem teiste autorite pärusmaa! Samas olen edaspidi valmis kaasautorit kaasama või veel parem oleks, kui üldse keegi teine (või teised) selles rubriigis kirjutavad.

Ettepanekud on teretulnud!

² Vaesusriskis pensionäride osakaal riigit. Autor/Allikas: Eurostat; ERR: 8.02.2020, kell 09.36 (Vikerraadio). Ka järgnevate lõikude arvandmed on samast allikast.

(15 protsendipunkti) ja Tšehhis (13 protsendipunkti). Samas oli Hispaanias, Malta ja Itaalias hoopiski meespensionäride vaesusrisk kõrgem – kahes esimeses vastavalt 3 ja viimases 1 protsendipunkt.

Eurostat defineeris vaesusriskis olevaks inimese, kelle sissetulek oli väiksem kui 60 % riiklikust mediaanpalgast. Eesti Maksu- ja Tolliameti (MTA) andmetel oli 2018. aasta neljanda kvartali mediaanväljamakse Eestis 1058 eurot. Sellest 60 % on 635 eurot. Keskmise 44-aastase staažiga vanaduspension suureneb 45 euro võrra³, tänasel 483 eurolt 528 euroni. Kuigi 1. aprillist 2020 tõusis Eestis pension keskmiselt 45 euro võrra, ületavad väheste täiendavate pensionäride pensionid 635 euro piiri. Seega jääb ikkagi väga suur osa Eesti pensionäridest vaesusriskis olevateks, sh enamus doktorikraadi ja piika kõrgkoolistaažiga õppejõud.

Kui siia tuua näiteks Eesti ülikoolist pensionile jäänud doktorikraadiga dotsendi (*Associate Professor*) pensioni suuruse – ca 580-600 eurot (I kvartal 2020), kellel on tööstaaži ülikoolis üle 40 aasta, siis on enamus Eesti ülikoolide pensionäridest õppejõude vaesusriskis. Olukord on mõnevõrra parem kui kellelegi õnnestub kasvöi osaliselt edasi töötada või leiab mingid muud täiendavad sissetulekuallikad. Ka emeriituse staatus koos mõningase lisatasuga teeb olukorra veidi paremaks, kuid selle saavad vähedes (staaž, rahanappus jms).

Naeru- ja häbiväärne olukord! See näitab, et Eesti Vabariigi majanduspoliitikas ja eesmärkides on midagi väga olulist viltu! Kujunenud olukorda ei saa ka täielikult varasema Nõukogude korra (ja tänase Eesti Vabariigi suhtelise vaesuse) kaela ajada, sest kõrgkoolides olid siis (näiteks, 70-80-ndatel aastatel) palgad teaduskraadiga dotsentidel-professoritel olulisemalt kõrgemad kui Eesti keskmine palk (vahe oli 3-4 kordne; kateedrijuhataja kohal töötades oli vahe veelgi suurem). Seega, tasus pingutada ja palju töötada, et ülikoolis ametis olla. Selle palgaga oli võimalik suhteliselt hästi elada ja ka pensionipäevadeks valmistuda. Ka suhteliselt korralikud täiendavad sissetulekud olid võimalikud (lepingulised uurimistööd, loengud väljaspool ülikooli, konsultatsioonid ettevõtetele jms).

* * *

Maailma köige rikkamaid riike ühendava Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD)⁴ ülevaate kohaselt on Eesti pensionärid oma arenenud riikide eakaaslastega võrreldes samuti ühed suhteliselt köige vaesemad ning nad saavad pensionil olla lühema osa oma elust kui paljudes teistes riikides.

³ Tänava tõuseb vanaduspension keskmiselt 45 eurot. [<https://www.sm.ee/et/uudised/tanavutouseb-vanaduspension-keskmiselt-45-eurot>] 3.06.2020

⁴ OECD on arenenud tööstusriike koondav rahvusvaheline organisatsioon, mis tegeleb peamiselt majanduspoliitikaga: üldise teabevahetuse, andmete kogumise, statistika avaldamise, majanduse analüüsiga, prognoosidega. Kuigi organisatsiooni fookuses on majandus, paneb OECD rõhku ka teiste majanduse ja arenguga tihealt seotud valdkondadele nagu tervishoid, haridus, keskkond, sotsiaalpoliitika, avalik haldus. OECD formaalne eesmärk on tugevdada demokraatiat ja soodustada vabaturumajandust kõikjal maailmas. Organisatsiooni kuulub 36 rikast ja demokraatlikku riiki.

Eestis on Lõuna-Korea järel OECD suuruselt teine suhtelises vaesuses elavate pensionäride osakaal. Kui Lõuna-Koreas on suhtelises vaesuses elavaid üle 65-aastased inimesi umbes 44 %, siis Eestis 35 %, OECD riikide keskmise on aga 14 %, selgub avaldatud OECD pensioniülevaatest. Eestis keskmiselt elab allpool suhtelise vaesuse piiri 15,7 % inimestest.⁵

Eesti on ka nende riikide hulgas, kelle inimeste eeldatavast elueast moodustab pensionil ollud aeg kõige lühema osa ning tulevikus lüheneb veelgi. OECD riikides keskmiselt saavad praegu tööturule sisenevad inimesed prognosil kohaselt veeta pensionil 33,6 % oma elueast ja need, kes praegu pensionile siirduvad 32 %. Eestis saavad nüüd tööturule sisenevad inimesed eeldataval pensioni nautida 25 % oma elueast, praegu pensionile minevad inimesed aga märksa kauem ehk ligi 30 % oma elueast. Eestist veel lühem on oodatav pensionil veedetud aeg Lätis, Leedus, Poolas, Ungaris, Taanis, Iirimaa ja Itaalias. Eesti on ka üks vähesid OECD riike, kus noortel, kes saavad pensionile aastakümnete pärast, on eeldatav pensioniaeg lühem kui praegustel pensionäridel.

Eestis on otsustatud tõsta pensionilemineku iga ja siduda see tulevikus oodatava elueaga. Alates 2026. aastast algab Eestis pensioniiga 65. eluaastast, märgib OECD oma raportis.

Eesti on ka nende riikide hulgas, kus mõjub töötuks olemine kõige rängemalt tulevase pensioni suurusele. Kui inimene on olnud viis aastat töötu, siis tema tulevane pension on rohkem kui 10 % keskmisest väiksem Eesti kõrval veel ka Austraalias, Tšiilis, Islandil, Lätis, Koreas, Mehnikos, Poolas, Slovakkias ja Türjis, selgub raportist. OECD riikides keskmiselt toob viieaastane töötus 6,3 % -se pensioni vähenemise. Eesti on samas üks riike, kus pensionärid maksavad oma sissetulekult kõige vähem tulu- ja sotsiaalmaksu.

Eesti on jäanud OECD riikide keskmisest maha riiklike pensionite kulude osakaalult valitsuskuludest. Kui 2000. aastal oli pensionikulude tase OECD-s keskmiselt 16,3 % ja Eestil 16,7 % valitsuse kogukuludest, siis 2015. aastaks oli OECD keskmise tõusnud 18,4 % -ni, Eesti keskmise oli tõusnud aga 17,4 % -ni valitsuskuludest.

OECD märgib samas, et Eesti koos Leedu ja Slovakiaga on suurendanud sidet inimeste palkade ja pensioniks panustumise ning tulevase pensioni suuruse vahel. Raportist tuleb samas ka välja, et Eestis on kaugelt kõige väiksem lõhe meeste ja naiste pensionide suuruses – umbes 3% (Eurostati andmetel 1%), samas kui OECD keskmise on 25 % ja Saksamaal isegi üle 40 %.

* * *

Eesti kogu elanikkonnast elas aastal 2018 vaesusriskis 24,4 %, mida on rohkem kui aasta varem. Ühtlasi oli Eestis vaesusriskis või sotsiaalse tõrjutuse ohus elavate inimeste osakaal Euroopa Liidu keskmisest suurem.⁶

---

⁵ Eesti pensionid on väiksemad kui lääneriikides. Autor/allikas: Yui Mok, PA Wire/ PA Images / Scanpix. Ka järgnevate lõikude arvandmed on samast allikast.

⁶ Veerand Eestit inimestest elab vaesusriskis. Postimees, 16.10.2019.

[<https://majandus24.postimees.ee/6803049/veerand-eesti-inimestest-elab-vaesusriskis>].

Eurostati andmetel elas 2018. aastal Eestis vaesumise või sotsiaalse törjutuse ohus 318 000 inimest. Aastal 2017 oli vaesusriskis 305 000 inimest ehk 23,4 % Eesti kogu elanikkonnast. Aastal 2008 oli vaesusriskis aga 291 000 inimest ehk 21,8 % elanikkonnast. Seega oli kümne aastaga kasvanud Eestis vaesusriskis elavate inimeste osakaal 2,6 % võrra.

Euroopa Liidus tervikuna elas 2018. aastal vaesumise või sotsiaalse törjutuse ohus 21,7 % elanikkonnast ehk 109,2 miljonit inimest. Kõige kõrgem vaesumise või sotsiaalse törjutuse ohus inimeste osakaal Euroopa Liidu liikmesriikidest oli 2018. aastal Bulgaarias, kus selliseid inimesi oli 32,8 %. Järgnesid Rumeenia – 32,5 %, Kreeka – 31,8 %, Läti – 28,4 %, Leedu – 28,3 %, Itaalia 27,3 % ja Hispaania – 26,1 %. Madalaim vaesumise või sotsiaalse törjutuse riskis elavate inimeste osakaal oli 2018. aastal Tsehhis, kus selliseid elanikke oli 12,2 %. Järgnesid Sloveenia – 16,2 %, Soome – 16,5 %, Holland – 16,7 %, Taani ja Prantsusmaa – 17,4 % ja Austria – 17,5 %.

* * *

Eesti Statistikaameti andmetel elas 2010. aastal suhtelises vaesuses 17,5% Eesti elanikkonnast. Rikkaima ja vaeseima viiendiku sissetulek erines enam kui viis korda (M. R. 5,3 korda).⁷ Seega, vörreldes aastaid 2010, 2017 ja 2018 (vt eespool), oli Eesti elanike heaolu halvenenud ning vaesuses elavate inimeste hulk kasvanud.

* * *

Eelnevast tulenevalt, kolme institutsiooni – Eurostat, OECD ja Eesti Statistikaamet – andmetele tuginev lühiartikkkel peaks andma rohkelt mõlemisainest ja tõdemust, et Eestis on veel väga palju arenguruumi ning töepoolest alles seejärel on mõtet end ka paljude edukate riikidega positiivses võtmes võrrelda.

Veebruaris – aprillis (juunis), 2020

Pirita-Kosel, Tallinnas

Matti Raudjärv

Ka järgnevate lõikude arvandmed on samast allikast.

⁷ Suhtelises vaesuses elas mullu iga kuues Eesti elanik. Statistikaamet. 16.12.2011 [https://blog.stat.ee/tag/vaesuse-piir/]

RENTEN UND ARMUT IN ESTLAND, IN DER EUROPÄISCHEN UNION UND IN ANDEREN LÄNDERN DER WELT

Gedanken zur gegenwärtigen Situation¹

In Estland gibt es im Vergleich zu den anderen Ländern in der Europäischen Union die meisten Rentner, die im Armutsrisiko leben, stellt sich anhand der am 07.02.2020 veröffentlichten Angaben von Eurostat heraus.²

Wenn in der Europäischen Union im Jahre 2018 das Armutsrisiko bei den älteren Menschen über 65 im Durchschnitt bei 15% lag, dann war deren Zahl in Estland mehr als dreimal höher (M. R.: 3,6 Mal) – und machte 54% aus. Estland wird gefolgt von Lettland mit 50%, Litauen mit 41% und Bulgarien mit 30%. Der niedrigste Anteil an Rentnern im Armutsrisiko wurde verzeichnet in der Slowakei (6%), in Frankreich (8%), in Griechenland (9%), in Dänemark, Luxemburg und Ungarn (10%), stellt sich aus dem Überblick des Statistikamtes der Europäischen Union heraus.

Der Unterschied im Armutsrisiko zwischen Männern und Frauen ist in Estland einer der größten innerhalb der EU. Wenn die Anzahl der Rentnerinnen im Armutsrisiko in der Europäischen Union im Durchschnitt um 3–4 Prozentpunkte höher lag als bei den männlichen Rentnern, dann betrug der gleiche Unterschied in Estland 17 Prozentpunkte. Noch grösser war es lediglich in Litauen (18 Prozentpunkte) und ein wenig kleiner als in Estland war es in Bulgarien (15 Prozentpunkte) und in Tschechien (13 Prozentpunkte). Gleichzeitig war das Armutsrisiko der männlichen Rentner jedoch höher in Spanien, auf Malta und in Italien – in den beiden ersten Ländern entsprechend um 3 Prozentpunkte und im letzten um 1 Prozentpunkt.

Nach der Definition des Eurostat befindet sich jemand im Armutsrisiko, dessen Einkommen kleiner als 60% des staatlichen Median gehaltes ist. Entsprechend den Angaben des Estnischen Steuer- und Zollamtes (MTA) betrug die Medianauszahlung im vierten Quartal des Jahres 2018 in Estland 1058 Euro. 60% davon bedeutet 635 Euro.

* * *

---

¹ In den vorangegangenen Jahren haben wir diese einführende Rubrik „Gedanken zur gegenwärtigen Situation“ zusammen mit unserem guten deutschen Freund und Kollegen, leider am 18. Oktober 2019 von uns gegangenen Emeritprofessor der Fachhochschule Kiel, Dr. Manfred O. E. Hennies, geschrieben. Es war die Idee von Manfred und hauptsächlich ausgehend von den aktuellen Problemen der ganzen Europäischen Union. In der jetzigen Ausgabe der Zeitschrift bemühe ich mich, erst einmal selber zurecht zu kommen und auch mehr Aufmerksamkeit den estnischen Problemen zukommen zu lassen. Es stimmt jedoch, dass die deutsch- und englischsprachigen Texte (nun als Zusammenfassungen) kürzer gefasst sind als die estnischen Artikel. Gleichzeitig bin ich im Weiteren bereit, auch einen Mitautor einzubeziehen, damit überhaupt ein anderer (oder andere) in dieser Rubrik schreiben werden. Alle Vorschläge sind willkommen!

² Vaesusriskis pensionäride osakaal riigiti. [Anteil der Rentner im Armutsrisiko nach den Ländern.] Autor / Quelle: Eurostat; ERR: 8.02.2020, kell 09.36 (Vikerraadio). Auch die Zahlenangaben der folgenden Absätze stammen aus gleicher Quelle.

Laut dem Überblick der Organisation für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung (OECD), welche die reichsten Länder der Welt verbindet, gehören die Rentner in Estland im Vergleich zu den Gleichaltrigen in den entwickelten Ländern ebenfalls zu den relativ Ärmsten und können daher im Vergleich zu vielen anderen Ländern einen erheblich kürzeren Teil des Lebens in der Rente bleiben.

Anhand von OECD hat Estland nach Südkorea den zweitgrößten Anteil der unter relativer Armut lebenden Rentner. Wenn in Südkorea 44% von den über 65-jährigen Menschen in relativer Armut leben, dann sind es in Estland 35%, der Durchschnitt der OECD-Staaten beträgt jedoch 14%, wie es sich vom Rentenüberblick der OECD ergibt. In Estland leben unterhalb der relativen Armutsgrenze 15,7% der Menschen.³

Estland ist nach dem Anteil der Kosten der staatlichen Renten von den Regierungskosten hinter dem Durchschnitt der OECD-Staaten geblieben. Wenn das Niveau der Rentenkosten im Jahre 2000 in der OECD durchschnittlich 16,3% und in Estland 16,7% von den Gesamtkosten der Regierung ausmachte, dann bis zum Jahre 2015 war der Durchschnitt der OECD auf 18,4% gestiegen, der Durchschnitt in Estland jedoch auf 17,4%.

Der OECD bemerkt gleichzeitig aber, dass Estland zusammen mit Litauen und der Slowakei den Zusammenhang zwischen den Gehältern der Menschen und Einlagen in die Renten sowie der zukünftigen Größe von Renten vergrößert hat.

Aus dem Bericht ergibt sich ebenfalls, dass in Estland die am weitesten kleinste Kluft in der Größe der Renten von Männern und Frauen besteht – ca. 3% (laut Angaben des Eurostat 1%), wobei der Durchschnitt in der OECD 25% und in Deutschland sogar über 40% beträgt.

* * *

Von der Gesamtbevölkerung Estlands lebten im Jahre 2018 im Armutsrisiko 24,4%, was mehr ist als ein Jahr zuvor. Gleichzeitig war der Anteil der im Armutsrisiko oder in der Gefahr der sozialen Ausgrenzung lebenden Menschen in Estland größer als durchschnittlich in der Europäischen Union.⁴

In der Europäischen Union insgesamt lebten im Jahre 2018 im Armutsrisiko oder in der Gefahr der sozialen Ausgrenzung 21,7% der Bevölkerung bzw. 109,2 Millionen Menschen. Den größten Anteil an Menschen im Armutsrisiko oder in der Gefahr der sozialen Ausgrenzung gab es im Jahre 2018 in Bulgarien, wo 32,8% von Menschen davon betroffen waren. Es folgten Rumänien – 32,5%, Griechenland – 31,8%, Lettland

---

³ Eesti pensionid on väiksemad kui lääneriikides. [Die Renten in Estland sind kleiner als in den westlichen Ländern.] Autor / Quelle: Yui Mok, PA Wire/ PA Images / Scanpix. Auch die Zahlenangaben der folgenden Absätze stammen aus gleicher Quelle.

⁴ Veerand Eesti inimestest elab vaesusriskis. [Ein Viertel der Menschen in Estland lebt im Armutsrisiko.] Postimees, 16.10.2019. [<https://majandus24.postimees.ee/6803049/veerand-eesti-inimestest-elab-vaesusriskis>]. Auch die Zahlenangaben der folgenden Absätze stammen aus gleicher Quelle.

– 28,4%, Litauen – 28,3%, Italien – 27,3% und Spanien – 26,1%. Den niedrigsten Anteil an Menschen im Armutsrisiko oder in der Gefahr der sozialen Ausgrenzung gab es im Jahre 2018 in Tschechien, wo die Anzahl solcher Einwohner 12,2% betrug. Es folgten Slowenien – 16,2%, Finnland – 16,5%, die Niederlande – 16,7%, Dänemark und Frankreich – 17,4% sowie Österreich – 17,5%.

* * *

Entsprechend den Angaben des Estnischen Statistikamtes lebten in Estland im Jahre 2010 in einer relativen Armut 17,5% der Bevölkerung. Das Einkommen des reichsten und ärmsten Fünftels unterschied sich mehr als fünfmal (M. R. 5,3 Mal).⁵ Daher, im Vergleich der Jahre 2010 und 2018 (siehe vorher), hat sich der Wohlstand der estnischen Bevölkerung verschlechtert und ist die Zahl der im Armut lebenden Menschen gewachsen.

* * *

Abgeleitet vom Vorherigen, auf Grund der Angaben von drei Institutionen – Eurostat, OECD und Estnisches Statistikamt – basierender Kurzartikel (in estnischer Sprache) und deren Zusammenfassungen (in deutscher und englischer Sprache) sollte viel Anlass zum Nachdenken geben, sowie zum Verständnis beitragen, dass Estland noch sehr viel Entwicklungsräum hat, und tatsächlich es erst danach Sinn macht, sich mit vielen erfolgreichen Ländern im positiven Schlüssel zu vergleichen.

Im Februar 2020
in Pirita-Kose, Tallinn

Matti Raudjärv

---

⁵ Suhtelises vaesuses elas mullu iga kuues Eesti elanik. [In einem relativen Armut lebte im vorigen Jahr jeder sechste Einwohner von Estland.] Statistikaamet. 16.12.2011.
[<https://blog.stat.ee/tag/vaesuse-piir/>]

PENSIONS AND POVERTY IN ESTONIA, THE EUROPEAN UNION AND THE REST OF THE WORLD

Introductory thoughts on the current situation¹

According to the information of Eurostat published on 07.02.2020, the proportion of retired persons at risk of poverty is the highest in Estonia compared to other EU Member States.²

While the average proportion of persons at the age of 65 or older who were at risk of poverty in the EU in 2018 was 15% of the population, in Estonia the indicator is more than three times (M.R.: 3.6 times) higher – there were 54% of such persons. Estonia is followed by Latvia with 50%, Lithuania with 41% and Bulgaria with 30%. The proportion of retired persons at risk of poverty was the lowest in Slovakia (6%), France (8%), Greece (9%), Denmark, Luxembourg and Hungary (10%), according to the overview prepared by the EU statistical office Eurostat.

The difference between the risk of poverty of Estonian retired women and men is among the highest in the EU. While the average proportion of retired women at poverty risk in the EU was 3–4 percentage points higher than among retired men, in Estonia this difference was 17 percentage points. It was higher only in Lithuania (18 percentage points) and a little less than in Estonia in Bulgaria (15 percentage points) and Czechia (13 percentage points). On the other hand, in Spain, Malta and Italy the risk of poverty of men was higher – in the two first countries 3 and in the latter country 1 percentage point, respectively.

Eurostat defines a person with an income of less than 60% of the national median salary as being at risk of poverty. According to the information of the Estonian Customs and Tax Board the median payout in Estonia in the fourth quarter of 2018 was 1,058 euros. 60% of it is 635 euros.

* * *

Also according to the overview by the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) which represents the wealthiest countries of the world, Estonian retired persons are among the relatively poorest compared to persons of the same age

---

¹ In the earlier years we wrote this introductory section „Introductory thoughts on the current situation“ with our good German friend and colleague, Prof. Dr. Emeritus Manfred O. E. Hennies of the Kiel University of Applied Sciences, who unfortunately left from our midst on 18 October 2019. It was Manfred's idea and mainly proceeded from the current problems of the EU as a whole. I will now try to continue alone in this journal issue and pay more attention also to Estonian problems. True enough, texts in German and English (now summaries) have remained shorter than the Estonian article. On the other hand, I will be ready in the future to engage a co-author or have one or more authors write this section. Suggestions will be welcome!

² The proportion of retired persons at risk of poverty by countries. Author/source: Eurostat; ERR: 08.02.2020, at 09.36 (Vikerraadio). The figures presented in the following paragraphs are also from the same source.

group in developed countries, and they can be retired for a shorter part of their life than in many other countries.

In Estonia the proportion of retired persons living in relative poverty is the second highest after South Korea in OECD. According to the OECD Review of Pension Systems published, in South Korea approximately 44% of people older than 65 years of age live in relative poverty but in Estonia the proportion is 35%, the average level of OECD countries is 14%. On an average, 15.7% of people in Estonia live below the relative poverty line.³

Estonia has lagged behind the average level of OECD countries with its proportion of state pension expenses in government expenditure. While in 2000 the average level of pension expenditure in OECD was 16.3% and in Estonia 16.7% of total government expenditure, by 2015 the average level of OECD had increased to 18.4% and the average level of Estonia had increased to 17.4% of government expenditure.

OECD mentions, however, that Estonia together with Lithuania and Slovakia has increased the connection between salaries and the contributions of the population to their pensions on the one hand and the amount of the future pension on the other hand. The report also shows that the gap between the pension amounts of men and women is by far the lowest in Estonia – approximately 3% (1% according to Eurostat), while the average level of the OECD is 25% and in Germany even more than 40%.

* * *

24.4% of the total population of Estonia lived at risk of poverty in 2018 which is more than a year earlier. Also the proportion of the population who is at the risk of poverty or social exclusion in Estonia was higher than the average level in the EU.⁴

21.7% of the total population of the EU, i.e. 109.2 million people, lived at risk of poverty or social exclusion in 2018. The proportion of the population who is at risk of poverty or social exclusion in 2018 was the highest in Bulgaria among EU Member States, being 32.8%. It was followed by Romania – 32.5%, Greece – 31.8%, Latvia – 28.4%, Lithuania – 28.3%, Italy – 27.3% and Spain – 26.1%. The proportion of the population who is at risk of poverty or social exclusion was the lowest in 2018 in Czechia where it was 12.2%. It was followed by Slovenia – 16.2%, Finland – 16.5%, the Netherlands – 16.7%, Denmark and France – 17.4% and Austria – 17.5%.

* * *

According to Statistics Estonia, 17.5% of the Estonian population lived in relative poverty in 2010. The difference between the income of the richest and the poorest one-

---

³ Estonian pensions are lower than in Western countries. Author/source: Yui Mok, PA Wire/ PA Images / Scancpix. The figures presented in the following paragraphs are also from the same source.

⁴ Veerand Eesti inimestest elab vaesusriskis. Postimees, 16.10.2019.

[<https://majandus24.postimees.ee/6803049/veerand-eesti-inimestest-elab-vaesusriskis>].

The figures presented in the following paragraphs are also from the same source.

fifth of the population was more than five times (M.R. 5.3 times).⁵ Thus, when comparing the years 2010 and 2018 (see above), the welfare of the Estonian population had decreased and the proportion of the population living in poverty had increased.

* * *

Proceeding from the above-mentioned facts, the brief article (in Estonian) based on statistics from three institutions – Eurostat, OECD and Statistics Estonia – and its summaries (in German and English) should give a lot of food for thought and the recognition that there is still very much room for development in Estonia and that it indeed makes sense only after that to compare ourselves in positive aspects also with many successful countries.

In February, 2020
at Pirita-Kose in Tallinn, Estonia

Matti Raudjärv

---

⁵ Every sixth inhabitant of Estonia lived in relative poverty last year. Statistics Estonia. 16.12.2011 [<https://blog.stat.ee/tag/vaesuse-piir/>]

KOKKUVÕTTED

ZUSAMMENFASSUNGEN

SUMMARIES

CATALONIA'S DESIRE FOR INDEPENDENCE: HISTORICAL CAUSES AND REALISTIC CONSEQUENCES OF A SECESSION FROM SPAIN¹

Wolfgang Eibner²
Chantal Eibner³

Ernst Abbe University of Applied Sciences Jena (Ernst-Abbe-Hochschule Jena)

Research purpose

Topicality

The recent departure of the United Kingdom from the European Union with effect from 31 January 2020 is just one of the events that inevitably causes us to examine the desire that exists in many states or regions to regain or reinforce their “national sovereignty”. In that regard, Catalonia is currently the region that has been the most vociferous in claiming its independence.

Aim of the discussion

The number of such states or regions and the diversity of their efforts to achieve independence inevitably lead us to question what the consequences would be for society, the economy and the overall future viability both of the area seceding from its country of origin and of the rest of the national state concerned, were those efforts to achieve their objective.

In the rest of this document, and especially in the long version of this contribution that can be found on the CD, the region of Catalonia will be used in order to examine the fundamental economic consequences that would result, were Catalonia to secede from Spanish sovereign territory.

Research objective

This article sets out to answer three questions, which will be examined below:

1. What are the historical and contemporary causes of the concerted efforts to achieve independence in Catalonia? (Chapter 1)
2. What is the economic structure of Catalonia compared to that of Spain as a whole? Does separating from Spain appear to be a sensible option for economic reasons, such as fundamentally different economic structures? (Chapter 2)

---

¹ The full text of the article „Der Wunsch Kataloniens nach Unabhängigkeit – Historische Ursachen und zu erwartende Konsequenzen einer Trennung von Spanien“ can be found on the CD attached to this journal.

² Prof. Dr. Wolfgang Eibner, Department of Industrial Engineering, Ernst Abbe University of Applied Sciences Jena, Carl-Zeiss-Promenade 2, 07745 Jena, Germany,
w.eibner@eah-jena.de

³ Chantal Eibner, editor and proofreader, info@b2b-lektorat.de

3. What would ultimately be the economic consequences of independence for Catalonia itself, but also for Spain? (Chapter 3)

1. Historical causes of the current efforts to achieve independence in Catalonia

The historical route that led to Catalonia's desire for national autonomy

Catalonia's economic and political emergence began in the year 1137, when the "Principat de Catalunya" joined forces with Aragon to form the new community of states known as the "Crown of Aragon". Catalonia duly became the commercial and cultural centre of the Crown of Aragon and thanks to its fleet of trading vessels, remained the most important trading nation in the Western Mediterranean until 1469.

A key date in the shared history of Catalonia and Spain is 1469. That was the year in which the "Catholic monarchs", Ferdinand of Aragon and Isabella of Castile, married, which meant that Castile, Aragon and Catalonia were united for the first time and Catalonia therefore became part of the centralised Spanish state. At that time, this already afforded special rights to the Catalans, due to their economic power.

An important watershed in the history of Catalonia was the Franco-Spanish war from 1635 to 1659. During the course of this chaotic period, Portugal and Catalonia declared their independence from the Spanish crown in 1640. Catalonia, however, was reconquered by the Spanish by 1652, furthermore losing those parts of its territory located north of the Pyrenees to France in 1659, under the terms of the Treaty of the Pyrenees.

The historically most important period suffered by Catalonia occurred as a result of the War of the Spanish Succession from 1701 to 1714: Catalonia supported the losing Habsburg Archduke Charles, against the Bourbon Philippe of Anjou: on 11 September 1714, after a 14-month siege that caused much suffering, a Franco-Spanish Bourbon army captured Barcelona. The occupying forces destroyed large parts of the city. In the unified state that resulted, Catalonia lost all of the special rights that had existed since 1469 and the Castilian language of the centralist state formally replaced Catalan, the language of Catalonia, as the official language. After the death of General Franco this date of the region's defeat on 11 September 1714 has become a national public holiday in Catalonia and has repeatedly been one of the key dates on which the region expresses its resistance against the Spanish state.

Whilst all of these events took place many years ago, another event still exerts a significant force driving many Catalans' resistance to Spain – the Spanish Civil War of 1936 to 1939.

During the Spanish Civil War, Catalonia, which sided with the Republicans, put up staunch resistance against the Fascists. As we all know, General Franco was ultimately victorious at the end of the Spanish Civil War: It was devastating for Catalonia that the fall of Barcelona, one of the last bastions of the Republic, sealed the victory of the

Fascists on 26 January 1939. The entire territory of Catalonia was occupied on 10 February.

During what came to be known as the “Blue Period” – the first five years of Franco’s fascist regime – many Catalans who had supported the Republicans for many years fell victim to major violent “purges”, consisting of general repression, torture and hundreds of thousands of executions. It is estimated that in the period following the Civil War, political prisoners numbered over 1.5 million.

Catalan newspapers and publications, together with the Catalan flag and national anthem, were prohibited and city and street names were hispanicised. For the second time since 1714, Castilian Spanish was once again designated the region’s official language, while the use of Catalan was prohibited.

Catalonia’s current status as an autonomous community

Following the death of General Franco in 1975, Spain became a democratic state and became significantly more federal. Today, Spain is subdivided into 17 autonomous communities, each with its regional parliament and government. Nevertheless, Article 2 of the Spanish Constitution of 1978 associates the right of autonomy with the principle of the “indissoluble” unity of the Spanish nation. This means that autonomy in the sense of secession from the Spanish state is explicitly excluded.

Furthermore, and to the anger of the regions, Article 149 of the Constitution specifies many competences that shall remain the sole preserve of the centralised state. Financial policy is one of the main areas that spark off the battle for autonomy between Catalonia and the central Spanish government – the fact that the region is a net contributor but the central government takes charge of all revenues and their distribution is causing Catalonia in particular to feel severely disadvantaged from a financial point of view.

What is more, the central government enjoys full sovereignty in terms of administration, which means that any changes to administrative structures – and therefore explicitly to the statutes governing autonomy, and the quantities of funds devolved – can only be enacted through the government of Spain.

It is, however, possible to observe that since 1978, Spain’s regions have become increasingly successful in expanding their competences within the regime of autonomy.

In Spain, from 2006 onwards, the notion of federalism has gained significant ground. This was the year in which negotiated and ratified reforms to the statutes of autonomy were to have afforded greater rights and decision-making competences to Catalonia in particular.

This relaxation in the relationship between Catalonia and the central state was reversed in 2010 by the right-wing conservative party Partido Popular, which submitted a complaint to Spain’s Constitutional Court against autonomy agreements, which it

regarded as too far-reaching. The Constitutional Court, for its part, upheld the complaint submitted by the party, the aim of which was to counter the reforms.

It was at that point that the most recent fundamental disagreements between Catalonia and the centralised state fuelled and leading to the referendum on the independence of Catalonia on 1 October 2017. On the grounds of Article 2 of the Constitution of Spain, that referendum was deemed in breach of the Constitution and the entire process associated with the efforts to achieve independence designated a criminal act, culminating in Catalonia's autonomy being suspended by the central government for a short time on 17 October 2017 and to severe penalties of up to 13 years' imprisonment for those who initiated the referendum.

2. Key economic data of Catalonia and Spain – a comparison

In the section below, we will set out to examine the extent to which the economic conditions would favour Catalonia's independence or make it appear achievable.

A comparison of the economic power and economic structure of Catalonia and Spain

The long version of this article on the enclosed CD provides a comparative analysis of some absolute and relative economic key performance indicators.

The key outcomes of that analysis are that though 20% of Spain's economic power can be attributed to Catalonia, the fact that the region is home to only 16% of Spain's population means that this does not form a relevant argument to justify a secession. The same thing applies if we examine direct investment from abroad: at 17%, these are in line with the region's share of the population and are even less than its share in the country's gross national product.

At EUR 31,000, Catalonia's GDP per capita is actually significantly greater than that of Spain, which stands at EUR 26,000. If, on the one hand, we take account of the fact that this is a purely arithmetical average in terms of value creation, it becomes clear that in statistical terms, the "income per head" of a region can increase due to, for example, major companies or banks having moved into the area, without this having any actual effect on the citizens themselves. Furthermore, companies may also move away from the region at short notice, for example if the region were to detach itself from the national state.

An analysis of the economic structure, gross value creation, and economic growth shows that the make-up of Catalonia and that of Spain are remarkably homogeneous.

The problem of government debt

Spain's overall government debt lies at just under 90% of the country's GDP. Logically, if Catalonia were to secede from Spain, Catalonia would become responsible for a proportion of that debt.

In addition, Catalonia itself is the most highly indebted region of Spain, its debt amounting to 35% of the region's GDP.

As a result of a secession and Catalonia's subsequent assumption of around 16% to 19% of overall government debt (depending on the formula used to determine that percentage, whether it is based on the region's share of the population or the proportion of Spain's GDP for which it is responsible), the burden of debt assumed by Catalonia in the event of its secession from the central Spanish state would increase by around 235% to 280%, which means it would increase to around 100% of Catalonia's gross domestic product.

Foreign trade

Another key economic indicator is that of foreign trade. Catalonia has a significantly greater orientation towards foreign trade than Spain, in relation to its economic performance. Catalonia has also recorded a slightly higher export surplus compared to its imports. If we examine the contribution of external trade in relation to GDP, that figure is at 3% for Spain and 5.8% for Catalonia. Furthermore, Spain's exports are by 10% higher than its imports, while Catalonia's exports exceed its imports by 18%.

Nevertheless, these findings do not constitute a positive argument that could be used to justify the region seceding from Spain.

3. The economic consequences of Catalonian state autonomy

Even in the long version of this article on the accompanying CD, it is not possible to provide a comprehensive analysis of the possible economic consequences, were Catalonia to become independent.

To that extent, explanations on that topic have been limited to six aspects that are regarded as especially significant and that are the subject of intense discussions in Catalonia itself. In this version of the article, we will provide a heavily truncated discussion of those aspects:

- Loss of EU membership
- Loss of the euro
- An increase in government debt
- A decline in tax revenues
- Increasing economic and political costs
- Political and societal destabilisation

3.1. Consequences for Catalonia

Loss of EU membership and of the common currency, the euro

It is self-evident that the loss of its EU membership that would automatically occur following secession from Spain would have a devastating effect on a large part of Catalonia's trade and exports, due to its inability to access the EU's internal market. Around 67% of Catalonia's exports are sold to other EU member states and around 62% of the region's imports come from the EU.

This is aggravated by the fact that Catalonia would also be excluded with immediate effect from all of the various customs unions, free trade agreements and economic partnership agreements that the EU has concluded with over 100 countries to date.

Alongside the effects on trade, the other fundamental freedoms afforded by the EU's internal market (TFEU, Section 3) are of considerable importance for the economic success of the region. For example, Catalonia would not only lose the free movement of goods, but also the free movement of services, the free movement of persons and the free movement of capital with the European Union.

Any thought that after gaining its autonomy, Catalonia would quickly apply for accession to the EU is not a valid one – it is obvious that Spain would not approve Catalonia's admission to the EU.

In such a scenario, companies would consider very carefully, whether they would stay on in Catalonia or move their headquarters and production facilities onto EU territory, which, in this case, would simply require them to relocate to the Spanish side of the border with Catalonia. This, in turn, would not serve to encourage ongoing direct investment by foreign companies in Catalonia and could even cause such investment to decrease.

All of the above would logically result in a significant drop in tax revenues from all types of taxation (corporation taxes, wage and income tax and excise duties). A more detailed explanation of all this can be found in the long version of this article that is available on the enclosed CD.

The loss of EU membership would also entail the loss of the common currency. Catalonia would then need to develop its own central bank and introduce a new currency. The question then arises as to the ability of any such new currency to hold its value, as it will not yet have acquired any confidence on the financial markets. A devaluation and resulting increases in the cost of imported goods would then be a likely scenario. The positive effect derived from the fact that a devaluation would make Catalonia's exports more affordable would be significantly reduced or entirely cancelled out by the country's lastingly worsened export opportunities being no more a member state of the EU.

Catalonia's economy would also suffer the initial burden imposed by the interest rate rises that would probably occur from any drive to devalue its currency.

The “umbrella” provided by the ECB would also no longer be available – no banking supervision and no protective shields, no programmes for the purchase of government bonds or favourable loans to central banks in periods of liquidity imbalance, over-indebtedness or in a major recession, of the type that the ECB put into action in the aftermath of the US real estate and financial markets crisis.

An increase in government debt and a loss of creditworthiness

The need for Catalonia to take responsibility for a yet-to-be-determined part of Spain's overall debt would, in the event that it were to secede from Spain, cause Catalonia's indebtedness to increase to as much as 100% of its GDP. The subsequent need to service that debt by making interest payments would constitute a massive burden on the state budget and would in turn lead to two follow-on problems – the investment capacity of the state would decrease, while the interest burden would increase. This is also problematic to the extent that the interest and the repayments of the outstanding state debt need to continue being paid in euros (or other foreign currencies). A shortage of foreign currency would lead to a devaluation of the currency, which in turn would require even more state budgetary resources, in order to service renewed rises in interest rate and repayment costs arising from foreign debt in the country's own currency. As a result of the devaluation, import costs would then increase further, leading to the country ending up in a prolonged vicious circle.

All of the above would, by their nature, lead to an impairment of the country's creditworthiness, i.e. the international rating agencies would reduce Catalonia's credit rating and/or the rating of its government bonds, causing interest rates to rise once more, further limiting the financial budget to manoeuvre of the state (and also of others).

All of these scenarios would also be exacerbated by the fall in tax revenues referred to above. The relevant causal chains can be found in the long version of this article, which is available on the CD.

Additional political and social costs

National independence will give rise to a wide variety of additional costs.

On a national level and in addition to the need, as mentioned above, to create a central bank of its own and to create a new currency of its own, which would be a costly undertaking, it would also be necessary to create new police units, possibly an army, a functional system of national taxation, including tax administration and, on a more general level, to put in place fully-fledged national administrative structures and to develop and fund its own social insurance system, legal system, etc.

Further economic and political costs would be associated with aspects of international significance such as the loss of all existing representations abroad. Replacing these would be a costly undertaking. What is more, the country would also lose its membership of all international organisations of any type and would therefore need to enter into negotiations to rejoin those organisations and pay the membership fees.

If the economic situation worsened, increases in social security contributions, transfer charges and possible subsidies for purposes such as keeping companies in the country, would follow.

The unfulfilled expectations of its citizens would destabilise Catalonia on a long-term basis – unemployment in Catalonia, at over 14%, is already high. Independence would

not be capable of solving the unemployment problem. As explained above, the reason for this is that there is a very real danger that companies will leave the country – especially major companies that are strong performers in terms of value creation. Each additional economic decline would immediately trigger an increase in unemployment and all of its associated problems with regard to maintaining political and social harmony, which must be regarded as significantly more fragile in Spain than in many other countries in Europe.

3.2. Consequences for Spain

Generally speaking, the risks for Spain that would arise if Catalonia were to secede seem to be significantly lower and more manageable:

Though Spain does stand to lose around 20% of its economic power, that effect could be significantly reduced once Catalonia became independent, due to the fact that companies may decide to relocate their headquarters and production facilities from Catalonia to Spain. Not only would this create jobs in Spain, but it would also bring about an increase in tax revenues, due to increases not only in corporation tax revenues and also in wage and income tax revenues. Increased employment could then give rise to an increase in consumer spending, thereby increasing indirect tax revenues as well. A Spanish economy that was undergoing an upswing as a result of these factors could then also attract increasing amounts of direct investment, or lead to direct investments formerly destined for Catalonia being diverted to Spain.

What must be regarded as more critical is the loss of creditworthiness that Spain is expected to suffer if Catalonia were to secede – rating agencies would downgrade Spain due to the loss of Catalonia, which is one of the country's commercially important regions. Spain's state budget would therefore be required to bear the interest rate burden on the state debt, which already equates to around 90% of the country's GDP. That percentage would also not be reduced if part of the state's debt were to be reassigned to Catalonia, as Spain's GDP would also reduce to a corresponding degree.

A further problematic area would be the political signal that Catalonian independence would send to other secession movements inside Spain. The Basque county in particular is home to an historically deeply embedded independence movement, which even led to the separatist group ETA waging an armed struggle for independence against the Spanish state for many years. Other regions of Spain too could also feel emboldened to go down Catalonia's “road to freedom” – at least until the predicted negative consequences of secession made their presence felt.

4. Conclusion and outlook

From an historical perspective, Catalonia's desire for independence is very deeply embedded and is being fuelled and further consolidated not only by the region's current confrontations with the central government that have resulted from aspirations for autonomy being denied and from the temporary full removal of its autonomy in the aftermath of the referendum on autonomy, but also by the long terms of imprisonment being handed down at present to the initiators of the independence referendum.

Parallel to this, a comparative analysis of key economic indicators does not reveal any clear-cut economic rationale for independence.

Instead, the economic consequences of independence are expected to be long-term and may even pose an existential threat, especially to Catalonia itself.

To that extent, it would be in the interests of both parties if it were possible to make rapid progress towards sustainable agreements to develop a stronger federal structure in Spain, which would serve to mitigate the historically latent, but currently explosive, discontent felt by Catalans towards Spain's central government.

In that regard, academics and, above all, the press and all social media will face the task of providing serious information about the consequences of a secession and sustainably disseminating that information amongst the population on a massive scale.

The field must not be left open to populists, who, by means of naive slogans, conjure up misleading images of future scenarios, this being something we have witnessed in the case of others, a typical example being the British politician, Nigel Farage, who did precisely that during the run-up to Brexit. For as long as figures of that type present their audiences with lies and fairy tales that lack any theoretical foundation, promising the "best future ever" if only the paternalism exerted by an overarching political tier – in the United Kingdom's case, by the EU, or in Catalonia's case, by Spain – could be brought to an end, people and entire states may well find themselves descending into an economic abyss.

The reality is different: in times characterised by high mobility amongst production factors, combined with major competitors or even geo-strategically powerful hegemonic states such as the USA or China, small entities that are not affiliated to networks (this applies to companies as well as states) do not face a brilliant future – quite the opposite.

TOLLIAMETNIKE KOMPETENTSIDE ARENDAMINE: ESIALGNE SISSEVAADE¹

Maret Güldenkoh²

Indrek Saar³

Helle Koitla⁴

Marika Kaselo⁵

Sisekaitseakadeemia

Sissejuhatus

Efektivne tollisüsteem on oluliseks aluseks ühe riigi toimimisel, kuna sellel on suur mõju nii rahvusvahelisele kaubandusele kui ka turvalisusele. Näiteks vastutavad tolliametnikud miljonite üle piiri liikuvate kaupade kontrollimise eest üle maailma. Kuna Eesti kuulub Euroopa Liitu ning on üheks EL piiririigiks, seetõttu on Eestil eriti oluline roll tollipoliitika otsuste elluviimisel ning edasiarendamisel ka EL-i tasandil. Tollipoliitika tulemusliku rakendamise eelduseks on tolliametnike kompetentsus.

Tööjõu kompetentside tagamiseks ja arendamiseks on erinevaid võimalusi. Üheks poliitikainstrumendiks on kvalifikatsiooniraamistikku loomine, mis klassifitseerib erinevad kvalifikatsioonid vastavalt omandatud oskuste ja teadmiste tasemele. Sageli kasutatakse ka kutsestandardite koostamist, mille kaudu defineeritakse töötaja nõutud oskuste tase mingil kindlal ametikohal. Samas pole otstarbekas koostada kutsestandard igale ametile ehk töökohale, kuna tegemist on töö- ja ajamahuka ettevõtmisega ning alati ei pruugi kutsestandard hõlmata kogu tööturgu. Maksu- ja Tolliamet (MTA) on organisatsioonisiseselt määranud kindlaks kompetentsid, mis on vajalikud tolliametniku töö tegemiseks, kuid see rahuldab üksnes MTA sisemist värbamis- või koolitusvajadust ning on avalikkusele suletud. Selle uuringuga soovitakse leida vastus küsimusele, kas Eestis on olemas tolliametniku kutsestandardi koostamise ja rakendamise vajadus või piisab olemasolevast kompetentsimudelist?

Artikli esmärgiks on pakkuda esmane sissevaade tolliametnike kompetentside tagamise ja arendamise hetkeolukorda nii Eestis kui Euroopa Liidus ning tuvastada selle edasisi arenguvajadusi, sh vajadust kutsestandardi koostamiseks ja rakendamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks püstitatakse järgmised uurimisülesanded: 1) analüüsida teoreetiliste ja õiguslike allikate põhjal tolliametniku kutsekvalifikatsiooni vajalikkust ja õiguslikku rakendamist; 2) välja selgitada kutsekvalifikatsiooni eelduseks oleva kutsestandardi olemasolu EL-s; 3) analüüsida eesti Maksu- ja Tolliameti tolliametnike seisukohti töötajate värbamise ja arendamisega seotud probleemide ja võimalike lahenduste osas.

---

¹ Artikli täistekst „Development of Competences of Customs Officers: Preliminary Insights“ asub ajakirja jururde kuuluval CD-l.

² Maret Güldenkoh, MBA: maretgyldenkoh@gmail.com

³ Indrek Sar, PhD: indreksa@gmail.com

⁴ Helle Koitla, magistrikaadile vastav kvalifikatsioon: Helle.koitla@mail.ee

⁵ Marika Kaselo, MA: marikakaselo@gmail.com

Käesolev artikkel põhineb Sisekitseakadeemia Finantskolledži uurimisgrupi poolt 2019. aastal läbiviidud uurimistööl „Tolliametniku kutsestandardi rakendatavus Eestis“, mis on avaldatud Sisekitseakadeemia Finantskolledži toimetistes nr 1/2019 (Güldenkoh, Koitla, Kaselo, Sieberk, Saar, 2019).

Teoreetiline ja empiiriline taust

Tööelu uuenduslikud suundumused mõjutavad majanduslikku, sotsiaalset ja poliitilist keskkonda ning organisatsioonid ja üksikisikud peavad oma pädevuse säilitamiseks muutuvatele oludele kiiresti reageerima (Ruhotie ja Korpelainen, 2008, 96–97). See tähendab, et töötajatelt oodatakse mitmekülgselt muutunud töökeskkonnas üha enam oskuste paindlikku rakendamist, vastutustunnnet, professionaalsuse pidevat suurendamist, analüüsioskust ning koostöövõimet. Mida põhjalikumad on töötajate oskused ja teadmised, mida on võimalik kasutada uutes töösituatsioonides, seda paremimi tulevad nad tööluga toime.

Olulised muutused, mis on seotud teaduse ja tehnika kiire arenguga, uute lähtekohtadega organisatsioonikultuuris ning ärietas, muudavad tööturu töötaja jaoks üha enam nõudlikumaks. Eri ametitega seotud kutsekvalifikatsioon, mis eeldab kutsestandardit, on üks vastus nendele väljakutsetele, osutades nii majanduslikele kui ka sotsiaalsetele aspektidele. Kutsestandardites on täpsustatud, mida mingil ametialal töötavad isikud peavad teadma, mõistma ja oskama (Ahmed & Bodner, 2017, 393) ning töötajad ja tööotsijad peavad töendama oma pädevust praktilise töö tegemisel vastavalt standardile. Standardid võivad olla nii organisatsioonilisel, riiklikul või rahvusvahelisel tasandil (Ahmed & Bodner, 2017, 393). Kutsestandardi puhul saab rääkida paremast karjäärvõimalusest, töötajate professionaalsest arengust, võrdsematest võimalustest nii tööotsijatele kui tööandjatele, võimalusest tunnustada ka mitteformaalset haridust, karjääri paindlikkusest, läbipaistvusest ning selgest ja reeglitel põhinevast teabevahetusest (Skorkova, 2016, 229–230; Nicula, 2014, 19).

Kutsestandardi väljatöötamine on ajamahukas protsess, sõltumata sellest, mis valdkonnas või ameti kohta seda koostatakse. Näiteks esitavad Ahmed ja Bodner (2017, 394) kutsestandardi väljatöötamiseks kuueosalise protsessi mudeli, mis koosneb organisatsiooni vajaduste analüüsist, vajaduste funktsionaalsest analüüsist, olemasolevate standardite tuvastamisest, uute standardite väljatöötamisest, standardite asjakohasuse tagamisest ja standardite rakendamisest. Enne kirjeldatud protsessi alustamist on oluline veenduda selle otstarbekuses ja standardi loodavas lisaväärtuses huvipakkuvas valdkonnas või kutsealal. Järgnevalt vaatleme kutsestandardi võimalikke funktsioone ja rolli tolle valdkonnas.

Kuna tolle valdkond on otseselt seotud piiriülese kaubandusega, siis kaubandusteguvuse dünaamiline suurenemine ja julgeolekuga seotud ülesanded nõuavad tolliasutuse juhtimisel ja tegevusel kogu maailmas professionaalset lähenemist (Baranova, 2013, 91). Petersone *et al.* (2015, 3552-3553) näeb ühe olulise tööriistana tolliametnikue kutseoskuste arendamisel just kutsestandardi koostamist. Ka Maailma Tolliorganisatsioon rõhutab tolliametite ja haridusasutuste koostöö olulisust inimressursi arendamisel tollitöö kaasajastamiseks (World ..., 2015, 8–9). Samas on

maailmas erinevaid lähenemisi kutsestandardite rakendamisele. Nagu näitas Lester & Religa (2017, 210-211) analüüs, siis osad riigid rakendavad standardeid kohustuslikena tulenevalt väga vähe reguleeritud tööturgudest, teistes riikides on standardid pigem soovituslikud. Mõnedes riikides on tööandjate sidemed haridasutustega niivõrd tihedad, et kutsestandardite koostamine ei looks ilmselt olulist lisaväärtust. Seega ei ole ühte ainuõiget mudelit kvalifitseeritud tööjõu tagamiseks, vaid sobiv lahendus sõltub riigi haridussüsteemist, tööturust ja teistest olulistest teguritest.

Metoodika

Eesmärgi saavutamiseks kasutati kvalitatiivseid andmekogumis- ja analüüsimeetodeid. Esiteks koostati ülevaade tolliametnikke kvalifikatsiooni tagamise ja arendamisega seonduvatest regulatsioonidest ja dokumentidest, et paremini mõista õiguslikku raamistikku ning selle dünaamikat, milles tolliametnikke kompetentside tagamine ja arendamine toimub. Fookuses oli kaks laiemat aspekti: tolli rolli ja funktsioonide defineerimine ning tollitoö positsioon EL-i kvalifikatsiooniraamistikku suhtes.

Teiseks teostati ülevaateuuring EL-i riikides, et tuvastada, millistes riikides on koostatud tolliametniku või sellega seotud ametitele kutsestandard tagamaks kvalifitseeritud tööjõu tollitoimingutes. Andmete kogumiseks kasutati otsingumootorit Google, mille abil otsiti kutsekoja, haridusministeeriumite ja tolliametite ning kasutati otsinguks tolliametnikuga seotud märksõnu. Analüüs käigus tekkis vajadus teha lisapäringuid kogutud informatsiooni tõlgendamiseks ja kontrollimiseks. Seetõttu saadeti EL-i liikmesriikidest pärit rahvusvahelise tolliülikoolide võrgustiku (INCU, International Network of Customs Universities) liikmetele e-kiri, milles paluti täpsustada tolliametniku kutsestandardi või kutsekvalifikatsiooni olemasolu.

Kolmandaks intervjuueriti MTA tollitoö kogemusega esindajaid, kellelt loodeti saada informatsiooni MTA-s tolliametnikke värbamise, arendamise ja koolitamisega seotud probleemide ning kasutusel oleva kompetentside juhtimise ja arendamise süsteemi kohta. Kokku toimus kolm poolstruktureeritud eksperdiintervjuud, korraga intervjuueriti kaht isikut.

Tulemused

Tollipoliitika rakendamisel tuleb lähtuda tolliseadustikust, mis sätestab tolli vastutuse liidu rahvusvahelise kaubanduse järelevalve osas. Toll peab kaasa aitama avatud kaubanduse arendamisele nii siseturu kui ka üldise tarneahela turvalisuse tagamisele. Toll peab järgima järgmisi eesmärke: a) kaitsta liidu ja selle liikmesriikide finantshuve; b) kaitsta liitu ebaausa ja ebaseadusliku kaubanduse eest, toetades seaduslikku ettevõtlust; c) tagada liidu ja tema residentide turvalisus ja julgeolek ning keskkonnakaitse; d) säilitada sobiv tasakaal tollikontrolli ja seadusliku kaubanduse hõlbustamise vahel. (Official ..., 2013) Sellest tulenevalt peavad tollistüsteemis töötavad isikud olema erialaselt kvalifitseeritud ja vastama kõikidele kompetentsimudeli nõuetele.

Euroopa Komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraadis koostati „Euroopa 2020” strateegia algatusel ning koostöös huvirühmade ja Euroopa

Kutseõppe Arenduskeskustega (Cedefop) raamistik koondnimetusega ESCO (Europeans Skills, Competences, Qualifications and Occupations). Strateegiat ajakohastati viimati 26. aprillil 2018. aastal. (European Commission, 2019) Sellist andmebaasi nimetatakse EL-i kutseala andmebaasiks. ESCO-s on selgitatud tolliametniku mõistet ja kirjeldatud tööülesandeid ning esitatud tolli- ja piiriametnike ametinimetuste näiteid. Samuti on elukutse klassifitseeritud koodiga ISCO-08 kood 3351. (European Commission, s.a.-b)

Kutsestandardi olemasolu väljaselgitamise analüüs tulemusena selgus, et mitte üheski EL liikmesriigis ei ole kehtestatud tolliametniku kutsestandardit. Samas selgus, et on kehtestatud kutsekvalifikatsiooninõuded (kutsestandard) erasektori tolliesindajatele. Kutsestandard on kehtestatud erasektori tolliesindajatele (deklarant, agent, volitatud esindaja) seitsmes riigis (Bulgaarias, Hispaanias, Horvaatias, Itaalias, Poolas, Sloveenias ja Tšehhis).

Rahvusvahelise tolliülikoolide võrgustiku (INCU) liikmetele vastustest selgus, et nende riikides puudub tolliametnike kutsestandard, mõnes riigis on kehtestatud erasektori tollitöötajate (tolliagent, tolliesindaja, volitatud esindaja) kutsestandard. Kõik kinnitasid, et õpetavad tolliametnikke õppekavadel, mis vastavad tolliametnike kompetentsinõuetele. Aastatel 2005–2007 koostas WCO koos INCU liikmetega PICARD-i programmi käigus tolli õppekavadele lävendi „Professional Standard”, mida peavad rakendama õpeasutused, kus toimub BA- või MBA-tasemel õpe (World Customs Organization, 2019).

Intervjuueritavatelt loodeti saada informatsiooni MTA-s tolliametnike värbamise, arendamise ja koolitamisega seotud probleemide ning kasutusel oleva kompetentside juhtimise ja arendamise süsteemi kohta. Intervjuudega kogutud andmeid analüüsiti küsimuste põhjal moodustatud kaheksa kategooria kaupa.

Ametnike kompetentsuse hindamisel vastasid kõik intervjuueritavad, et MTA-s on välja töötatud tolliametnike kompetentsid, mida ei ole aastaid muudetud kuna puudub vajadus ja ajapuudusel pole see prioriteet. Kompetentsimudeli arendamise kohta vastasid intervjuueritavad, et selleks puudub motivatsioon ja vajadus. Märgiti, et üldkompetentsid on jäänud samaks, muutunud on pigem elektroonilised süsteemid, andmete kogumise vajadus. Intervjuudest selgus, et kompetentsimudelit kasutatakse MTA-s suhteliselt vähe. Kompetentsimudeli kitsaskohaks on see, et karjääri kompetentsimudeli alusel ei kujundata.

Värbamisprobleemina töid kõik intervjuueritavad välja tööjöpuuduse piiril. Raske on leida töötajaid piirpunktidesse, kus on erioskusi nõudev graafikujärgne töö. Madal palgataste on piiril töötavate politseiametnikega vörreledes eriti kontrastne ja see süvendab tööjöpuudust veelgi. Kompetentsimudeli avalikustamist pooldasid kõik intervjuueritavad. Pärast kompetentside uuendamist ja avalikkusele mõistetavaks tegemist võiks need olla koos selgitustega avalikkusele kättesaadavad. See avaks tolliametniku töö sisu võimalikele huvilistele ja võib olla tõstaks tollitöö olulisust ja mainet ühiskonnas. Kõigist intervjuudest tuli välja, et kutsekvalifikatsiooni rakendamise võimaluse vajadusi ei ole MTA-s arutatud ja selleks puudub ka vajadus. Tolliametniku

kutsestandardi vajalikkust ei peetud oluliseks, kuid tajuti selle potentsiaalset kasu. Euroopa kontekstis arvati, et ühtse standardi rakendamine on keeruline, kuna organisatsioonide ülesehitus on erinev. Kõik intervjuueeritavad arvasid, et pigem võiks uuendada ja rakendada kompetentsimodelit ning see avalikustada.

Intervjuudest selgus, et keeruline on leida ametnikke piirile. Sobivad uued töötajad läbivad baaskoolituse ja asuvad tööle. Intervjuueeritavate sõnul ei ole MTA-s kutsestandardi koostamisele mõeldud. Leiti, et kui kutsestandard aitaks propageerida tolliametniku tööd või motiveeriks ametnikke omandama uusi teadmisi, et tõusta kõrgemale tasemele, võiks mõelda tolliametniku kutsestandardi väljatöötamisele.

Arutelu ja järeldused

Kogutud andmete analüüsni tulemusel saab teha mitu üldistavat järeldust tolliametniku kutsekvalifikatsiooni/kutsestandardi olemasolu, vajalikkuse ja edaspidiste võimalike tegevussuundade kohta.

Selgus, et üheski uuritud riigis tolliametniku kutsestandardit koostatud ja rakendatud ei ole. Sellele võib olla mitu seletust. Näiteks saab esile tuua haridussüsteemi üldise ülesehituse, kus kutsestandardite funktsioon võib riigiti oluliselt erineda. Lisaks võib kutsestandardi puudumise üks põhjas olla tolliametnike suhteliselt väike koguarv, mistõttu ei ole nendele eraldi kutsestandardi koostamist otstarbekaks peetud.

Olukorra põhjalikumaks analüüsimeeks, sh kompetentsimudeli kui ühe kutsestandardi alternatiivi praktikas kasutamise kohta informatsiooni kogumiseks, intervjuueeriti MTA esindajaid. Saadud andmed andsid indikatiivset infot näiteks selle kohta, millisel määral suudab organisatsiooni tasandil koostatud kompetentsimodel täita kutsestandardi funktsioone. Intervjuudest selgus, et MTA-s on kompetentsimodel reaalsetel kasutusel. Analüüs põhjal saab väita, et need funktsioonid, mida kutsestandard võiks potentsiaalselt täita organisatsiooni sees, on MTA-s juba praegu olemas. Oluline on tähele panna, et uuringuga ei anta hinnangut praeguse kompetentside arendamise süsteemile MTA-s, vaid pigem analüüsatakse selle olemasolu. Seda, kas kutsestandard võiks olla ka organisatsioonisiseselt kasulikum praegusest süsteemist, peab eraldi analüüsima.

Intervjuudega kogutud informatsiooni põhjal saab järeldada, et kuigi MTA-s kasutusel olev kompetentsimodel täidab organisatsioonisest vajalikke funktsioone, siis nende võimalustega, mis potentsiaalselt tekiksid kutsestandardi koostamisega, seda siiski võrrelda ei saa. Näiteks ilmnes intervjuudes motiveeritud ja kvalifitseeritud töötajate puudus, aga ka vajadus tolliametniku töö mainet tösta. Kutsestandardi roll lisaks tööandjate ootuste peegeldamisele tööotsijatele võiks olla ka kutse tutvustamine. See suurendaks tolliametniku elukutse usaldusväärust ja tõstaks selle mainet, mis omakorda võiks potentsiaalselt tuua leevedust tööjööpuudusele. Kui eriala valikul ollakse enam kursis selle tegeliku sisuga, kandideerivad tolliametnikuks suurema töenäosusega isikud, kellele see töökoht võiks hästi sobida. Intervjuude andmete põhjal saab väita, et kvalifitseeritud tööjööd omab olulist rolli tollipoliitika toimimises.

Arvestades globaliseerumist ja pidevaid tehnoloogiamuutusi, siis on koostöö tähtsust tollivaldkonnas raske ülehindata. EL-i tasandil ühtse tolliametniku standardi koostamise võimalused väärivad kindlasti edasist analüüsni. Uuringu tulemused viitavad, et tolliametniku kutsestandardi koostamisest võib olla märkimisväärne kasu nii praegustele kui ka potentsiaalsetele tulevastele tolliametnikele. See võib leeendada mitut probleemi, eelkõige seoses uute töötajate värbamise ja tolliametniku elukutse populariseerimisega. Samas ilmnes uuringust, et üheski EL-i riigis tolliametniku kutsestandardit koostatud ei ole. Kutsestandardi puudumise põhjuste väljaselgitamist selles uuringus ei käsitletud. Väga üldistatult võib järeladata, et kutsestandardi kasu ei nähta EL-i riikides piisavalt suurena.

ELANIKKONNA NÕUDLUS HARKU JÄRVE KESKKONANSEISUNDI PARANDAMISE JÄRELE¹

Tea Nömmann²

Üllas Ehrlich³

Sirje Pädam⁴

Tallinna Tehnikaülikool ja WSP

1. Sissejuhatus

Harku järv asub Tallinnas Haabersti linnaosas, merest 3 km kaugusel. Harku järv pindala on 162,9 hektarit ja keskmise sügavus on 1,6 meetrit. Harku järv on madalate kallaste ja mudase põhjaga. Järve vesikond on üle 50 km². Järvest voolab välja Tiskre oja, mis suubub Kakumäe lahte. Järve edelaküljel leidub ka allikaid. Harku järv on eutroofne. Järve vesi on toitaineterikas, mis vegetaisooniperioodil põhjustab vetikate õitsemist. Järvevee läbipaistvus Eesti veekogudest üks väiksemaid – vaid 20 cm. Harku järv suplusvee kvaliteet on Terviseameti hinnangul siiski üldiselt hea. Hooajaliseks probleemiks (juuli-august) on toksiine eritavad sinivetikad. Järv on populaarne ka harrastuskalastajate seas. Ehkki Harku järv keskkonnatingimused on mitmete näitajate järgi halvad ning suplemine on suvel sinivetikate tõttu inimestele sageli ohtlik, on Harku järv ja selle ümbrus populaarne puhkeala, mida kasutavad suplejad, päevitajad, purjetajad, purjelaudurid, sõudjad, harrastuskalastajad ja veemotosportlased. Tippühooajal külastab randa 500–800 inimest päevas, mida võib lugeda ülekoormuseks.

Uuringu eesmärgiks on selgitada välja Harku järv oluliste ökosüsteemi teenuste mõju inimeste heaolule ja testida kahte metoodikat inimeste maksevalmiduse hindamiseks Harku järv pakutavate ökosüsteemiteenuste parandamiseks. Autoritele teadaolevalt rakendatakse neid kahte meetodit koos ühe ja sama objekti hindamiseks Eestis esimest korda.

Autorid formuleerisid kaks tööhüpoteesi:

- 1) inimestel on nõudlus Harku järvе keskkonnaseisundi parandamise järel ja see väljendub märkimisväärse maksevalmidusena;
- 2) kaks kasutatavat meetodit maksevalmiduse mõõtmiseks, tingimuslik hindamine ja valikukatse, annavad sarnase tulemuse.

---

¹ Artikli täistekst „A study of People’s Preferences of the Environmental Status of Lake Harku and the Benefits Offered by the Lake and Its Surroundings“ asub ajakirja juurde kuuluval CD-l.

² Tea Nömmann, PhD kandidaat, tea.nommann@gmail.com, Tallinna Tehnikaülikool, Akadeemia tee 3, EE-12618 Tallinn, Estonia.

³ Üllas Ehrlich, ullas.ehrlich@taltech.ee, Tallinna Tehnikaülikool Akadeemia tee 3, EE-12618 Tallinn, Estonia.

⁴ Sirje Pädam, PhD, researcher, sirje.padam@wsp.com, WSP Sverige AB, SE-121 88 Stockholm, Sweden

2. Turuväliste keskkonnahüviste hindamine

Majandusteooria kohaselt on värtus seotud hüvedega, mida inimesed saavad kaupadest ja teenustest. Turukeskkonnas kajastavad üksikisikute valikud nende subjektivseid eelistusi. Kui inimesed teevad valiku selle kohta, mida ostaa, hindavad nad konkreetse valiku eeliseid. Värtus on see, mida inimene soovib ja suudab ohverdada kauba või teenuse saamise nimel (Field and Field 2013). Heaoluökonomika kohaselt peegeldab maksimaalne valmisoolek maksta (WTP) kauba või teenuse täiendava ühiku eest inimese kasu. Kui aga kaupade ja teenuste suhtes ei tehta turutehinguid ja neid saab tarbida tasuta, nt. linnuvaatlus või järves ujumine jt. avalikud hüved, tuleb individuaalsele eelistusele väljaselgitamiseks kasutada muid meetodeid kui turutehingute jälgimine (Hanley ja Barbier, 2009, Field and Field 2013).

Käesolevas uuringus hinnati inimeste valmisoolekut maksta Harku järve ökosüsteemiteenuste eest, kasutades kahte teatatud eelistuste gruppia kuuluvat meetodit: tingimuslikku hindamist (CV) ja valikukatset (CE). Mõlemad meetodid hindavad küsimuste abil inimeste valmisoolekut maksta (WTP). Tingimusliku hindamise (CV) meetod hindab üksikisikute valmisoolekut maksta keskkonnaseisundi teatud aspektide parandamise eest. Valikukatset (CE) palutakse vastajatel näidata oma eelistusi, tuginedes ökosüsteemi teenuste valitud näitajate täiustamisele. Kui CV keskendub värtusele, mida inimesed konkreetsele parendusele annavad, siis CE keskendub sellele, kuidas inimesed valivad kindlaksmääratud omaduste parendamise vahel. Huvi CE vastu on viimastel aastakümnetel kasvanud, osaliselt mõjutatud kriitikast, mis tõstatati 1990. aastate CV-arutelul (Boyle, 2003), osalt seetõttu, et CE-s on valikud sarnased turgudel tehtavate valikutega (Holmes et al., 2017). CE teine eelis CV ees on asjaolu, et vajatakse väiksemaid valimisuuruseid (*ibid*).

3. Metoodika

Oluliseks metoodiliseks eesmärgiks oli ühe ja sama objekti (Harku järve ökosüsteemi teenuste värtuse rahalise ekvivalendi) uurimine nii tingimusliku hindamise kui ka valikukatsete meetodiga. Kasutatud küsimustik koosnes kuuest osast, kokku 38 küsimust. Esimeses osas lisati küsimusi inimeste Harku järve kasutamise kohta, st kuidas ja kui tihti nad talvel ja suvel järve külastavad ning kui kaugel nad järvest elavad. Teises osas küsiti vastajatelt Harku järve ja selle ümbruse pakutavate ökosüsteemili teenuste olulisust, paludes teenused järvestada vastavalt olulisusele. Kolmandas osas kirjeldati lühidalt Harku järve keskkonnaseisundit ja uuriti inimeste vastavaid hoikuid. Uuringu neljanda osa moodustas tingimusliku hindamise metoodika (CV) maksevalmiduse küsimus. Viindas osas koguti vastajate hinnangud maksevalmiduse kohta valikukatsete (CE) abil.. Kuuendas osas küsiti vastajate sotsiomeetrisi andmeid.

Uuringu küsimustikus rakendati CV ja CE küsimustele samu keskkonnaseisundi näitajate kogumeid. Näitajad tuletati Eesti veeseadusest (RT I 1994, 40 655) ja järvede ökosüsteemi teenuste loetelust. Harku järve seisundit kirjeldati järgmisse kolme näitaja abil (vt tabel 1):

- järvevee läbipaistvus (vee hägusus);
- suplusvee kvaliteet (sinivetikad);

- kalade liigiline kooseis (röövkalade nappus).

Uuringus kasutati kolme veevaliteedi taset: hea, kehv ja halb. Vee valiteedi klassid kolme näitaja põhjal on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Harku järve veevaliteedi klassid uuringus kasutatud kolme näitaja põhjal

Järvevee kvaliteet	Hea	Kesine	Halb
Vee läbipaistvus	Selge, nähtavus enam kui 130 cm.	Veidi hägune, nähtavus 20-130 cm.	Väga hägune, nähtavus 20 cm.
Suplusvee kvaliteet	Sinivetikad õitsevad korra 10 a jooksul.	Sinivetikad õitsevad igal 3.aastal.	Sinivetikad õitsevad igal aastal
Kalade liigiline kooseis	Röövkalu >33%, Lepiskalu <67 %.	Röövkalu 18-32%, Lepiskalu 68-82%.	Röövkalu <17%, Lepiskalu >83 %.

Andmeid inimeste maksevalmiduse kohta koguti kõigis Tallinna linnaosades, Harjumaa läänepoolsetes omavalitsustes ja Harjumaa kolme linna elanike seas. Nii CV kui ka CE vormi küsimused esitati ühes ühises küsimustikus. 401 inimest sisaldav valim koostati selliselt, et oleks tagatud Harjumaa elanike esindatus. Valimi moodustamisel võeti aluseks kohalike omavalitsuste (Harjumaa 11 läänepoolset omavalitsust ja Tallinn) elanikkond vanuses 18-74 aastat. Eesti Statistikaameti andmetel elas sellel territooriumil 2015. aastal 433 014 inimest.

Uuring viidi läbi Interneti-küsitlusega 2015. aasta juulis-augustis. Uuring teostati kahes osas (200 + 201 vastajat). Pärast esimest 200 vastust lõpetati küsitlus ja uue kujunduse abil muudeti kuue valikukatse ülesande alternatiive (valikukatsete ülesandeid). Muus osas olid küsimustikud identsed. Uuringule vastas kokku 401 inimest, kellest enamik (89%) olid Tallinnast. Neist 54% olid naised ja 46% mehed.

4. Tulemused

Uuringu tulemuste analüüsimiseks kasutati mitmesugust tarkvara, sealhulgas Excel, STATA ja NLOGIT.

4.1. Maksevalmidus tingimuslikule hindamise (CV) meetodil

Uuringu käigus hinnati inimeste maksevalmidust Harku järve seisundi muutuse eest kahes erineva stsenaariumi eest – 1) paranemine halvast seisundist kesiseks ja 2) paranemine halvast seisundist heaks (vt table 3). Ootuspäraselt nõustusid inimesed maksma Harku järve hea seisundi saavutamise eest rohkem (15,22 eurot inimese kohta aastas). Samal ajal tuleb tunnistada, et kui inimesed on nõus maksma Harku järve halva seisundi halva seisundi parandamise eest kesiseks (13,34 eurot inimese kohta aastas), ei ole nad nõus palju rohkem maksma kesist seisundist hea seisundi saavutamise eest

(maksevalmdus veidi alla 2 euro). Seega võib uuringu tulemuste põhjal väita, et kuigi inimeste jaoks on oluline, et Harku järve oleks heas seisukorras, ei väljendanud nad kindlalt oma valmisoolekut seisundi parandamiseks heaks palju rohkem maksta.

Tabel 3. Tingimusliku hindamise meetodil (CV) leitud maksevalmidus

Stsenaariumid	Maksevalmidus Euro/inimene/ aastas				Kogu maksevalmidus eur/aastas
	Keskmine	Mediaan	SD	95% CI	
(i) Halvast kesiseks	13.12	10	13.62	[11.48-14.45]	5 681 143
(ii) Halvast heaks	15.09	10	15.19	[13.60-16.58]	6 534 181
Elanikud (Tallinna and Harjumaa 11 omavalitsust)					433 014

Eeldades, et uuritava valimi suurus on uuritava piirkonna territooriumi elanikkonna maksevalmiduse kirjeldamiseks statistiliselt usaldusväärne, võib hinnata Tallinna ja 11 Harjumaa valla elanike kogu maksevalmidust Harku järve seisundi parandamiseks halvast kesiseks 5,7 miljonile eurole aastas Perioodil 2016–2020 oleks kogumaksevalmidus seega 28 miljonit eurot. Harku järve seisundi parandamiseks kesistest hea seisundini oli Tallinna ja 11 Harjumaa omavalitsuse maksevalmidus kokku 6,6 miljonit eurot aastas ning perioodil 2016–2020 kokku ligi 33 miljonit eurot .

4.2. Maksevalmidus valikukatsete (CE) meetodil

Valikukatsete küsimuste kaudu saadud andmeid analüüsimeisel kasutati tarkvara NLOGIT. Testiti nii fikseeritud kui juhuslike parameetritega mudeleid.

Analüüs tulemused on toodud tabelis 4.

Tabel 4. Estimated WTP per person for the selected method and extended to 11 local governments surveyed in Tallinn and Harju County.

Parandamine...	Maksevalmidus eur/inimese kohta aastas	95% usaldusvahemik	WTP, miljon eur/ aastas
Vee kvaliteet kesiseni	22.26	[17.69 ; 26.84]	9.64
Vee kvaliteet heani	34.42	[27.66 ; 41.19]	14.90
Kalade liigiline kooseis kesiseni	14.60	[11.28 ; 17.91]	6.32
Kalade liigiline kooseis heani	20.31	[15.06 ; 25.57]	8.79
Elanikkond (Tallinn and Harju maakonna 11 omavalitsust)			433 014

Tulemustest nähtub, et inimesed on nõus vee kvaliteedi parandamise eest maksma peaaegu kaks korda rohkem kui kalade parema liigilise kooseisu eest järves. Uuringu

tulemusi võiks tõlgendada ka nii, et inimesed maksavad töenäolisemalt konkreetsete hüvede (ökosüsteemiteenuste eest) kui abstraktse keskkonnaseisundi parandamise eest.

Analüüs näitas, et veekvaliteedist mõjutatud puhke- ja sportimisvõimalused Harku järves (ja järve ääres) olid inimeste jaoks kõige olulisemad. Kesise vee kvaliteedi taseme saavutamiseks olid vastajad nõus maksma keskmiselt 22,26 eurot aastas ja hea taseme saavutamiseks keskmiselt 34,42 eurot aastas. Kesise kalastiku ligilise kooseisu eest oldi nõus maksma keskmiselt 14,60 eurot aastas ja hea kalastiku ligilise kooseisu eest 20,31 eurot. Samal ajal näitasid tulemused, et inimesed olid valmis suhteliselt rohkem maksma puhke- ja spordirajatiste kvaliteedi parandamiseks kalapügivõimalustega vörreldest.

Kokkuvõte ja järedused

Käesolevas uuringus testiti ökosüsteemi teenuste rahalise värtuse hindamiseks kahte avaldatud eelistuste gruppide kuuluvat meetodit, tingimuslikku hindamist (CV) ja valikukatset (CE). Tingimusliku hindamise abil oli võimalik oli hinnata ökosüsteemi teenuste koguvärtust. Valikukatsete meetod vältimaldas hinnata üksikute ökosüsteemiteenuste värtust eraldi. Kahe meetodiga saadud maksevalmiduse uuringutulemustes oli nii sarnasusi kui ka erinevusi.

Ökosüsteemi teenuste rahalise hindamise üheks peamiseks praktiliseks värtuseks on teabe andmine põhjendatud otsustuste tegemiseks erinevate ressursikasutuse stsenaariumide vahel. Uuringus jõuti järeldusele, et harrastuskalapüük ja kalapügitustingimuste parandamine ei inimeste jaoks nii tähtis kui muude järvega seotud rekreatsioonivõimaluste parandamine. See leidis kinnitust nii ökosüsteemiteenuste olulisuse järjestamisel, kui ka hindamise meetodi ja valikukatse kasutamisel.

Autorite esimest hüpoteesi nõndluse olemasolu kohta Harku järve seisundi parandamiseks kinnitas märkimisväärne maksevalmidus, mis tuvastati nii tingliku hindamise kui ka valikukatse meetodite abil. Uuring näitas, et tingimusliku hindamisega (CV) leitud maksevalmidus andis madalamata tulemuse kui valikukatsega (CE) tuvastatud hinnanguline maksevalmidus. Seega võib väita, et uuringu tulemused ei kinnita autorite teist hüpoteesi, mille kohaselt mõlemad meetodid annavad sarnaseid tulemusi. Nende kahe teatatud eelistuste gruppide kuuluva meetodi varasemad võrdlused on sellega kooskõlas. Kuigi CV ja CE küsimustes kasutati ühtesid ja samu keskkonnaseisundi atribuute, erinesid meetodid küsimuste arvu ja ökonomeetrliste mudelite poolest. Arvestades, et valikukatse abil tehtud valideerimise tulemused näitasid inimeste maksevalmidust vee ja puhkuse kvaliteedi parandamise eest kaks korda suuremana kui bioloogiliste kalalikide struktuuri parandamise eest, võib arvata, et kalade liigilise kooseisu taseme parandamist võis mõjutada tingimusliku hindamise maksevalmiduse küsimuse ülesehitus.

Saadud tulemusi tuleb kasutada teatava ettevaatusega, sest konkreetsete arvude usaldusvärsuse tagamiseks on 401 vastajast koosnev valim suhteliselt väike. Meie ülesandeks oli ennekõike metodika potentsiaali demonstreerimine. Kui eesmärk on

hinnata konkreetsete ökosüsteemiteenuste väärust poliitiliste otsuste tegemisel, on soovitatav valimi suurus tavaliselt 800–1000 vastajat.

Otsustajad (riik, kohalikud omavalitsused jne) saavad rakendada töös kasutatud metodikaid elanikkonna tahte hindamiseks (vee) keskkonnaga tegemisel (järved, jöed, kallasrajad jne) seotud otsuste tegemisel. Elanikkonna maksevalmiduse välja selgitamise metodikad aitavad hinnata, kuidas on erinevate meetmete maksumus seotud ökosüsteemiteenuste parendamisest saadava kasuga ehk heaolu tõusuga (osa tasuvusanalüüsist). Käesolevas uuringus hinnatud maksevalmiduse suurust ei saa käsitleda Harku järve pakutavate hüvede täieliku rahalise väärusena, kuna hinnati ainult väikest valikut ökosüsteemi teenustest. Kaudselt viitab maksevalmiduse rahaline väärus hinnatud ökosüsteemi teenuste kvaliteedi paranemisest saadavale elanike heaolu tõusule.

THE YEAR 2020 – RISKY REALITY AND SOCIO-ECONOMIC EXPECTATIONS IN ESTONIA AND IN THE REST OF THE WORLD (ON THE BACKGROUND OF COVID-19)¹

Matti Raudjärv²

Mattimar OÜ, Estonia

Introduction

It started to transpire at the beginning of March 2020 that corona virus (COVID-19) which was globally spreading had caused extensive disease outbreaks which had reached more than about $\frac{3}{4}$ of the countries of the world by the middle of March. Fighting and overcoming this disaster was very topical for all countries.

The objective of this article is to provide an overview of the spread of COVID-19 in Estonia and in the rest of the world and also to discuss the potential economic impact of this pandemic and further activities of economic policy for the economic recovery and ensuring socio-economic security. The research tasks consisted of the problems presented in the following three sections:

1. International situation, incl. in Estonia

The disease caused by the corona virus started to spread in Wuhan City of the People's Republic of China at the end of 2019 and expanded rapidly from there in February-January 2020. Massive numbers of infected people fell ill and many people died. The disease spread from China to many other countries (in Asia, Africa, America, Australia, Europe, incl. the European Union (EU) Member States, and to many other countries globally). According to the information of the Estonian Minister of Foreign Affairs Urmas Reinsalu, the virus had spread to 198 countries of the world by 26.03.2020, i.e. virtually all over the world. In Europe, Italy and Spain were in the most unfortunate situation both in terms of morbidity and particularly the mortality rates.

---

¹ The full text of the article „Aasta 2020 – ohtlik realsus ja majanduspoliitilised ootused eestis ning mujal maailmas (COVID-19 taustal)“ can be found on the CD attached to this journal.

² Associate Professor, Dr. (PhD, Doctor of Philosophy, Candidate of Economics; Senior Researcher);

In Estonia: business owner and Chairman of the Board, Managing Director since 1993 (private limited company Mattimar OÜ); contact (villa/office): Kose tee 79, 12013 Tallinn, Pirita-Kose, Estonia; mattir@hot.ee ; www.mattimar.ee ; (in the University of Tartu: matti.raudjarp@ut.ee)

In Georgia: Visiting Professor of the Georgian Technical University – from March 2014 to November 2017: annual cycles of lectures/seminars/supervisions for about a month (elected as Visiting Professor for a longer period in spring 2018, re-elected with an increasing workload – in autumn 2019) and Visiting Professor of the Tbilisi State University (appointed in spring 2018).

In Estonia the first disease case occurred in 20.02.2020 and the first person died of this virus on 25.03.2020 (see the full article on CD, Table 1³). In Estonia, 538 people had fallen ill in the course of five weeks (20.02 – 26.03.2020)! By 27 March, 575 persons had fallen ill with the corona virus in Estonia. The morbidity rate was the highest in Estonia on the Saaremaa Island (it probably started from the competition with Italian volleyballers visiting Saaremaa at the time of already massive spread of the disease and mortality in Italy). The infection spread from Saaremaa to other Estonian counties – Võrumaa and Harjumaa.

As *emergency* had already developed in Estonia by that time (12.03.2020) due to the corona virus, many restrictions had to be imposed in the interest of human health, incl. concerning gatherings of people. As the increase in morbidity was a real problem, it was recommended to impose restrictions in Estonia for at least three or four months.

On the same day, at 14.00 on 12.03.2020, an emergency meeting of the Government of the Republic of Estonia started to discuss the situation again and adopted the decision; late in the evening the Government of the Republic declared an emergency situation in Estonia (the same happened in Latvia on 13 March and in Finland on 17 March) together with more strict restrictions/prohibitions, checks, incl. full border control, and other required measures, at first until 1 May 2020.

On 17.03.2020, prohibition on entering Estonia was imposed on citizens of foreign countries (with some exceptions, e.g. cargo transportation, transit, etc.); self-isolation or quarantine at home for 14 days was imposed from the same time to citizens of the Republic of Estonia and their close relatives after their return to Estonia. No restrictions were imposed on leaving Estonia. In practice, countries used similar but often also different measures.

Considering the situation, a “second wave” of a new increase in infections was regarded possible after the subsiding/decrease in disease outbreaks.

2. COVID-19: crises and the resulting problems

We had/have at least three closely interrelated crises:

- firstly, the direct *virus crisis* (medical and moral, etc.),
- secondly, the accompanying/following *economic crisis* (universal in terms of economic policy and socio-economically), and
- thirdly (on the background of both of these crises), the internal individual *psychological and existential crisis* of people.

These three crises are obviously related to the social situation, objectives of economic policy, measures, decisions, behaviours, control and consequences. Considering the aspects of economic policy, the solidarity between European Union Member States had

---

³ In Table 1 (In Estonia, persons): Column 1 – Date; Column 2 – Positive test results (on the date indicated); Column 3 – Additional (+); Column 4 – Hospitalised (on the date indicated); 5 – Incl. in intensive care (artificial ventilation); Column 6 – Recovered (on the date indicated); Column 7 – Died (in total).

at least partly weakened. We can state that almost all member states have unfortunately acted on their own in stopping/restricting/eliminating the massive spread of the corona virus and have often not coordinated with the neighbouring countries their decisions and actions in imposing measures.

As many people stayed at home for long periods with their family, the increase in stress and also family quarrels and even suicides was expected. While we have to overcome the virus, we have to develop the economy further and create jobs at the same time (certainly in a reasonable and environment-friendly manner!). Let us look at the broader picture – the economic crisis arising from and following the virus brings along rather serious human and material losses, both directly and indirectly.

3. Economic situation and economic policy

This virus will certainly be accompanied by an economic crisis, large losses and business bankruptcies, increase in unemployment and partial impoverishment – restoration/recovery of all this may cost a lot and take time? The economy of countries, incl. Estonia, the economic structure and further economic policy depends on the current situation, what is going on at home (in home country) and in the global economy, incl. the situation with many types of raw materials and their prices. Also the Estonian businesses, the government and politicians have to take this into account.

The prices of many types of raw materials and the goods produced from them were very chaotic at the end of March 2020, e.g. the stock market news of the week (information received on 3.04.2020)⁴ were (according to Reuters):

- The European wheat prices reached the bottom in two weeks;
- the crises in the dairy market was the worst;
- raw sugar prices fell to the lowest level in the last 18 months at the beginning of the week;
- oil prices increased faster than ever in the history.

Transportation is surely one of the areas of the tertiary sector which was hit most by the crisis⁵, its recovery (also that of tourism, accommodation, food services, trade, etc.) will take longer than in other areas. It certainly needs supporting investments which would take into account problems related to climate and the environment. The corona crisis brings out weak spots which can be improved to make the European Union and the member states in general function more efficiently.

---

⁴ Börs: kriis räib piimaturgu. (Stock market: the crisis hits the dairy market.). [https://www.pollumajandus.ee/udised/2020/04/03/bors-kriis-rasib-piimaturgu?utm_campaign=03.04.2020&utm_medium=email&utm_source=sendsmail] 4.04.2020

⁵ Recovery is actually complicated in all areas of the tertiary sector as many institutions/organisations/businesses of the tertiary sector were closed or not allowed to operate, besides, a part of them are microenterprises. This does not mean that recovery of the primary and the secondary sectors will be easy.

The Estonian Institute of Economic Research conducted a survey among Estonian businesses from 1 to 10 March and 16 to 19 March 2020 (725 respondents: industry and construction from the secondary sector, and trade, hotels, restaurants, tourist agencies, advertising agencies, real estate agencies, transport companies from the tertiary sector). The main problem was then and during the following period (at least three months) the decrease in or complete loss of demand. According to the results of the survey:

- businesses need support for covering labour expenses (ensuring the minimum or average wages, making redundancy payments);
- it was considered important to obtain grace periods from banks for loan and lease payments during the months of the crisis;
- businesses expected understanding and reduction of taxes from the Tax Office;
- it is necessary to keep international transport corridors open to allow functioning of supply chains.

Since the economic life is largely based on trust, it is very important to restore trust between countries and restart the business world which had come to a standstill.

Summary and conclusions

The emergency situation (although with certain further restrictions and alleviations⁶) was ended in Estonia on 18 May 2020. We would like to hope very much that people, businesses, local municipalities and countries have only minimal direct and indirect losses and damage! Medicine and behaviour of people themselves should be as good as possible also to minimise the negative consequences.

However, we should take it into account that we are facing relatively large changes both Estonia and the European Union and in the whole world – even if we overcome the virus and restore our economy (which will surely have a changed structure then) and solve the new socio-economic problems, the world will no longer be the same, we will have to do many things differently, some activities and situations will remain in the past and everybody will have to be ready for new thinking and different actions.

---

⁶ The author of the article will not list here the remaining and removed restrictions and the alleviations made.

THE SCHOOL OF THOUGHT OF PROFESSOR RAOUL ÜKSVÄRAV IN MANAGEMENT: ITS BIRTH, PROGRESS AND EFFECT ON ECONOMY¹

Erik Terk²

Tallinn University

This article analyses a case of international knowledge transfer, which occurred in this time Soviet Estonia from 1960s onwards – the importing of modern US based organisational and management theories and methods to Estonia, the process that was related to the activity of grand old man of this field, Professor Raoul Üksvärv, and the progress of the Estonian school of thought in management and management development. The author tries to describe this phenomenon and to explain how this transfer achieved certain positive results in Estonia. The analysis is partially based on the organisational emulation concept by the US researcher R. Vidmer.

Raoul Üksvärv (1928–2016) grew up in South Estonian provincial town of Viljandi. He belonged to the first year of young Estonian men, whose age kept them from being mobilised in the war. Having graduated from the Viljandi secondary school he entered the economics faculty of the Tallinn Polytechnic Institute (TPI, presently Tallinn University of Technology) in 1947. Besides academic success (he graduated from both the secondary school and the university with the highest of merits) he was also an active athlete. His election to captain the Tallinn city basketball team testified to his leadership qualities.

Having worked for some time at a major Tallinn factory as an engineer responsible for standardisation, he decided in favour of academic career. He defended his candidate's degree on peat production economics in Estonia at the Institute of Economics, but then returned to his Alma Mater, the TPI and became a lecturer at the chair of industrial economy and organisation.

What happened next fundamentally changed his life and his scientific worldview. The US visit of the then Soviet leader Khruschev resulted in an agreement, according to which the American government admitted 25 young scientists, up to 35 years of age, for long-term practice in the United States. Besides exact sciences and technical specialities, there were also a few vacancies available concerning the organisation of industry. Raoul Üksvärv decided to apply. Being selected to practice in the USA at that period was equal to winning the main prize at lottery. His success in the all-USSR contest was contributed to, besides the other strengths of his candidacy: a successful young scientist, a university lecturer with suitable speciality (industrial economics) and practical experience in industry, by the fact that he had a good command of English as he had

---

¹ The full text of the article “Professor Üksvärvava koolkond juhtimisteaduses: teke, toimimine ja mõjud majandusele” can be found on the CD attached to this journal.

² Erik Terk (PhD), professor emeritus and project manager of Tallinn University, consultant of Estonian Foresight Centre. Address: Narva mnt. 29, 10120, Tallinn, Tallinn University . E-mail: erik.terk@tlu.ee

attended private lessons already in Viljandi and continued it in Tallinn. These efforts were now rewarded.

Raoul Üksvärv's specialisation had been quite technocratic so far. His practice in the United States did not change that initially. As it happened, he had already spent half of his practice in the University Of California Berkeley Graduate School Of Business Administration, where he was concentrating on industrial planning. However, these studies led to an increasing understanding that he was more interested in people than numbers. Besides the information gathered from personnel management lectures and seminars, he read, for the first time in his life, books on general management theories at the university library. Inspired by this he decided to consult with Professor Harald Koontz, one of the most inspiring authors of the field in the USA at that time. Koontz pointed out that if somebody wanted to learn about the latest trends in US organisational and management theories, he should seek for learning at the leading US universities of the east coast. Üksvärv took the advice, appealed for amending his practice programme and, having achieved it, left California for the east coast, where he spent the rest of his practice period. That decision proved a complete success. Having visited the MIT, Harvard and several other centres of management-related thought, including one of the leading US management consultation firms, he succeeded in making personal contacts with a number of top figures of US management theory. The names like Douglas McGregor, Warren Bennis, Charles A. Myers, Edgar H. Schein, among the older generation Fritz Roethlisberger, include the absolute top of management theories of that period. One can imagine the stimulating effect of such meetings on Üksvärv: the need to prepare for them, the conversations themselves, then reflecting over the meetings, moreover gathering all available material, besides theoretical papers materials about operating practice of US enterprises, training institutions and consultation firms.

Having returned to Estonia, Üksvärv got from his university some time off to prepare for his doctor's thesis. The title of the paper was "Problems of structure and management of economic organisations (based on materials of US corporations and companies)". Üksvärv took the work very seriously: he tries to use it for developing his own worldview on management. He attempts to synthesise in his thesis the ideas of different schools of management: the classical school based on structures and formal division of labour, the human relations school, the systems approach school. The leading thinkers of the latter included the 1978 Nobel laureate Herbert Simon, who is quite frequently quoted by Üksvärv. The thesis addressed in-depth the issues like goal setting, delegation of rights and responsibilities, the dilemma of optimal ratio between centralisation of decentralisation, methods of coordination, as well as the issues of management teaching and the organisation of consulting.

Having successfully defended his thesis on these partly quite sensitive topics in the Tallinn Academy of Sciences (it has been argued that it must have been easier in the in "periphery" than in Moscow as the ideological climate in the USSR was becoming more intolerant again towards "smuggling in" Western theories), he faced the decision of putting all that knowledge in practical use. Üksvärv had no ambitions to change management practices all over the huge USSR, yet he was certain that a large share of his thesis could be put to practice in the enterprises of Estonia, even within the limits of

the rather rigid centrally controlled economy. What followed can be viewed as a diverging and multi-stage process. It started already during the writing of his thesis with a series of lectures addressed to Estonia's managers and newspaper articles on the US management experience. This provoked huge interest among the managers of enterprises as well as the wider public. Ideological rebuffs for promoting "capitalist methods" were quite rare; it was apparent that party and government officials in Estonia were mainly tolerant of such attempts to try to use of Western methods, at least at the enterprise level. After all, the official propaganda was also calling for improving the efficiency of enterprise management and operation, although without being able to provide much specific advice. Moreover it was not yet clear which part of the US toolbox could be used; Üksvärv believed that it should be determined gradually through experiments.

The following stage was related to the establishment of an institutional basis for addressing management problems, as well as launching management training for students. Üksvärv, who had been working as the vice-rector of TPI for a brief period, decided that it would be logical to establish this institutional basis under the aegis of the TPI economics department. The chair of industrial management and planning was formed at this department in 1969 and Üksvärv, whose doctor's degree was officially affirmed the same year and who was appointed professor, became the head of it. The chair began to train students in the speciality titled industrial planning, but the training syllabus using the syllabi of the US universities examples included a high percentage of management and human problems-related subjects.

Üksvärv formed his management issues team from young people, some of whom had already proven themselves by working at enterprises after graduation and had risen to initial management positions. Others were hired from among top graduates of the university with the agreement that they would spend their time only within the university but will become active participants in the chair's cooperation projects with enterprises. The chair launched as soon as possible consultation services to enterprises based on the US experience. It might have seemed rather elementary in the beginning but the process resulted in a steep learning curve.

Although chairs at universities frequently became one-man-shows, it did not happen to the one run by Üksvärv. The chair became a rather decentralised structure where the head of the chair did not personally determine the areas of research and consultation activities; these were proposed also by others considering the feedback and impulses from cooperating with enterprises. Üksvärv adopted the role of an advisor rather than a commanding boss on such issues. The style celebrating independence ensured the emergence of a second wave of leaders; the activity became more diverse and widespread. Several staff members of the chair were sent to practice abroad, in Finland and Poland. Cooperation ties with Finnish management training centres and consultation firms grew stronger over time.

The second half of the 1970s was already characterised by an increasing number of centres specialising in advanced management training and consultation, so that Estonia soon possessed 5-6 quite strong institutions, which were successfully cooperating. The

volume of managers' advanced training and consultation in Estonia saw an especially steep rise in the 1980s.

By the time Estonia's independent statehood and transition to market economy had become topical, its situation of organisational and management knowledge was relatively good: a large number of students trained in the field within two decades and working now in economic organisations, a significant body of good management literature, including the books by Raoul Üksvärv himself, widespread advanced training at manager level, experience from managerial consulting practice in many enterprises, during which the managers had learned to better understand the opportunities for adjusting their firms to the changing environment, etc. Considering all the above the author argues that the Estonian enterprises' success in completing the hard restructuring process of the 1990s benefited to a rather significant degree from the efforts made in developing management and organisational culture in the decades preceding the restoration of independence.

Significant contribution was also made by a number of representatives of the school of thought created by Üksvärv, who left the consultation and training activities in the economic transition period for leading positions in government institutions directly formulating and implementing economic policies, thus making use of their management competence to help Estonia's economy get through this difficult period.

There were practically no significant results in adapting Western management approaches and methods in the Soviet Union, while Estonia was an exemption. As a conclusion three factors behind this success could be underlined: a) some viable institutional choices (for example a combination of training, applied research and consultation activities); b) the "founding father" of the school of thought created an environment for the emergence of an active second wave of leaders and c) some general positive preconditions among the Estonian public for the emulation of new foreign methods – the new ideas were not rejected for ideological reasons or because of too rigid organisational culture.

ALKOHOLI AKTSIISIMAKSUDE KOORMUSE JAOTUS BALTI RIIKIDES¹

Viktor Trasberg²

Eesti Lennuakadeemia

1. Üldine taust

Alkoholi tarbimine on seotud erinevate sotsiaalsete ja majanduslike aspektidega. Sellel on olnud aastatuhandete jooksul oluline osa nii rahvuskultuuris kui ka majandustegevuses. Teisest küljest põhjustab liigjoomine ühiskonnale suurt majanduslikku kahju. Samas on alkoholi tootmisel, turustamisel ja müügil paljude riikide majanduselus suur osa ning alkoholiga seotud maksud on riigieelarve tulude oluline komponent.

Antud artikli eesmärgiks on välja tuua alkoholiaktiisiide koormuse jaotus indiviidide tulurühmade lõikes Balti riikides. Uuringu eesmärgiks on välja tuua konkreetsed kvantitatiivsed näitajad, mis iseloomustavad alkoholi aktsiisimaksude koormust tarbijate tuludega võrreldes.

Analüüs läbiviimiseks kasutatakse korrelatsionianalüüsni ning arvutatakse võrdlevalt Kakwani indeksid, mis iseloomustavad maksukoormuse jaotust erinevate tulurühmade ja alkoholitüüpide lõikes. Oluline on ka uuringu võrdlev iseloom, mis võimaldab esile tuua sarnasusi ja erinevusi Balti riikide lõikes.

Maksukoormuse mustri mõistmine on oluline sisend tõhusa maksu- ja alkoholipoliitika kujundamisele kogu regioonis.

2. Teoreetiline raamistik

Alkoholi tarbimismuster on tavaiselt seotud teatud piirkondlike eripärade ehk tarbimismustriga. Selle tunnuseks on ühiskonnas köige sagedamini tarbitavad joogid; alkoholitarbimise sagedus ja kogus ning ühiskonna suhtumine alkoholitarbimisse.

Alkoholi tarbimine on alati seotud ka riigi normatiivse keskkonnaga. Selline keskkond kujundab alkoholitoode füüsилist kätesaadavust (nt. joomise vanusepiirangud ja alkoholikaupluste lahtiolekuajad) või seab ettevõtetele erinevaid majanduslikke piiranguid. Regulatiivse keskkonna üheks tunnuseks on alkoholi tootmise ja tarbimisega seotud maksustamine. Efektiivse alkoholi maksustamissüsteemi kavandamisel tuleb arvestada erinevate aspektide võimaliku mõjuga tootmisele, sotsiaalsele kätumisele ja riigi fiskaalolukorrale. Alkoholi maksukoormuse jaotuse hindamine erinevate tulurühmade vahel on oluline osa tõhusal alkoholipoliitikal.

---

¹ Artikli täistekst „Alcohol Excise Duties Burden in the Baltic Countries“ asub ajakirja juurde kuuluval CD-l.

² Viktor Trasberg, Ph.D, Eesti Lennuakadeemia juhimise ja ettevõtluse dotsent, Lennu 40 Kambja vald, Tartumaa, viktor.trasberg@eava.ee

Üks konkreetsetest alkoholitoodetele kohaldatavatest maksudest on aktsiisimaks, mida klassifitseeritakse niinimetatud *ihikuliseks* maksuks. Selline maks kehtestatakse tootetühiku konkreetsele kogusele (nt. teatud tüüpi alkoholitoodete *hektoliitri* kohta). Alkoholiaktiisi tase ei ole seotud toote lõpphinnaga, vaid alkohoolse joogi omadustega (nt. kangus). Alkoholiaktiisid on tüüpiliselt *pigou*-laadsed maksud, mis on peamiselt mõeldud soovimatute sotsiaalsete tagajärgede või negatiivsete välismõjude korrigeerimiseks. Hoolimata asjaolust, et alkoholi tootmine ja tarbimine on enamikus Euroopa riikides tavaselt kõrgelt maksustatud, on nende osakaal riigi kogutulus siiski üsna väike – keskmiselt alla 1% avaliku sektori tuludest.

Tavaliselt peetakse alkoholimakse oma olemuselt regressiivseks. See tähendab, et madalama sissetulekuga inimestel on vörreldes nende tuludega suhteliselt suurem alkoholi tarbimisega seotud maksukoormus. Artikli eesmärgiks ongi seda maksukoormuse jaotust võrdlevalt hinnata Balti riikide elanike tulurühmade lõikes. Analüüs tegemisel on kasututud andmed põhinvad ICAP/IARD uuringu tulemustele, mis viidi Baltimaades üheaegselt läbi aastatel 2015–2016.

Miks kehtestavad valitsused aktsiisimakse alkoholile? Esiteks, sajandite jooksul on alkoholi maksustamise põhjusi olnud mitmeid – alates võimupositsiooni kasutamisest maksukogumisel kuni kaasaja sotsiaalsete ja regulatiivsete motiivideni. Tavaliselt reguleeritakse alkoholi tootmist ja müümist väga detailiselt, sest seda on administratiivselt lihtne teha. Teiseks peetakse alkoholiaktiisi omamoodi hüvitiseks, mis osaliselt katab (liigsest) alkoholitarbimisest põhjustatud sotsiaalse kahju. Kolmandaks peetakse alkoholiaktiisi regulatiivseks vahendiks, mis kujundab alkoholitarbimise sotsiaalselt soovitava mustri. Erinevate alkoholitoodete erinevad maksumäärad mõjutavad alkoholi tarbimiseelistusti. Neljandaks, alkoholiaktiisid on tõhus maksude vahend riiklike maksutulude kogumiseks. Neid on suhteliselt lihtne hallata; tooteid on lihtne eristada, tootjaid on piisavalt vähe ja toote tarbimine on suhteliselt väheelastse tulenevalt hinnamuutustest.

Alkoholiaktiisseide taseme üks oluline aspekt on seotud erinevate tulurühmade maksukoormusega. On täheldatud, et madalama sissetulekuga tarbijad maksavad alkoholi ostmise korral sissetulekust suhteliselt suurema osa kui suhteliselt jõukamat tarbijad. See on alkoholi maksustamise regressiivsuse probleem. Kuna alkohol tekib sageli sõltuvust ning tarbimisused on ebaratsionaalsed, siis maksukoormuse regressiivsus mõjutab väesmaid leibkondi ebaproportionaalselt rohkem kui jõukamaid inimesi. Madalama sissetulekuga inimeste kulutused alkoholitoodetele võivad toimuda muude, sotsiaalselt kasulikumate kaupade arvelt. Selle tulemusel võivad teatud tulurühmade tarbimisvalikud olla vastuolus ühiskonna poolt optimaalseks peetavate tarbimiseelistustega.

Erinevalt suuremast osast Euroopa riikidest sõltuvad Balti riikide avaliku sektori eelarved üsna olulisel määral alkoholiaktiisseide tuludest. Riigieelarvetes on nende riikide aktsiisitulud Euroopa Liidu suurimad. Eestis kogub valitsemissektor (riigieelarve) umbes 3% köigist eelarvetuludest alkoholiaktiisidest; keskmiselt on aktsiisitulud EL-i riikides tunduvalt madalamad.

3. Alkoholi tarbimine ja maksud

Balti riikides on üsna sarnane alkoholi tarbimise muster nii sageduse, kui ka tarbitud alkoholikoguse poolest. 26–28% elanikkonnast (üks neljandik) tarbib üle 80% kõigi alkoholijookide kogusest. Seevastu üks kolmandik elanikkonnast joob harva või ei tarbi üldse alkohoolseid jooke. Tarbimist iseloomustab ka episoodiline joomine nädalapäevade lõikes, mis põhjustab sageli ületarbitmist tarbimispäevadel. Baltimaade tarbijate esimene valik alkohoolsete jookide seast on ölu, mida eelistab 38–45 protsendi kõigist tarbijatest.

Vaatlusulsel perioodil olid alkoholiaktsiisi määrad Baltimaades oluliselt madalamad kui naaberriikides Põhjamaades, kus aktsiisimäärad olid 4-5 korda kõrgemad. Ka Balti riikide endi vahel on aktsiisimaksu määrades olulisi erinevusi. Eesti alkoholiaktsiisid on selgelt kõrgemad kui Lätis ja Leedus.

Baltimaade tarbijad kulutavad alkoholile kuus umbes 19-39 eurot. See moodustab vähem kui 10% kõigi tulurühmade kuusissetulekutest. Absoluutarvudes pole summa märkimisväärne, aga madalama sissetulekuga segmendis on Eestis ja Lätis alkoholile kulutatud umbes 8% kogutuludest suhteliselt suur osa sissetulekust. Absoluutarvudes kulutavad suurema sissetulekuga inimesed alkoholile rohkem kui madalama sissetulekuga inimesed. Eestis ja Leedus kulutab kõrgeima sissetulekuga grupp alkoholile kaks korda rohkem kui madala sissetulekuga inimesed.

Varasemates uuringutes on võrreldud alkoholikulutusi eri sissetulekurühmade lõikes või alkoholikulutuste osakaalu sissetulekutes. Autorite käsutuses olev andmebaas aga võimaldab oluliselt täpsemalt määrrata aktsiiside kogusummat konkreetse tarbija kohta. Arvestades tarbitud alkoholi mahtu ja sellega seotud aktsiisimsummat, on leitud ka tarbija arvestuslik maksukoormus. Meie arusaamist mööda on selline meetod oluliselt täpsem viis maksukoormuse taseme hindamiseks erinevate tulurühmade lõikes.

Eestlased maksavad arvestuslikult absoluutarvudes umbes kaks korda rohkem aktsiise kui lõunanaabrid, seest aktsiisimäärad on kõrgemad ja tarbitakse absoluutarvestuses ka rohkem. Kuna madalama sissetulekuga inimesed kulutavad alkoholitoodelete suhteliselt rohkem (tuludega võrreldes) kui suurema sissetulekuga inimesed, siis üldiselt on ka nende suhteline aktsiisikoormus suurem.

Korrelatsioonanalüüs nätab, et Eestis on statistiliselt oluline (negatiivne) seos tarbijate kasutatava sissetuleku ja aastas makstava aktsiisi vahel. Selline tulemus kinnitab varasemaid uuringuid aktsiisimaksu regressiivsuse kohta. Lätis on aktsiisimaksud veelgi regressiivsemad kui Eestis. Leedus aga ei too korrelatsioonanalüüs esile statistiliselt olulist seost alkoholimaksude regressiivse kohta.

Artiklis hinnatakse ka aktsiisikoormuse jaotust Kakwani indeksi arvutamise teel. Indeks töötati esialgselt välja selleks, et mõõta maksusüsteemi progressiivsust. Selle indeksi oluline osa on ka maksude kontsentratsiooni mõiste. Kui maksukontsentratsiooni indeks on positiivne, siis maks on progresseeruv. Kui indeksi väärthus on negatiivne, siis jaotub

maksukoormus rohkem madalama sissetulekuga elanikkonna segmentidele ehk on regressiivne.

Autori poolt läbiviidud arvutused näitavad järgmist. Eestis on kõik kõikide alkoholitüüpide lõikes indeksid negatiivsed, kuigi nende väärtsused pole kõrged. See tähendab – alkoholiaktiisid on kõigi alkoholiliikide puhul regressiivsed. Lätis on alkoholi maksustamise regressiivsus veelgi tugevam kui Eestis. Leedus on kõigi Kakwani indeksite väärtsused positiivsed. See tähendab – alkoholiaktiisi koormus on suhteliselt suurem kõrgema sissetulekuga tarbijatel ehk omab progresseeruvat iseloomu. Tegemist on üllatava tulemusega. See tuleneb erinevate tegurite koosmõjust – aktsiiside struktuurist erinevate alkoholitoode lõikes, tarbitud alkoholi struktuurist ja kogusest, sotsiaalsetest väärtestest ja paljudest muudest teguritest.

4. Kokkuvõte

Alkoholiaktiisid mõjutavad alkoholi hindu ja tarbimisstrukturi. Samas võib tarbijate käitumine olla majanduslikus mõttes sageli irratsionaalne. Alkoholimaksud võivad moonutada kulutuste struktuuri, suurennda sotsiaalprobleeme ja mõjutada sotsiaalset õiglust. Seetõttu tuleks alkoholi maksustamissüsteem kujundada sellisel viisil, mis piiriks kahjulikku ületarbirnist ning toetaks liigsest alkoholitarbimisest põhjustatud sotsiaalsete kulude hüvitamist.

Paljud teoreetilised ja empiirilised uuringud näitavad alkoholiaktiiside regressiivset iseloomu. See tähendab, et madalama sissetulekuga inimesed kulutavad suhteliselt suurema osa oma oma sissetulekust alkoholimaksude maksmiseks vörreltes rikkamate sissetulekurühmadega. Maksukoormuse regressiivsus sõltub paljudest teguritest, nagu näiteks ühiskonna alkoholitarbimise muster, sissetulekute jaotus, alkoholiaktiiside struktuur ja muud tegurid.

Läbiviidud korrelatsioonianalüüs id näitavad, et sissetulekute ja mitmesuguste aktsiisimaksude koormuse vahel Balti riikides on enamasti negatiivne korrelatsioon. Samuti on Eestis ja Lätis on madalama sissetulekuga tulerühmade üldine aktsiisikoormus suhteliselt kõrge.

Samuti mõõdetakse alkoholi maksustamise regressiivsust Kakwani indeksite arvutamise teel eri tüüpi alkoholitoode osas. Nimetatud indeksid näitavad samuti maksustamise regressiivsust Eestis ja Lätis. Erinevalt näitab Leedus Kakwani indeks alkoholimaksude osas väikest progresseeruvust, mis on erinev eelnevate uuringute tulemustest.

KROONIKA

CHRONIK

CHRONICLE

VALVE KIRSIPIUU
(5.03.1933–20.09.2017)¹
IN MEMORIAM

Valve Kirsipuu (neiupõlvenimega Valve Elu, enne 1930. aastate keskpaiga nimede eestistamist ja „uuendamist“ Ello) sündis 5. märtsil 1933. aastal Tallinnas. Infarkt viis ta meie hulgast turismireisil Kreekas, Korfu saarel 20. septembril 2017. aastal.

1958. aastal lõpetas Valve Kirsipuu kiitusega Tallinna Polütehniline Instituudi (TPI) tööstuse juhtimise ja planeerimise erialal.

V. Kirsipuu kunagine kolleeg (ja hiljem erakonnakaaslane) Kalev Kukk on kirjutanud², et pärast kaheastast kohustuslikku „tootvat“ tööd samal aastal loodud ja hiljem Hans Pöögelmani nime saanud elektrotehnikaehases tuli Valve Kirsipuu Majanduse Instituuti sihiga astuda aspirantuuri. Tema sihtaspirantuuri aeg möödus Moskvas NSV Liidu TA Majandusmatemaatika Keskinstituudis³, mis oli tuntud ja teatud oma suhteliselt vaba mõttelaadi poolest⁴. V. Kirsipuu kandidaatitöö teema oli „Majandusküberneetilised meetodid ettevõttesiseses planeerimises“.

1966. aastal sai Majanduse Instituudi direktoriks senine teadusdirektor Arno Köörna. Senisest teadussekretärist Kalju Habichtist sai teadusdirektor. Vabaks jäänud teadussekretäri kohale edutati 33-aastane Valve Kirsipuu. Sellesse ametisse jäi ta tervelt 20 aastaks. Temast sai hilgav teadusorganisaator. Muide, ta oli üks vähesed, kui mitte ainus toonase TA instituutide teadussekretäristest, kes ei kuulunud NLKP-sse. Kahtlemata tuli järjest suureneva teadussekretäri töökormuse juures (1980. aastatel oli instituudis üle 200 töötaja) paratamatult omaenne teadustööst loobuda. V. Kirsipuust sai 1970. aastate teisel poolel ka Majanduse Instituudi juurde moodustatud

¹ Järgnevate meenutuste autor on ilmselt (peaaegu) ainus, kelle kandidaatitöö kaitsmisel (1975. aastal) olid mõlemad oponendid naised – professor, geograafiadoktor Salme Nömmik (oli juhendaja alates ülikooli teisest kursusest kuni diplomiööni) ja majanduskandidaat Valve Kirsipuu.

² Kalev Kukk (2018). Geograafide suur sõber Valve Kirsipuu. Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat nr 43, lk 339

³ NSV Liidu Teaduste Akadeemia Majandusmatemaatika Keskinstituudil oli ka Eesti filiaal (enam kui saja inimesega Tallinnas Pirita tee 20 ja Rahukohtu 3) ning kümnekonna inimesega Tartus Eesti Põllumajanduse Akadeemia hoones.

⁴ Öeldut saab kinnitada käesolevate meenutuste autor, kes aastail 1968–1978 töötas selle instituudi Eesti filialis (Toompeal, Rahukohtu 3). Hiljem, kui olen kuulnud, et teaduskollektiivis vms peavad olema paika pandud käsuliiniid, siis on see mõjunud eluvõõra suhtumisena teadustöös.

kaitsmisnõukogu liige ja selle suure töökoormusega sekretär. See oli nõukogu, kus paaril erialal oli võimalik kaitsta ka doktorikraadi. Sellise õigusega nõukogusid polnud toonases NSV Liidus majandusteaduse osas sugugi palju.

1984. aastal sai Majanduse Instituudi direktoriks Rein Otsason. V. Kirsipuu ja uue direktori vahelised suhted ei klappinud ja ta taandus teadussekretäri ametikohalt vanemteaduriks Arno Körnra poolt juhitud teadusõkonomika sektoris. See oli juba demokratiseerumise (*glasnost*) ja kiirete muutuste (*perestroika*) aeg, millega V. Kirsipuu kohe kaasa läks.

On oluline meenutada, et kui 24.–26. mail 1984 toimus Eesti noorte majandusteadlaste esimene kolmepäevane majanduspoliitilise suunitlusega⁵ laevakonverents (Tartu-Värska-Pihkva-Värska-Tartu) mootorlaeval „Vanemuine“, siis Valve Kirsipuu oli üks vanematest kollegidest, kes juhatasid kolme sektsooni tööd. V. Kirsipuu osales kolmanda sektsooni „Matemaatiliste meetodite ja mudelite ning arvutustehnika rakendamine ühiskondliku tootmise intensiivistamise analüüsimal, prognoosimisel ja planeerimisel“ juhatamisel. Tema kõrval osalesid Rein Otsason, Olev Lugus, Herbert Metsa, Vello Vensel, Ilmar Pärtelpoeg ja mitmed teised⁶. Põgusalt olid selle konverentsil dikussooniks ka kogu Eesti isemajandamise probleemid, mis olid Eesti Noorte Majandusteadlaste Klubis (NMK) aktuaalsel arutlusel juba enne laevakonverentsi 80-ndate algul, kus ka V. Kirspuu aeg-ajalt aktiivselt osales.

Kui 26. septembril 1987 ilmus toonases ajalehes „Edasi“ Siim Kallase, Tiit Made, Edgar Savisaare ja Mikk Titma artikkel (nn nelja mehe ettepanek) "Ettepanek: kogu Eesti NSV täielikule isemajandamisele", hakati instituuti survestama sellele ideele vastu astuma, st vastuartikleid kirjutama. See nõudmine andis vastupidise tulemuse. Kalev Kuke eestvedamisel kirjutasid Valve Kirsipuu ja Sulev Mältsemees (oli toona Majanduse Instituudis sotsiaalse infrastruktuuri ja regionaalõkonomika sektori juhtaja) hoopiski toetusartikli⁷ vabariikliku isemajandamise ideele. See oli ennekoolimatult avalik vastuhakk instituudi juhtkonnale. Peale suusõnaliste noomimiste see mingeid negatiivseid tagajärgi autorite jaoks siiski kaasa ei toonud. K. Kukk väidab⁸: „Pole välalistatud, et toonane instituudi juhtkond hingas pärast seda vastuhakku hoopis kergendatult.“ Ja ilmselt on tal õigus, sest kõigest loetud päevadega muutus see teema (ja nelja mehe ettepanek) Eesti ühiskonna jaoks keskseks.

1988. aastal moodustati Teaduste Akadeemias Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituut, mille teadussekretäriks kutsuti Valve Kirsipuu. Sellel ametikohal töötas V. Kirsipuu kuni 1992. aastani, mil ta valiti Riigikokku (Mõõdukate nimekirjas, mille tuumikuks olid sotsiaaldemokraadid ja Maa-Keskerakond), kus ta oli rahandus-

⁵ Sellest esimesest laevakonverentsist on tänaseks välja kujunenud rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents, mis järgmiste, 2021. aasta 1.–3. juulil juba 29. korda toimub.

⁶ Kuigi eesti majandusteaduse *grand old man* Uno Mereste ei saanud esimesel konverentsil osaleda, oli ta aktiivselt kohal paaril järgneval konverentsil Tartus-Värskas.

⁷ Kalev Kukk, Valve Kirsipuu, Sulev Mältsemees. Arvamus. II. „Edasi“, 21. okt 1987

⁸ Kalev Kukk (2018). Geograafide suur sõber Valve Kirsipuu. Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat nr 43, lk 341

komisjoni esimees. Silmapaistvat poliitilist tuntust oli talle andnud töö Eesti Raadio majanduskommentaatorina aastatel 1965–1993. 1994. aastal sai temast Eesti Reformierakonna asutajaliikmeid. 2012. aastal märkis V. Kirsipuu usutluses ETV saatele „Pealtnägija“, et vaatab Reformierakonda kui oma last. Valve Kirsipuul oli poeg Mart. V. Kirsipuu oli Riigikogu VII, VIII ja IX koosseisu liige. Lektorina omandas V. Kirsipuu häid kogemusi Eesti Majandusuhtide Instituudi dotsendina töötades aastatel 1979–1992.

Eesti Reformierakonna kauaaegne esimees Siim Kallas ütles peale Valve Kirsipuu lahkumist: „Poliitikuna, Reformerakonna ühe loojana, ta säras, tal oli kõik, mida töelisele poliitikule vaja on: mõistus, teadmised, elukogemused, terav keel, kohusetunne, suurepärase esinemine ja suur isiklik veetlus.“⁹ 2001. aastal omistati Valve Kirsipuule Riigivapi V klassi teenetemärk.

Sulev Mältsemees,

Valve Kirsipuu töökaaslane
Eesti Teaduste Akadeemia Majanduse Instituudis

---

⁹ Siim Kallas: Reformierakonna loojana Valve Kirsipuu säras ja tal oli kõik, mis suurele poliitikule vajalik. [<http://arileht.delfi.ee/news/uudised/siim-kallas-reformierakonna-loojana-valve-kirsipuu-saras-ja-tal-oli-koik-mis-suurele-poliitikule-vajalik?id=79569856>]

VALVE KIRSIPUU
(05.03.1933 – 20.09.2017)
IN MEMORIAM

Die bekannte estnische Wirtschaftswissenschaftlerin und Politikerin Valve Kirsipuu wurde am 5. März 1933 in Tallinn geboren. Sie hat diese Welt am 20. September 2017 verlassen.

Im Jahre 1958 hat Valve Kirsipuu das Polytechnische Institut Tallinn (TPI) im Fachbereich Führung und Planung der Industrie mit Auszeichnung abgeschlossen. Darauf folgte eine Aspirantur in Moskau am Zentralinstitut für Wirtschaftsmathematik der Akademie der Wissenschaften der Sowjetunion. Das Thema ihrer Kandidatendissertation war „Die wirtschaftskybernetischen Methoden in der innerbetrieblichen Planung“.

Im Jahre 1966 wurde Valve Kirsipuu die wissenschaftliche Sekretärin am Wirtschaftsinstitut der Estnischen Akademie der Wissenschaften. Dieses Amt bekleidete sie für 20 Jahre. Sie wurde eine glänzende Wissenschaftsorganisatorin. Bei der ständig anwachsenden Arbeitsbelastung einer Wissenschaftssekretärin (in den 1980er Jahren gab es am Wirtschaftsinstitut über 200 Mitarbeiter) musste sie von der eigenen wissenschaftlichen Arbeit zwangsläufig Abstand nehmen.

Im Jahre 1984 wurde Rein Otsason zum Direktor des Wirtschaftsinstitutes. V. Kirsipuu zog sich von der Stelle der Wissenschaftssekretärin zurück, da die Zusammenarbeit zwischen ihr und dem Direktor nicht klappte, und wurde leitende wissenschaftliche Mitarbeiterin im Sektor der Wissenschaftsökonomie. Es war bereits die Zeit der Demokratisierung (*Glasnost*) und der schnellen Veränderungen (*Perestroika*), wovon V. Kirsipuu sich sofort mitreißen ließ.

Im Jahre 1988 wurde an der Estnischen Akademie der Wissenschaften das Institut für Philosophie, Soziologie und Recht gegründet, zu dessen Wissenschaftssekretärin Valve Kirsipuu berufen wurde. Dieses Amt bekleidete V. Kirsipuu bis zum Jahre 1992, als sie in das Estnische Parlament (*Riigikogu*) gewählt wurde, wo sie die Vorsitzende des Finanzausschusses war. Eine herausragende politische Bekanntheit hatte ihr die Arbeit als Wirtschaftskommentatorin beim Estnischen Rundfunk in den Jahren 1965–1993 eingebracht. Im Jahre 1994 wurde sie eines der Gründungsmitglieder der Estnischen Reformpartei. V. Kirsipuu war Mitglied der VII., VIII. und IX. Zusammensetzung des Estnischen Parlamentes (*Riigikogu*). Im Jahre 2001 wurde Valve Kirsipuu mit dem Orden der V. Klasse des Staatswappens ausgezeichnet.

Sulev Mältsemees,
früherer Kollege

VALVE KIRSIPUU
(05.03.1933 – 20.09.2017)
IN MEMORIAM

The well-known Estonian economist and politician Valve Kirsipuu was born in Tallinn on 5 March 1933. She left our midst on 20 September 2017.

Valve Kirsipuu graduated in 1958 from the Tallinn Polytechnical Institute (current Tallinn University of Technology) *cum laude* in the speciality of Industrial Management and Planning. This was followed by post-graduation studies in Moscow, in the Central Institute of Economic Mathematics of the Academy of Sciences of the U.S.S.R. The subject of the candidate of sciences thesis of V. Kirsipuu was “Methods of Economic Cybernetics in Internal Planning in an Enterprise”.

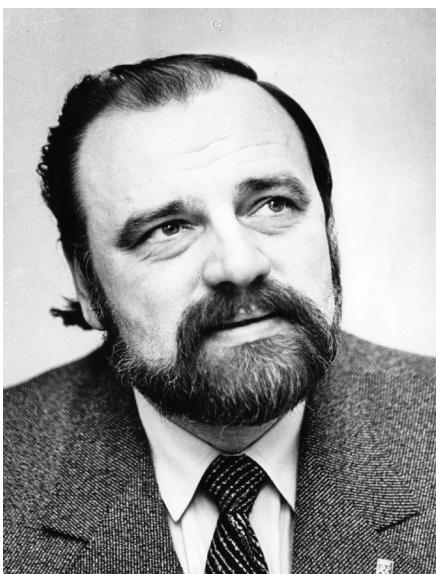
In 1966, Valve Kirsipuu started work as the Research Secretary of the Institute of Economics of the Estonian Academy of Sciences. She remained at that position for 20 years. She became a brilliant research organiser. With the increasing workload as the research secretary (the Institute of Economics had more than 200 employees in 1980s) she had to stop her own research activities.

In 1984, Rein Otsason became the Director of the Institute of Economics and V. Kirsipuu did not have good cooperation with him and gave up the post of research secretary and continued as a senior researcher of the Sector of Research Economics. This was already the period of democratisation (*glasnost*) and fast changes (*perestroika*) which V. Kirsipuu got involved with immediately.

In 1988, the Institute of Philosophy, Sociology and Law was established at the Estonian Academy of Sciences and Valve Kirsipuu was invited to the position of its research secretary. V. Kirsipuu worked at that post until 1992 when she was elected to the Estonian parliament Riigikogu where she was the Chairman of the Finance Committee. She had become very well-known in politics due to her work as a commentator on economic issues in the Estonian Radio in 1965–1993. In 1994 she became a founder member of the Estonian Reform Party. V. Kirsipuu was a member of the VII, VIII and IX Riigikogu. In 2001, Valve Kirsipuu was awarded the Order of the National Coat of Arms, V Class.

Sulev Mältsemees,
former colleague

DOTSENT KOSTEL GERNDORF
(20.10.1945–26.06.2019)
IN MEMORIAM

26. juunil 2019 lahkus meie hulgast Kostel Gerndorf. Ta oli isiksus, kelle elust ja tööst rääkides on võtmesõnadeks patrioot, majandus-teadlane, õppejõud, juhtimiskonsultant, mentor, majandustegelane, poliitik, bibliofil, vanavara koguja, hea kaaslane ja muidugi perepea.

Kostel Gerndorf sündis 20. oktoobril 1945 Tallinnas ema Hilda ja isa Nikolai pojana. Tema noorusaeg möödus Nõmmel, kus ta elas koos perega Tallinna tänaval isa ehitatud majas. Elektrikust isa oli laialdase silmaringiga ja tolleaegsesse ühiskonda mittesobiva tugeva rahvusliku maailmavaatega, igati muhe inimene. Kodust saigi Kostel kaasa huvi maailma ja poliitika vastu. Kostel Gerndorf oli Eesti patrioot, kes suhtus Nõukogude režiimi kui

võõrvõimu väga kriitiliselt. Oma suurel lugemusel ning asjatundlikul analüüsил põhinevaid seisukohti valitseva ühiskonnakorra ja majandussüsteemi kohta sai ta noorpõlvnes vabalt väljendada vaid sõprade ringis. Tema kodus toimusid sageli sõpruskonna kirglikud vätlused teemade üle, mis olid Eestis ja maailmas aktuaalsed.

Kosteli haridustee algas Rahumäe põhikoolis ja jätkus Tallinna 20. keskkoolis. Tallinna Polütehnilises Instituudis (TPI) õppis Kostel (1964–1969) masinaehituse ökonoomika ja organiseerimise erialal. Üliõpilasena oli Kostel ka TPI rahvusvaheliste suhete klubi liige ja president (1968–1969) ning ta oli 1967. aastal loodud TPI majandusteaduskonna üliõpilaste klubi Sigma üheks asutajaks. Selle klubi eesmärk oli arendada aktiivsemate üliõpilaste ja teaduskonna õppejõudude suhtlemist väljaspool õppetööd. Seal arenes ka Kosteli ja sel ajal just Ameerika Ühendriikidest aastaselt stažeerimiselt naasnud Raoul Üksvärvava kontakt, mis kujundas paljuks Kosteli kogu järgneva elu. Kokkulepe jäädva pärast lõpetamist tööle tolleaegse TPI töötuse juhtimise ja planeerimise katedrisse sõlmiti kahe mehe vahel 13. septembril 1968 aastal. Arvestades huvi juhtimisvaldkonna vastu, oli mõistetav, et juba ülikooli viimasel kursusel lülitus Kostel Raoul Üksvärvava juhendamisel uurimistöödesse. Nii koostati aastatel 1968–1969 Kunstikombinaadi ARS tellimusel täiustatud organisatsiooni struktuur ja uus tööjaotus, mis fikseeriti töötajate ametijuhendites. Seda tööd võib lugeda esimeseks Kostel Gerndorfi osalusel toimunud sadadest uurimustöödest. Teadlase, õppejõu ja juhtimiskonsultandina jäi Kostel Gerndorf seotuks TPI ja selle õigusjärglase Tallinna Tehnikaülikooliga (TTÜ) elu lõpuni. Aastatel 1995–2000 oli Kostel Eesti Erastamisagentuuri arendusdirektor ja

aastatel 2002–2003 Majandus- ning Teede- ja Sideministeeriumis ministri nõunik, kuid ka siis jätkas Kostel õpetamist TTÜ-s.

Õppejõuna on Kostel Gerndorf õpetanud TPI ja TTÜ tööstuse juhtimise ja planeerimise kateedris (hilisemas organisatsiooni ja juhtimise õppetoolis) selliseid aineid nagu tööstusettevõtte organiseerimine ja planeerimine, ettevõtte organisatsioon ja juhtimine ning pärast Eesti taasiseseisvumist ka äriühingute valitsemist. Õppejõuna oli Kostel selge sõna ja raudse loogikaga ning üliõpilaste teadmisi hinnates äärmiselt nõudlik, aga õpilaste hulgas väga lugudeetud. Kostel läbis akadeemilise karjääri: aspirantuur – assistent – vanemõpetaja – dotsent ning aastatel 1989–1992 oli ta katedrijuhataja ja aastatel 1992–1999 õppetooli hoidja. Kostel juhendas sadu diplomi-, bakalaureuse- ja magistritöid, aga ka doktoritöid ning ta oli õppetooli magistriseminari korraldaja. Paljudele nooremale kolleegidele oli Kostel aastateks ka mentoriks. Kultuuriloolise tähtsusega on Kostli panus TPI ja TTÜ rahvusvaheliste juhtimiskonverentside korraldamisse, alates III konverentsist (1972) kuni 2008. aastal toimunud XIV konverentsini „Juhtimine: eile, täna, homme“. Kostel Gerndorfi avaldatud publikatsioonid seonduvad peamiselt protseduuranalüüs rakendamise ja äriühingute valitsemise temaatikaga, aga ka Eesti rahvarinde tegevusega, näiteks koostas ta artiklite kogumiku „ESTIMAA RAHVARINNE 30“ I osa Rahvarinde ajaloo I konverentsiks, mis toimus 30. septembril 2018 Rahvusraamatukogus.

Juhtimiskonsultandina oli Kostel Gerndorf tegev pea viiskümmend aastat. Sellel harukordsetel pikal perioodil nõustas Kostel Gerndorf peamiselt ettevõtteid, aga ka riigiasutusi ning seda vägagi laias teenmaderingis. Eesti taasiseseisvumiseelsetel aastatel oli Kostel Gerndorfi nõustamisalane tegevus seotud enamasti ettevõtete töökorralduse ja organisatsiooni üleselohutuse täiustamisega, edaspidi lisandus äriühingute valitsemise temaatika, erastamisega seonduv, Eesti riigi seisukohalt tähtsate ümberkorralduste nõustamine jm. Viimati nimetatust tuleb kindlasti märkida Majandusministeeriumi ning Teede- ja Sideministeerumi ühendamisprotsessi, milles Kostel Gerndorf kui ministri nõunik oli ministeeriumide ühendamise komisjoni esimees, kuid nii, nagu ta hiljem rõhutas, aitasid teda selles töös oluliselt just varem juhtimiskonsultandina omandatud teadmised ja oskused. Kostel Gerndorf andis olulise panuse probleemide lahendamisse Eesti üleminekul turumajandusele ja riigivalitsemise ratsionaliseerimisse.

Aastatel 1997–2008 nõustas Kostel Gerndorf Maanteeameti valitsemisala ümberkorraldamist, sh ameti hallatavate asutuste üleviimist regionaaljuhtimisele, mille tulemusel 15 maakonnas tegutsenud tee-devalitsustest moodustati 4 regiooni, mille kooslus toimib tänini. Ümberkorralduste raames alustati maanteehoolde erastamist, mis toimus Kostel Gerndorfi koostatud originaalse kontseptsiooni ja väljatöötatud metroodika alusel. Erastamise keerukus seisnes selles, et kehtiva õiguse raames tuli ühendada kolm eripalgelist konkursi: hoolde erastamine vähempakkumisel, tee-devalitsuse abitoomise võõrandamine enampakkumisel ja tee-devalitsuse teemeistri-piirkondade ehitiste rentimine enampakkumisel. Nimetatud ümberkorralduste tulemusel muutus oluliselt Maanteeameti organisatsioon ja juhtimine, mille kujundamisel osales Kostel Gerndorf mitte ainult konsultandina, vaid ka õppejõuna vastavatel koolitustel.

Kostel Gerndorfi kui teadlase, konsultandi ja õppejõu elutöö kaalukam osa seondub

sellise protseduuranalüüsi meetodi väljatöötamises, milles käsitletakse organisatsiooni tegevust osategevustest koosnevate protsessidena. Protseduuranalüüsi meetodi põhialused said paika aastal 1972 ning siis algas meetodi praktiline rakendamine. Esimeseks ettevõtteks oli Tallinna Liha- ja Konservikombinaat, mille töökorralduse täiustamiseks koostati algsest 27 protseduurireeglit. Protseduuranalüüsi meetod on esitatud Kostel Gerndorfi 1975. aastal valminud väitekirjas „Majandusorganisatsioonide tegevuse täiustamise probleeme protseduuranalüüsi abil“ majandusteaduse kandidaadi teadusliku kraadi taotlemiseks. Meetodit on nüüdseks rakendatud Eestis sadades organisatsioonides ning see on olnud enam rakendatud organisatsiooni täiustamise meetodiks. Protseduuranalüüsi võib pidada üheks esimeseks äriprotsesside kirjeldamise metoodikaks, mis tänapäeval, arvestades infotehnoloogilist arengut, on toetatud tarkvaraliste lahendustega.

Õppejõu, teadlase ja konsultandi töö kõrvalt jätkus Kostel Gerndorf' il tahet olla aktiivne ja tulemuslik ühiskondlikus elus ning leida aega ka hobideks. Kaheksakümnendate aastate teisel pool avanenud uued võimalused Eesti elu muutma hakata viisid Gerndorfi oodatult selle aktiivsete uuendajate sekka. Ta lõi aktiivselt kaasa Eestimaa Rahvarinde asutamises ja edaspidi selle juhtimises. Aastatel 1988–1991 kuulus ta Rahvarinde eestseisusesse ja oli selle esimene eesistuja. Gerndorf andis olulise panuse Rahvarinde tegevuse käivitamisse ja korraldamisse. Aastatel 1988–1990 oli ta Rahvarinde keskse majanduspoliitilise ettevõtmise, Isemajandava Eesti probleemnõukogu liige ja osales aktiivselt ettevõtluse töögrupis. Silmapaistva iseseisvusmeele poliitilise tegevuse tulemusena valiti ta 1990. aastal Eesti Kongressi saadikukks. Pärast Eesti iseseisvuse taastamist tema poliitiline aktiivsus mõnevõrra vähenes, kuid ta kuulus 1991. aastal Eesti Keskerakonna asutajate hulka ja jäi paljudeks aastateks selle mõjukaks liikmeks. Aastatel 1999–2002 oli ta oma kodulinna Saevalikogu liige ja selle Keskerakonna fraktsiooni esimees, 2002–2005 volikogu aseesimees ning arengu- ja eelarvekomisjoni esimees.

Oma erialaste teadmiste, organiseerimisvõime ja aktiivsuse tõttu valiti Kostel Gerndorf paljude organisatsioonide juhorganitesse. Nii oli ta 1977–1991 TPI tööstuse planeerimise eriala vilistlaste vanemate nõukogu asepresident, 1982–1990 Eesti Majandusteaduse Seltsi juhatuse liige, alates 1990 Eesti Konsultantide Assotsiatsiooni liige, alates 2005 TTÜ akadeemilise kohtu liige, 2005–2007 Riigi Metsamajandamise Keskuse nõukogu liige, alates 2006 akadeemilistest tavadeest üleastumise menetlemise TTÜ majandusteaduskonna komisjoni esimees, alates 2006 EAS-i tehnoloogia valdkonna hindamiskomisjoni liige.

Sügav huvi Eesti ajaloo ja kultuuri vastu kujundas temast pühendumud bibliofiili. Aastatepikkuse süsteematiilise kogumistöö tulemusena kuulus Gerndorfile üks esinduslikemaid erakätes olevaid eestikeelsete trükiste kollektiioone. Talle kuulusid mitmed rariteetsed raamatud, kusjuures erilist uhkust tundis ta oma Noor-Eesti kollektiiooni üle. Suure hulga trükiste hoiustamine oma kodus kujunes probleemiks ja nii annetas ta osa neist Eesti Akadeemilise Raamatukogule. Kostel oli ka aktiivne raamatunäitustel osaleja, ta kuulus Tallinna Bibliofiliide Klubi asutajate hulka ning oli

aastatel 1975–1987 selle aseesimees. Kosteli asjatutundlik kogumiskirgi ei piirdunud ainuüksi raamatutega. Ta tundis huvi mitmesuguse vanavara vastu, sh nn talurahva hõbeda ehk vanade hõbeehtete vastu. Samuti kogus ta skriptofiilina vanu väärtpabereid, dokumente ja ürikuid.

Kostelit kui inimest ei saanud lihtsalt tunda: temast sai kas sõber või ei sobinud te omavahel üldse. Ta oli mees, kelle väärushinnangud olid selged ja kõigutamatud, ning ta ei hoidnud ennast tagasi, kui oli vaja neid kaitsta. Samas oli ta valmis aga ka eksimusi tunnistama. Sellised inimlikud väärtsused nagu hoolivus ja heasooovlikkus, põhjalikkus ja süsteemsus, visadus ja töökus defineerisid paljuski Kosteli elu, samuti nagu tema sõbrad ja ta hobid. Kosteli hoolivuse könekaks faktiks oli loobumine president Arnold Rütigli poolt temale 2006. aastal annetatud Valgetähe V klassi teenetemärgist, põhjusel, et tema kaasvõitlejaid Rahvarindest ei olnud tunnustatud.

Kostel Gerndorf joudis elus palju teha ja saavutada. Õppejõutöö iseloomust tingituna oleks võinud eeldada, et vanasõna „suuga teeb suure linnu, käega ei kärbse pesagi“ võiks laieneda ka Kostelile. Kuid igapäevase töö, pere ja hobide kõrvalt ehitas Kostel perele elumaja Sauele ja juba rohkem lastelaste peale mõteldes ka suvekodu Saaremaale. Mõlema maja juures ei piirdunud Kostel ainult tellija rolliga, vaid oli suuresti ise ka arhitektiks ja ehitajaks. Kui Kostel midagi ette võttis, siis ikka suurelt ja läbimõeldult. Nagu Kostel oli sõprade ringis uhkusega öelnud, võlgneb ta saavutatus paljugi toetavale perele: abikaasa Ernale, tütardele Tiinale ja Kaisale ning poeg Kristjanile.

Veebruar – aprill 2020

Kostel Gerndorfi pikajalised kolleegid ja sõbrad,

Teo Saimre, Mati Vaarmann ja Ants Kikas

DOZENT KOSTEL GERNDORF
(20.10.1945–26.06.2019)
IN MEMORIAM

Kostel Gerndorf wurde am 20. Oktober 1945 in Tallinn geboren. Sein Bildungsweg begann in der Rahumäe Grundschule und setzte fort in der Tallinner 20. Oberschule. Am Polytechnischen Institut Tallinn (TPI) studierte Kostel (1964–1969) in der Fachrichtung Ökonomie und Organisation des Maschinenbaus. Da er sich für den Führungsbereich interessierte, fing er im letzten Studienjahr unter der Leitung des Professors Raoul Üksvärv an, an Forschungen teilzunehmen. Eine Verbindung zur TPI und dessen Rechtsnachfolger, Technischer Universität Tallinn (TTÜ), hat Kostel Gerndorf bis zum Ende seines Lebens beibehalten. In den Jahren 1995–2000 arbeitete Kostel als Entwicklungsdirektor der Estnischen Privatisierungsagentur und vom 2002–2003 als Berater des Ministers im Wirtschaftsministerium sowie im Ministerium für Straßenwesen und Kommunikation, aber auch in diesen Zeiten setzte er die Lehrtätigkeit an der TTÜ fort.

Als Lehrkraft hat Kostel Gerndorf am TPI und an der TTÜ im Lehrstuhl für Industrieführung und -planung (später Lehrstuhl für Organisation und Führung) Führungsfächer, darunter Geschäftsführung unterrichtet. Kostel hat eine akademische Laufbahn durchgemacht: Aspirantur – Assistent – Hauptlehrer – Dozent und in den Jahren 1989–1992 Institutsleiter und 1992–1999 stellvertretender Lehrstuhlleiter. Kostel hat hunderte von Diplom-, Bachelor- und Masterarbeiten sowie Doktorarbeiten betreut. Für viele jüngere Kolleginnen und Kollegen war Kostel lange Jahre ein Mentor. In seinen Publikationen behandelte Kostel Gerndorf meistens die Anwendung von Verfahrensanalyse und Geschäftsführung, aber auch die Tätigkeit der estnischen Volksfront.

Als Führungsberater war Kostel Gerndorf fast fünfzig Jahre tätig. Während dieser außergewöhnlich langen Zeit hat Kostel Gerndorf hauptsächlich Unternehmen, aber auch staatliche Institutionen beraten. Im Bereich von wichtigen Neugestaltungen für den estnischen Staat, ist der Zusammenschluss des Wirtschaftsministeriums und des Ministeriums für Straßenwesen und Kommunikation zu erwähnen, bei der Kostel Gerndorf als Berater des Ministers Vorsitzender des Ausschusses für den Zusammenschluss war. In den Jahren 1997–2008 hat Kostel Gerndorf den Verwaltungsbereich des Amts für Straßenwesen u.a. beraten.

Der wesentliche Teil des Lebenswerks von Kostel Gerndorf als Wissenschaftler ist mit der Entwicklung einer Verfahrensanalysemethode verbunden, bei der die Aktivität einer Organisation als ein Verfahren behandelt wird, das aus Teiltätigkeiten besteht. Die Grundlagen der Verfahrensanalyse wurden bis 1972 konzipiert und danach fand das Umsetzen in der Praxis an. Die Verfahrensanalysemethode hat Kostel Gerndorf 1975 in seiner Dissertation „Zur Problematik der Verbesserung der Tätigkeit von Wirtschaftsorganisationen mittels Verfahrensanalyse“ vorgestellt, um den wissenschaftlichen Grad Kandidat der Wirtschaftswissenschaften zu erwerben. Die Methode ist in hunderten von Organisationen in Estland angewandt worden und ist die meistangewandte Methode zur Organisationsverbesserung. Die Verfahrensanalyse kann

als eine der ersten Methoden zur Beschreibung der Geschäftsprozessen angesehen werden, die heutzutage dank der informationstechnologischen Entwicklung mit Softwarelösungen unterstützt wird.

Neben seiner Arbeit als Lehrkraft, Wissenschaftler und Berater fand Kostel Gerndorf noch Zeit, um im gesellschaftlichen Leben Estlands aktiv und erfolgreich zu sein sowie sich mit seinen Hobbys zu beschäftigen. Gelegenheiten, die sich in der zweiten Hälfte der 80er Jahre eröffneten, um das Leben in Estland zu ändern, brachten Gerndorf erwartungsgemäß in die Reihen der Wegbereiter. Er hat aktiv an der Gründung der Volksfront und später an deren Führung teilgenommen. In den Jahren 1988–1991 gehörte er in den Vorstand der Volksfront und war dort der erste Vorsitzende. 1991 gehörte er zu den Gründern der Estnischen Zentrumspartei und war da lange Zeit ein einflussreiches Mitglied. Aufgrund seines Wissens, Organisationstalents und seiner Aktivität wurde Kostel Gerndorf in Führungsorgane mehrerer Organisationen gewählt.

Tiefgreifendes Interesse für estnische Geschichte und Kultur hat aus ihm einen gewidmeten Bibliophilen gemacht. Dank einer jahrelangen systematischen Sammlungsarbeit gehörte Gerndorf eine der repräsentativsten Privatsammlungen estnischsprachiger Publikationen. Als Scripophil hat er alte Wertpapiere, Dokumente und Urkunden gesammelt.

Laut Kostel verdankt er seine Leistungen vielfach der Unterstützung seiner Familie.

Februar – April 2020

Langzeitige Kollegen und Freunde Kostel Gerndorf,

Teo Saimre, Mati Vaarmann und Ants Kikas

ASSOCIATE PROFESSOR KOSTEL GERNDORF
(20 October 1945 – 26 June 2019)
IN MEMORIAM

Kostel Gerndorf was born on 20 October 1945 in Tallinn. His education started at Rahumäe Primary School and further at Tallinn Secondary School No. 20. In 1964–1969, Kostel Gerndorf studied at Tallinn Polytechnic Institute (TPI) majoring in Engineering Economics and Organisation. During his senior years as student at TPI, he took interest in management theories and joined Professor Raoul Üksvärv's research group. Kostel Gerndorf's connection to Tallinn Polytechnic Institute (TPI) and its successor, Tallinn University of Technology (TTÜ), was lifelong. During 1995–2000, he worked as Development Director at the Estonian Privatization Agency. Further, in 2002–2003 he worked as Adviser to the Minister of Economics, Roads and Communications. During both periods he continued teaching at Tallinn University of Technology (TTÜ). As a Head of Chair of Industry Management and Planning at TPI and TTÜ, Kostel Gerndorf lectured on management-related disciplines, incl. corporate governance.

Kostel Gerndorf's academic career took him from postgraduate studies to posts of assistant, senior lecturer and to that of associate professor. In 1989–1992, he acted as Head of Department, and 1992–1999 as Head of Chair. Kostel Gerndorf supervised hundreds on Diploma theses, Bachelor's and Master's theses, as well as Doctor's theses. To many a younger colleagues Kostel Gerndorf was a valued mentor. Kostel Gerndorf's professional publications mostly deal with application of procedural analysis and corporate governance, but here are also publications of his writings on the activities of the Popular Front of Estonia.

Kostel Gerndorf's career as Management Consultant was long, spanning almost fifty years. During this time he consulted mostly companies, but also public and national authorities. Kostel Gerndorf, in capacity of Adviser to the Minister, was involved in the merger of the Ministry of Economic Affairs with the Ministry of Roads and Communications, acting as the chairman of the merger committee. During 1997–2008, he was also involved in the reorganisation of the Estonian Road Administration. Both above processes had an important role in the chain of reorganisations after restoration of Estonia's independence.

Vital share of Kostel Gerndorf's work as a researcher covers development of the method of procedural analysis. The method addresses actions of an organisation as consisting of parts of action in progress. The foundations of the method of procedural analysis were put in place in 1972 and it allowed to start with practical application of the method. In 1975, Kostel Gerndorf presented his Candidate of Sciences thesis – Problems of Improving Performance of Economic Organisations by Procedural Analysis. In Estonia, the method has been by now implemented in hundreds of organisations. It is the most used method for improving the performance of organisations. Taking into account the new opportunities offered by information technology, the method is among the first to have been supported by different software solutions.

Kostel Gerndorf's activities as a professor, researcher and consultant did not keep him away from social life and hobbies. The end of 1980s brought along new opportunities for changing life in Estonia and Kostel Gerndorf duly joined the active reformers. He became one of the founders and leaders of the Popular Front of Estonia. During 1988–1991, Kostel Gerndorf was a member of the Fronts council and its first chairman. When the Estonian Estonian Center Party was founded in 1991, Kostel Gerndorf was among its founders and played influential role in the party for many years to come. Due to his professional knowledge, organising skills and activity, Kostel Gerndorf was elected to managerial bodies of many organisations. His interest in Estonian history and culture helped him to become an avid bibliophile. Years of systematic collecting has made Kostel Gerndorf the owner of one of the most representative private collections of printed publications in Estonian language. He was also interested in and collected old securities, documents and written records.

In his own words, Kostel Gerndorf owed his many achievements to the support of his family.

Februar – April 2020

Teo Saimre, Mati Vaarmann and Ants Kikas
Longtime colleagues and friends of Kostel Gerndorf

**ESTONIA: JÄNEDA 2020 – XXVIII SCIENTIFIC CONFERENCE ON
ECONOMIC POLICY (25.–27.06.2020) and COVID-19**

**ESTLAND: JÄNEDA 2020 – XXVIII. WIRTSCHAFTSPOLITISCHE
KONFERENZ (25.–27.06.2020) und COVID-19**

**EESTI: JÄNEDA 2020 – XXVIII MAJANDUSPOLIITIKA
TEADUSKONVERENTS (25.–27.06.2020) ja COVID-19¹**

The next in turn, XXVIII International Scientific Conference on Economic Policy “Economic Policy in the EU Member States – in 2020: 100 years from the Tartu Peace Treaty (2.02.1920) / 100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in force in 1920–1933)” had initially been planned at Jäneda for 25–27 June 2020: The agenda of the first day included a round table with the participation of economists and practical economic experts on the subjects of the administrative reform and environmental policy (in the evening also the traditional cultural programme with music);

On the second day: scientific presentations in sessions on subpolicies of the order policy, structural policy and process policy (such as regional and local municipality policy, business policy, labour policy, budget policy, monetary policy, tax policy, commercial policy, etc.; in the evening the traditional health programme and chess/sports programme); and

During the first half of the third day the traditional programme of Estonian wildlife with practical examples of environmental policy in the Lääne-Virumaa County.

* * *

Unfortunately it became apparent already in March that due to circumstances that were not under the control of the organisers, holding the conference would be problematic since several colleagues (e.g. from Georgia, Poland, Germany, etc.) cancelled their participation due to the extensive disease outbreaks all over the world caused by the corona virus (COVID-19) which had reached more than about ¾ of the countries of the world by mid-March. The Organising Committee decided to wait no more than until April with the adoption of the decisions. A (selective) overview of the consequences of the virus globally and in Estonia has been presented in the full article of the author in Estonian on CD and its summary in English (see also Table 1,² full article). Based on the above-mentioned information and facts – **the Organising Committee of the**

---

¹ Detailsemat informatsiooni loe käesoleva ajakirjaga kaasas oleval CDl täisartiklist: „Aasta 2020 – ohtlik realsus ja majanduspoliitilised lootused Eestis ning mujal (COVID-19 taustal)“ ning inglise keelsetest kokkuvõtttest ajakirja paberkandjal eespool.

² In Table 1 (In Estonia, persons): Column 1 – Date; Column 2 – Positive test results (on the date indicated); Column 3 – Additional (+); Column 4 – Hospitalised (on the date indicated); 5 – Incl. in intensive care (artificial ventilation); Column 6 – Recovered (on the date indicated); Column 7 – Died (in total).

conference adopted decision on 7–9 April 2020 – to cancel the XXVIII Conference on 2020.³

Consequently, the next, XXIX Conference will be held in Jäneda Manor on 1–3 July 2021, on the subject: “Economic Policy in the EU Member States – in 2021: 30 years from the regaining of independence by the Republic of Estonia (20 August 1991) / 25 years from the first international scientific conference on economic policy in Tartu-Värska (1996) / the regional Pärnu College of the University of Tartu – 25 years (1996)”

Welcome to the conference of 2021! We wish you effective participation and writing articles with substance for our journal!

March-May 2020: Tallinn, Pirita-Kose

In the name of the Organising Committee of the journal,

Matti Raudjärv

(Initiator and main organiser of the conferences;
chief editor of the journal)

* * *

Für den Zeitraum vom 25.–27. Juni 2020 war in Jäneda anfänglich eine weitere, XXVIII. internationale wirtschaftspolitische Wissenschaftskonferenz mit dem Thema „Wirtschaftspolitik in den Staaten der Europäischen Union – das Jahr 2020: 100 Jahre seit dem Frieden von Dorpat (2.02.1920) / 100 Jahre seit dem ersten Grundgesetz der Republik Estland (gültig in den Jahren 1920–1933) geplant:

am ersten Tag war ein Rundtischgespräch mit der Teilnahme sowohl von Wirtschaftswissenschaftlern wie Wirtschaftspraktikern angedacht mit der Themenbehandlung über Verwaltungsreform und Umweltpolitik (am Abend traditionell ein musikalisches Kulturprogramm);

für den zweiten Tag wissenschaftliche Vorträge in Form von Sitzungen über subpolitische Themen der Ordnungs-, Struktur- wie auch Prozesspolitik (z. B. Regional- und Lokalpolitik der Selbstverwaltungen, Unternehmenspolitik, Arbeitsmarktpolitik, Haushaltspolitik, Finanzpolitik, Steuerpolitik, Außenwirtschaftspolitik usw.; am Abend das traditionelle Gesundheits- und Schach-Sportprogramm) und

in der ersten Hälfte des dritten Tages das traditionelle Naturprogramm Estlands mit praktischen Beispielen der Umweltpolitik im Landkreis Lääne-Virumaa.

* * *

Bedauerlicherweise begann sich bereits im März herauszustellen, dass die Stattfindung der Konferenz unabhängig von Veranstaltern in Frage gestellt wurde, da mehrere

---

³ Due to the reasons described in this article (submission of papers and peer reviews were delayed, etc.), it was more rational to delay also the publishing of this journal for a few months and to publish two issues together. As the conference was not held, the journal had to be sent to interested persons (incl. to the German academic publisher Berliner Wissenschafts-Verlag, libraries of foreign universities, etc.) by mail anyway.

Kollegen (z. B. aus Georgien, Polen, Deutschland usw.) bekanntgaben, dass sie aus Gründen der durch international umfangreiche Koronaviruspandemie (COVID-19) verursachten Krankheitsfälle, die Mitte März bereits in mehr als ca. ¾ Staaten der Welt aufgetreten war, von der Beteiligung Abstand nehmen. Das Organisationsteam entschied, maximal bis zum Monat April zu warten, um dann Entscheidungen zu treffen. Über die Konsequenzen des Ausbruchs (nach Auswahl) in der Welt und in Estland kann man nachlesen, in estnischer Sprache im vollständigen Artikel des Unterschriebenen auf der CD und in englischer Sprache in dessen Zusammenfassung (siehe auch die Tabelle 1⁴ im vollständigen Artikel). Basierend auf den vorangegangenen Informationen und Tatsachen – **das Organisationsteam der Konferenz bezog zwischen dem 7.–9. April 2020 den Standpunkt – die XXVIII. Konferenz wird im Jahre 2020 ausfallen.**⁵

Folglich wird die nächste, XXIX. Konferenz im Zeitraum vom 1.–3. Juli 2021 im Gutshof von Jänedala stattfinden, mit dem Thema: „Wirtschaftspolitik in den Staaten der EU – das Jahr 2021: 30 Jahre seit der Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / 25 Jahre seit der ersten internationalen wirtschaftspolitischen Wissenschaftskonferenz in Tartu–Värska (1996) / das regionale Pärnu College der Universität Tartu – 25 Jahre (1996)“

Seid willkommen zu der Konferenz 2021! Ich wünsche euch eine ergebnisreiche Teilnahme und inhaltsvolles Schreiben von Beiträgen für unsere Zeitschrift!

März–Mai, 2020: Tallinn, Pirita-Kose

Im Namen des Organisationsteams der Konferenz, Matti Raudjärv
(Gründer und Hauptveranstalter der Konferenzen; Chefredakteur der Zeitschrift)

* * *

Ajavahemikule 25.–27. juuni 2020 oli algsest Jänedale järjekordne, XXVIII rahvusvaheline majanduspoliitika teaduskonverents teemal „Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: 100 aastat Tartu rahust (2.02.1920) / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest (kehitis aastatel 1920–1933)“ kavandatud:

esimesel päeval oli kavas ümarlaud nii majandusteadlaste kui majanduspraktikute osalusel haldusreformi ja keskkonnapolitiika teemadel (öhtul ka traditsiooniline muusikaline kultuuriprogramm);

---

⁴ In der Tabelle 1 (in Estland, Menschen): Zeile 1 – Datum; Zeile 2 – positive Testergebnisse (am genannten Datum); Zeile 3 – hinzugekommen (+); Zeile 4 – in Behandlung im Krankenhaus (am genannten Datum); Zeile 5 – darunter in Intensivbehandlung (künstliche Beatmung); Zeile 6 – geheilt (am genannten Datum); Zeile 7 – gestorben (insgesamt).

⁵ Aus den im vorliegenden Schreiben beschriebenen Gründen (es verzögerte sich die Abgabe und Rezensierung von Beiträgen u. Ä.) hat es sich auch als zweckmäßig herausgestellt, die Herausgabe der Zeitschrift um einige Monate zu verschieben und zwei Ausgaben gleichzeitig herauszubringen. Da die Konferenz nicht stattfand, musste die Zeitschrift an die Interessenten (darunter an den deutschen Berliner Wissenschafts-Verlag, an die Bibliotheken der ausländischen Universitäten, etc.) ohnehin per Post zugeschickt werden.

teisel päeval teadusettekanded istungitena nii korra-, struktuuri- kui protsessipoliitika allpoliitikatest (näiteks, regionaal- ja kohalik omavalitsuspoliitika, ettevõtluspoliitika, tööjõupoliitika, eelarvepoliitika, rahapoliitika, maksupoliitika, välismajanduspoliitika jmt; õhtul traditsiooniline tervise- ja male-spordiprogramm) ning kolmanda päeva esimesel poolel traditsiooniline Eesti loodusprogramm koos keskkonnapolitiika praktiliste näidetega Lääne-Virumaal.

* * *

Paraku hakkas juba märtsis selguma, et korraldajatest mittesõltuvalt on konverentsi toimumine kahtluse all, kuna mitmed kolleegid (näiteks Georgiast, Poolast jm) teatasid loobumisest rahvusvahelise ulatusliku koroonaviirusest (COVID-19) põhjustatud haiguspuhangute tõttu, mis märtsi keskel oli jõudnud rohkem kui ca $\frac{3}{4}$ -ni maailma riikidest. Korraldustoimkond otsustas oodata maksimaalselt aprillikuuni ja siis otsused⁶ vastu võtta. Viiruse tagajärgedest (valikuliselt) maailmas ja Eestis on võimalik lugeda allakirjutanu täisartiklist ja selle kokkuvõttest (vt ka tabel 1, täisartikkeli).

Eestis oli koroonaviiruse ja sellesse haigestumiste tõttu kujunenud *hädaolukord* ning 12.03.2020 kell 14.00, algas EV Valitsuse erakorraline istung, kus arutati olukorda, seejärel võeti vastu otsus ning hilisõhtul teatas Vabariigi Valitsus – kehtestada Eestis nn eriolukord, koos rangemate piirangute-keeldude, kontrollide, sh täieliku piirkontrolli ja muu vajalikuga esialgu kuni 1. maini 2020. Eriolukord (kuid teatud piirangute ja leevedustega) lõpetati 18. mail 2020.

Kuna meie XXVIII konverentsil (Jänedal, 25.–27. juunil 2020) paljud loodetud osalejad Georgiast,⁷ Poolast, Saksamaalt, Ungarist, Venemaalt ning mujalt (sh mitmed ümarlauale oodatud Eesti kohalike omavalitsuste juhid-spetsialistid) otsustasid eeltoodud põhjustel (piirangud-keelud kehtestati ka nendes riikides, kust me konverentsikülaalisi ootasime!) konverentsil mitte osaleda ja ka meie ajakirjale 2020. aastal artiklit mitte saata või peatasid artikli avaldamise⁸ (ei saanud ju konverentsile

---

⁶ Allakirjutanu jälgis sündmisi oma kodukontoris otsuste vastuvõtmiseni, eesmärgiks ei olnud üksikasjalik informatsiooni kogumine ja selle analüüs. Sellega tegelesid ja tegelevad kindlasti teised, erialaliselt kompetentsemad inimesed (näiteks, meedikud, statistikud jmt).

⁷ Näiteks, 14.03.2020 Skype teel toiminud vestlusest Georgia Tehnikaülikooli kolleegi, professor Aleqandre Sichinava'ga selgus, et ka olukord Georgias oli koroonaviiruse tõttu väga keeruline – inimesed olid haigestunud, koolides ja ülikoolides õppetöö peatatud (toimus interneti kaudu), liikumispõirangud, trahvid, kaaluti maikuus Batumis toimuma pidanud teaduskonverentsi ärajätmist jpm. Samas väitis mõned päevad hiljem Skype kaudu ka teine kolleeg, professor Irina Gogorishvili Tbilisi Riiklikust Ülikoolist. Mõlemad kolleegid ja nende doktorandid (allakirjutanu on doktorantide kaasjuhendaja) olid kahtlevad ka meie konverentsile tulemisest ja ajakirjale artikli kirjutamisest käesoleval aastal (haigestumised ja oht sellesse, olema tuvastatud, mitmed keelud jms).

⁸ Ka artiklite retsenseerimine võttis mõnikord rohkem aega kui tavaiselt. Eks retsensendidki olid haiged või nende igapäevane tegevus ja töö häiritud. Osa retsensente loobus retsenseerimisest, mistõttu kulus aega ka uute retsentsentide leidmisel. Palju tänu neile retsentsentidele, kes vaatamata probleemidele, selle töö ikkagi tegid. Seejärel oli artiklite autoritel vaja täiendavat tööd teha, et retsentsentide märkuseid arvestada – ja nii aeg läks...

tulla ja ettekannet teha; näiteks doktorantide jaoks on oluline mitte ainult artikli avaldamine, vaid ka konverentsil esinemine – on võimalik diskuteerida ja oma artiklimõtete arendamise ettepanekuid ning ka konstruktivset kriitikat kuulda!);⁹ ning tuginedes eelnevale infotmsioonile ja faktidele –

konverentsi korraldustoimkond võttis ajavahemikul 7.–9. aprill 2020¹⁰ seisukoha – XXVIII konverents aastal 2020 ära jäätta.¹¹

Kahju, kuid paramatamu!

Juba märtsi teises pooles hakkas selguma, et kõik venib ja esialgseid tähtaegu (ka keeldude ja piirangute lõpetamiseks), tuleb ilmselt pikendada.

Meie teavitus toimus seega rohkem kaks kuud enne konverentsi algust, mistõttu oli osalejatel võimalik Eestisse sõitmisenist loobuda (kuidas sa ikka sõidat kui lennukid ei lenda?).¹² Konverentsi edasilitükamisel ei olnud mõtet, sest valdavalt on konverentsil osalejad kõrgkoolide õppejöud ning juulis-augustis on Eesti õppejöududel, osa kolleegidel (Georgia, Saksamaa LV jt) ka septembris, on puhkused ja sel ajal ei õnnestu konverentsi korraldada. Seda on varasem kogenus näidanud, sest ajavahemikul september-juuni on kolleegid valdavalt õppetöö ja eksamitega seotud. Aga kogemused on näidanud ka optimaalse konverentsi korraldamise aja – juuni lõpp kuni juuli algus (segavaid asjaolusid on kõige vähem /eeskätt Eestis/: õppetöö lõppenud, puhkuserahad käes ja ees ootab pikki suvepuhkus, ettevalmistus järgnevaks õppeaastaks algab üldiselt alles augusti teisel poolel!).

Näiteks, 1. aprillil teatati ERR Vikerraadio uudistes, et Lätis kavatsetakse aprilli keskel eriolukorda veel kolme kuu võrra, st juuli keskpaigani, pikendada (lisati, et olukorra stabiliseerumisel on võimalik eriolukord varem lõpetada). Kui ka Eestis oleks nii otsustatud, siis ei oleks see veel tähendanud, et meil oleks olnud võimalik juuni lõpus konverents korraldada. Võimalikkuses peab kindel olema, sest vastasel juhul reklamitakse sündmust, mille toimumine pole täielikult selge. Siis oleks ju osalejatel probleemid (kavandatud aeg, selle luhtumine, oma tegevuse ümberkorraldamine, lennupiletid jms), kindlasti ka muud segadused-ebameeldivused, täiendavad

---

Veel üks probleem: on inimesi, kes on meie konverentsil pea igal aastal osalenud ning kui ühel aastal jäab konverents ära, siis võib tekkida oht, et vähemalt osa inimesi loobub ja osaleb edaspidi juba mujal või huvi väheneb (näiteks, läheneb pensioniaeg jms). Ka meie konverentsi puhul võib selline olukord mõnel juhul tekkida!?

⁹ Samas, need artiklid on võimalik edaspidi avaldada ning ettekanded järgmise aasta konverentsi programmi lülitada!

¹⁰ Käesolev kirjutük on kirjutatud valdavalt märtsis-aprillis 2020, vahetult enne ja pärast otsuse tegemist, teadmata milline oli viirus- ja majanduskrisi edasine käik! 7. aprilliks oli juba palju infotmsiooni nii Eestist kui teistest riikidest eriolukordade, st keeldude ja piirangute esialgsete tähtaegade edasilitükamise kohta laekunud, et oli selge – juuni lõpus 2020 meil konverentsi korraldada ei õnnestu!

¹¹ Käesolevas kirjatükis kirjeldatud põhjuste töttu oli otstarbekas ka ajakirja ilmumine mõnevõrra edasi lükata ning koos välja anda kaks numbrit korraga. Kuna konverentsi ei toiminud, siis tuli osalejatele ja huvilistele ajakiri niikuinii posti teel saatva.

¹² Siin oli olukord kahepoolne – ühelt poolt olid välismaalastele piirangud Eestisse sissesõitmisel ja teiselt poolt olid mõnikord piirangud ka välismaalastel oma kodamaalt väljasõitmisel! Märtsis keelati Eestis ka konverentside korraldamine!

asjaajamised jpm. See oleks olnud konverentsi kompromiteerimine. Loobuda tuleb õigeaegselt!

Järelikult toimub järgmine, XXIX konverents ajavahemikus 1.–3. juuli 2021, Jäneda mõisas!

Teema on järgmine: „**Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021:** 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996) / Tartu Ülikooli regionaalne Pärnu Kolledž – 25 aastat (1996)“

Tere tulemast konverentsile 2021!¹³

Tulemuslikku osalemist ja meie ajakirjale sisukate artiklite kirjutamist! ¹⁴

Märts-mai, 2020; Tallinn, Pirita-Kose
Konverentsi korraldustoimkonna nimel,

Matti Raudjärv
(konverentside algataja ja peakorraldaja;
ajakirja peatoimetaja)

---

¹³kuigi juulis-augustis-septembris 2020 võis nii Eestis kui paljudes teistes riikides koroonavirusesse nakatanute ja haigestunute arvu suurenemist mõnevõrra märgata, tahaks siiski loota, et viiruse teist lainet ulatuslikult ei teki ning aastal 2021 on võimalik jälle normaalsemates tingimustes elada, töötada ja ka reisida!

¹⁴ aastatepikkuse sihikindla meeskonnatöö tulemusena on meie ajakiri 2019. aastal rahvusvaheliselt väga hinnatud andmebaasi SCOPUS vastu võetud ja Eestis ETISe teaduspublikatsioonide kategoorias tasemel 1.1 (enne olime 1.2 ja kümmekond aastat varem 3.1). Kuigi meie artiklid ei olnud veel 2020. aasta esimesel poolel andmebaasi sisestatud, saab see siiski tehdud, sest nagu nende poolt meile teatati, oli veel novembris 2019 olukord, kus sisestati alles 2018. aasta artikleid. Tööde maht pidi lihtsalt väga suur olema. Pole välistatud, et COVID-19 tõttu nihkus artiklite sisestamine veelgi edasi!? Seega kannatust pole vaja mitte ainult viiruse tökestamisel ja kodus püsimisel, vaid ka teistes valdkondades!

KONVERENTS „THE ROLE OF HIGHER EDUCATION IN DIFFERENT ECONOMIC SYSTEMS“

Tartu Ülikooli Delta maja (Foto 1 ja 2) avamisele 29. jaanuaril 2020 järgnes tähelepanuväärselt kohe ka rahvusvaheline konverents. Seekord juba kaheksandat korda toimunud *Dialogue on Social Market Economy* võõrustajaks oli Tartu Ülikooli majandusteaduskond.

Foto 1. Vaade Tartu Ülikooli Delta majale (autor: Ragnar Vutt)
View to the Delta Centre of the University of Tartu (by Ragnar Vutt)

Majandusteadlasi ja majanduspoliitika valdkonna praktikuid Saksamaalt ja Eestist kokku toova konverentside seeria algatajateks on professor dr Ralph Michael Wrobel (*West Saxon University of Applied Science of Zwickau*) ja professor Jüri Sepp (Tartu Ülikool). Käesoleval aastal oli konverentsi teemaks kõrghariduse roll eri tüüpi majandussüsteemides. Selline teemavalik tulenes mitmetest põhjustest. Üheks peamiseks on ülikoolide ees seisev keeruline ülesanne täita kasinates eelarvestingimustes kõrgendatud ootusi kõigis oma tegevusvaldkondades, säilitades sealjuures oma autonoomia ja akadeemilise vabaduse.

Konverentsi 35 osalejat esindasid kuut Saksamaa ja kahte Eesti ülikooli ning Saksamaa Föderaalset Majandus- ja Energeetika Ministeeriumi ja Eesti Teadusagentuuri. Konverentsi avas professor Ralph Michael Wrobel ja võõrustajate poolt ütles tervitussõnad Tartu Ülikooli majandusteaduskonna juhataja professor Kadri Ukrainski.

Avasessiooni ettekanded tehti saksa külaliste poolt üldisematel teemadel: *The Production of Knowledge in Academic Institutions* (professor Wolf Schäfer, Helmut Schmidt University, Hamburg), *Innovation Policy in the Social Market Economy* (professor Armin Rohde, University of Greifswald ja dr Ole Janssen, Federal Ministry for Economic Affairs and Energy in Germany) ja *Independence of Science: Different Models in Comparison* (professor Ralph Michael Wrobel). Need kävitasid elava diskussiooni teaduse sõltumatusest, mõõtmisvõimalustest ja finantseerimise probleemidest.

Teises sessioonis olid vaatluse all kaks teemat. Professor Rolf Hasse (University of Leipzig) poolt *Economics and Educational Sciences, Are the Targets Really So Different?* ja professor Helge Löbleri (University of Leipzig) teema *'The Future of Entrepreneurship-Education'*.

Järgnenud sessiooni ettekanded tehti Tartu Ülikooli majandusteaduskonna osalejate poolt. Doktorandid Tanel Hirv ja Mariia Chebotareva tutvustasid oma uurimistöid. Tanel Hirve uurimistulemused kajastasid teemat *Factors Affecting Scientific Impact: Comparison of European Countries* ja Mariia Chebotareva ettekande teemaks oli *FOCJ as an Opportunity of Municipalities to Cooperate in the Russian School Education Sector*. Professor Peter Friedrich esines teemal *How to Use Social Accounting to Measure Social Capital of the Faculty of Economics and Business Administration of the University of Tartu*.

Konverentsi teine päev algas doktorantidele suunatud loenguga professor Herbert Woratschek'ilt (University of Bayreuth): *Essentials are Invisible! – Why Does the Logic of Value Co-creation in the Sport Value Framework Represent a Logic of Success?*. Järgnevas sessioonis olid tähelepanu all kõrghariduse ja ülikoolide rolliga seotud küsimused. Professor Kadri Mänasoo Tallinna Tehnikakõlalist tutvustas tulemusi teemal *Individuals' Digital Capacity and Labour Market Outcomes: Comparative Evidence from Europe* (artikli kaasautor doktorant Artjom Saia). Teemade ring leidis laiendamist Tartu Ülikooli doktorandi Tõnis Eerme ettekandega *'Participation in the Programs of the European Space Agency – Effects and Additionality from the Viewpoint of a Small Open Economy'*. Eesti kõrghariduse ja teaduse küsimused olid täpsemalt käsitletud professor Kadri Ukrainski ettekandes *'Attempting to Develop Research Organizations with the Project-funding Instruments: the Case of Estonia'* ja Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkonna dekaani professor Raul Eametsa ettekandes *Estonian Higher Education Vision*.

Kokkuvõtvas sessioonis esines professor Jüri Sepp teemal *Performance-based Financing in Universities: Case study of the School of Economics and Business Administration*. Jätkas professor Toomas Haldma ettekandega *Performance Measurement at the Universities within the Sustainability Management Framework*. Eesti Teadusagentuuri tegevjuht Karin Jaanson esitles Eesti teaduse rahastamissüsteemi. Sessiooni lõpetas Diana Eerma ettekanne *'Innovator in Higher Education and Leadership'*, mis pühendas tähelepanu professor Jüri Sepa tegevusele õpetamisel, teadusuuringutes ja kõrghariduse juhtimisel Eesti kõrgharidusmaastikul 100 õppesemestri jooksul. Professor Jüri Sepa edukast rahvusvahelisest tegevushaardest

räägib kö内ekas fakt, et konverentsil osalenud saksa kolleegid väljendasid omapoolset tunnustust aastakümnete pikkuse koostöö eest teadustegevuses.

Kokkuvõttes saab tödeda, et kõrghariduse ja ülikoolide rollile ühiskonnas keskendunud laia teemaderingi käsitlevatest ettekannetest ning aruteludest oli kasu kõigile osalejatele. Sisukad diskussioonid jätkusid ka konverentsi pausidel, ühiste õhtueinete ja muuseumikülastuste ajal. Eriti hinnatav on tagasiside doktorantidele, mis võimaldab neil oma teadustööd edasi arendada. Uuendatud kontaktid ja vastavatud Delta maja laiendavad ilmselt koostöövõimalusi veelgi.

Foto 2. Vaade osale Tartu linnast ja Tartu Ülikooli Delta majale (autor: Ragnar Vutt)
View to a part of Tartu and the Delta Centre of the University of Tartu (by Ragnar Vutt)

Kasutatud allikas:

1. 8th Dialogue on Social Market Economy, The Role of Higher Education in Different Economic Systems, Call for papers, University of Tartu, School of Economics and Business Administration.

Diana Eerma
Tartu Ülikool¹

---

¹ Diana Eerma, PhD, majanduspoliitika dotsent, Tartu Ülikooli majandusteaduskond, Narva mnt 18-4014 Tartu, Diana.Eerma@ut.ee.

KONFERENZ ZUR ROLLE DER HOCHSCHULBILDUNG IN UNTERSCHIEDLICHEN WIRTSCHAFTSSYSTEMEN

Unmittelbar nach der Eröffnungsfeier des neuen Delta-Gebäudes der Universität Tartu (Foto 1 S. 97 und Foto 2 S. 99) fand am 29. Januar 2020 der 8. Dialog über soziale Marktwirtschaft statt, der von der „School of Economics and Business Administration (SEBA)“ veranstaltet wurde.

Die Dialogreihe zur sozialen Marktwirtschaft, die in Zusammenarbeit mit deutschen und estnischen Ökonomen unter der Leitung von Professor Dr. Ralph Michael Wrobel (Westsächsische Fachhochschule Zwickau) und Professor Jüri Sepp (Universität Tartu) initiiert wird, war in diesem Jahre der Rolle der Hochschulbildung in verschiedenen Wirtschaftssystemen gewidmet.

Dieses Konferenzthema sollte die Behandlung folgender Aspekte erlauben, die in den Beiträgen der Vortragenden Berücksichtigung finden sollten und im Einladungsschreiben zur Konferenzteilnahme¹ erwähnt wurden.

Dazu zählt, dass es den Entscheidungsträgern unter Haushaltsstress schwieriger geworden ist, der Öffentlichkeit zu erklären, warum Investitionen in Forschung und Entwicklung notwendig sind, um die soziale, wirtschaftliche und kulturelle Entwicklung verschiedener Länder aufrechtzuerhalten. In der Welt von Fake News und Fehlinformationen, gewinnt die Rolle der Universitäten als Zentren für evidenzbasiertes oder theoretisches Wissen an Bedeutung. Neue Aufgaben treten neben die traditionellen Universitätsaufgaben der Lehre, Forschung und des gesellschaftlichen Dienstes. Um alle oben genannten Aufgaben zu bewältigen, aber auch um die praktischen Herausforderungen, die aus steigenden Kosten, der Beschleunigung des Wissenstransfers, aber auch der sinkenden Abschlussquoten resultieren, müssen die Universitäten neue, stärker integrierte Technologie- und Managementmodelle einführen. Dabei sind Universitäten in verschiedenen Ländern mit Schwierigkeiten konfrontiert, ihre Autonomie und akademische Freiheit zu wahren. Dies sind einige Aspekte, die keine vollständige Liste der Themen reflektieren, mit denen sich die Konferenzteilnehmer befassen sollten.

35 Teilnehmer vertraten sechs deutsche und zwei estnische Universitäten sowie das Bundesministerium für Wirtschaft und Energie in Deutschland und den Estnischen Forschungsrat. Die Konferenzteilnehmer wurden von Professor Dr. Ralph Michael Wrobel und dem Leiter der SEBA, Professor Kadri Ukrainski, PhD, bergrüßt.

In der Eröffnungssitzung unter Vorsitz von Professor Dr. Rolf Hasse diskutierten deutsche Kollegen über die Wissensproduktion in akademischen Einrichtungen (Professor Dr. Wolf Schäfer, Helmut Schmidt Universität, Hamburg) sowie über Innovationspolitik in der sozialen Marktwirtschaft (Professor Dr. Armin Rohde,

---

¹ 8. Dialog über soziale Marktwirtschaft, Die Rolle der Hochschulbildung in verschiedenen Wirtschaftssystemen, Call for Papers, Universität Tartu, School of Economics and Business Administration.

Universität Greifswald und Dr. Ole Janssen, Bundesministerium für Wirtschaft und Energie in Deutschland) und über die „Unabhängigkeit der Wissenschaft: Verschiedene Modelle im Vergleich“ (Professor Ralph Michael Wrobel). Die Themen führten zu lebhaften Diskussionen, insbesondere über die Unabhängigkeit der Wissenschaft, deren Messung und zu Fragen der Wissenschaftsfinanzierung.

In der zweiten Sitzung unter Vorsitz von Professor Dr. Wolf Schäfer wurden zwei Themen erörtert. Professor Dr. Rolf Hasse von der Universität Leipzig widmete sich den Wirtschafts- und Erziehungswissenschaften, in dem er fragte: Sind ihre Ziele wirklich so unterschiedlich? Professor Dr. Helge Löbler (Universität Leipzig) sprach über „Die Zukunft der Entrepreneurship-Bildung“.

Die folgende Sitzung unter Vorsitz von Professor Dr. Ralph Michael Wrobel betraf Themen, die von estnischen Teilnehmern der Universität Tartu, SEBA, behandelt wurden. Quantitativen Forschungsergebnisse zu Faktoren, welche die Wirkungen von Innovationen in europäischen Länder beeinflussen, wurden von dem Doktoranden Tanel Hirv vorgestellt. Mariia Chebotareva stellte das Thema ihrer Doktorarbeit vor: FOCJ als Mittel kommunaler Zusammenarbeit im russischen Schulbildungssektor. Dr. Professor Peter Friedrich erörterte: Wie man das Sozialkapital der Fakultät für Volkswirtschaftslehre und Betriebswirtschaftslehre der Universität Tartu mithilfe des sozialen Rechnungswesens ermittelt. Das Referat basierte auf einer Ausarbeitung, deren Mitautorin Associate Professor Diana Eerma, PhD ist.

Der zweite Tag der Konferenz begann mit einem Vortrag von Professor Dr. Herbert Woratschek (Universität Bayreuth) zum Thema: Wichtige Bestimmungsgründe bleiben verborgen! - Warum folgt die Ermittlung der Wertschöpfung im Sport Value Framework der Logik des Erfolgs? Diese Vorlesung richtete sich speziell an Doktoranden.

Die folgende Sitzung unter der Leitung von Professor Toomas Haldma, PhD konzentrierte sich auf verschiedene Themen, die die Hochschulbildung und die Rolle der Universitäten in der Gesellschaft betrafen. Professor Kadri Männasoo, PhD von der Technischen Universität Tallinn präsentierte Forschungsergebnisse zu den digitalen Fähigkeiten und Arbeitsmarktergebnissen von Einzelpersonen: Vergleichende Daten aus Europa (ein gemeinsamer Artikel mit dem Doktoranden Artjom Saia von derselben Universität). In seiner Präsentation „Teilnahme an den Programmen der Europäischen Weltraumorganisation – Auswirkungen und zusätzliche Anreize für eine kleine offene Wirtschaft“ untersuchte der Doktorand Tõnis Eerme (Universität Tartu, SEBA) ein breites Themenspektrum. Den Fragen estnischer Hochschulbildung und Forschung widmeten sich sowohl Professor Kadri Ukrainski, PhD in ihrem Vortrag „Versuche, Forschungsorganisationen mithilfe projektfinanzierender Instrumente zu entwickeln: der Fall Estland“ als auch der Dekan der Fakultät für Sozialwissenschaften, Professor Raul Eamets, PhD in seinem Vortrag über Visionen zur estnischen Hochschulentwicklung.

Die abschließende Sitzung der Konferenz fand unter Vorsitz von Professor Kadri Ukrainski, PhD statt. Man befasste sich weiterhin mit Fragen der estnischen Universitäten und des Forschungsfinanzierungssystems. Professor Jüri Sepp, PhD

konzentrierte sich auf Fragen leistungsorientierter Finanzierung von Universitäten: Fallstudie der School of Economics and Business Administration, unter Bedingungen des New Public Management. Den gleichen Kontext wählte Professor Toomas Haldma, PhD (SEBA, Universität Tartu) für seinem Vortrag über Leistungsmessung an den Universitäten im Rahmen des Nachhaltigkeitsmanagements. Die Exekutivdirektorin des Estnischen Forschungsrats, Karin Jaanson, gab einen Überblick über das estnische Forschungsförderungssystem und erörterte wie ein ausgewogenes Verhältnis zwischen Faktoren und Instrumenten im estnischen Forschungsförderungssystem gefunden werden kann.

Der Abschlussvortrag „Innovator in Higher Education and Leadership“ von Associate Prof. Diana Eerma, PhD war Professor Jüri Sepp, PhD gewidmet, der in den letzten 100 Semestern in den Bereichen Lehre, Wirtschaftsforschung und Hochschulbildung in Estland an der Universität Tartu tätig war. Seine breite und erfolgreiche internationale Zusammenarbeit zeigt sich auch darin, dass alle eingeladenen deutschen Konferenzteilnehmer gekommen sind und ihm einen Beitrag zu Ehren seiner wissenschaftlichen Aktivitäten und seiner erfolgreichen wissenschaftlichen Zusammenarbeit geleistet haben.

Alle Teilnehmer profitierten von dem breiten Themenspektrum der Hochschulfragen, die an den beiden Konferenztagen vorgestellt, erörtert und diskutiert wurden. Fruchtbare Diskussionen wurden auch während des Sozialprogramms der Konferenz fortgesetzt, beispielsweise während der Besuche des Museums der Universität Tartu und des Estnischen Nationalmuseums in Nachbarschaft des Schlosses Raadi. Insbesondere Doktoranden erhielten wertvolle Anregungen zur Verbesserung ihrer Forschungen. Die Vertiefung der Kontakte der Konferenzteilnehmer während der Mittag- und Abendessen sowie die technischen Vorzüge und Annehmlichkeiten des neuen Delta-Gebäudes stärkten die Bereitschaft der Konferenzteilnehmer zur internationalen Zusammenarbeit.

Peter Friedrich
Universität Tartu²

---

² Prof. Dr. Dr. h.c. Peter Friedrich (em.), School of Economics and Business Administration, Tartu University, Narva Rd 18-4014 Tartu, Estonia, Peter.Friedrich@ut.ee.

CONFERENCE ON THE ROLE OF HIGHER EDUCATION IN DIFFERENT ECONOMIC SYSTEMS

Remarkably right after the opening ceremony of the new Delta Building of the University of Tartu (Photo 1 p. 97 and Photo 2 p. 99) on the 29th of January 2020 started the 8th Dialogue on Social Market Economy hosted by the School of Economics and Business Administration (SEBA).

The Dialogue series on Social Market Economy which has been initiated in cooperation of German and Estonian economists, leaded by Professor Dr Ralph Michael Wrobel (West Saxon University of Applied Science of Zwickau) and Professor Jüri Sepp (University of Tartu), was this year dedicated on the role of higher education in different economic systems.

The topic about the role of higher education for the Conference was chosen because of several following reasons, which have been mentioned in the introductory call for papers. There is written that in the conditions of austerity-driven budgets, it has become more necessary to explain the general public why investments into research and development are relevant in order to sustain the social, economic and cultural development of different countries. In the world of fake news and misinformation, being a center creating the evidence-based or theory-based knowledge, the role of universities widens besides the traditional missions of teaching, research and societal service. To cope with all the above aims, but also more practical challenges of rising costs, speeding up knowledge transfer, but also declining completion rates, the universities need to embrace new, more integrated technological and management models. Universities in different countries face challenges for exercising their autonomy and academic freedom. These are the some topics, which do not constitute a complete list of topics the conference was trying to address.

35 participants represented six German and two Estonian universities as well the Federal Ministry for Economic Affairs and Energy in Germany and the Estonian Research Council. Welcome words were said by Professor Ralph Michael Wrobel and the Head of hosting SEBA Professor Kadri Ukrainski.

In the opening session chaired by professor Rolf Hasse, German colleagues raised discussions on The Production of Knowledge in Academic Institutions (Professor Wolf Schäfer, Helmut Schmidt University, Hamburg), Innovation Policy in the Social Market Economy (Professor Armin Rohde, University of Greifswald and Dr. Ole Janssen, Federal Ministry for Economic Affairs and Energy in Germany) and Independence of Science: Different Models in Comparison (Professor Ralph Michael Wrobel). The topics started lively discussions especially about independence of science, its measurement and science funding issues.

In the second session chaired by Professor Wolf Schäfer two topics were under observation. Professor Rolf Hasse from University of Leipzig presented on Economics and Educational Sciences, raising the question: Are the Targets Really So Different?

Professor Helge Löbler's (University of Leipzig) topic was 'The Future of Entrepreneurship-Education'.

The following session chaired by professor Ralph Michael Wrobel contained topics presented by Estonian participant from University of Tartu, SEBA. The quantitative research results on Factors Affecting Scientific Impact: Comparison of European Countries were presented by PhD student Tanel Hirv. Mariia Chebotareva presented on her PhD thesis topic: FOCJ as an Opportunity of Municipalities to Cooperate in the Russian School Education Sector. Professor Peter Friedrich presented on the topic: How to Use Social Accounting to Measure Social Capital of the Faculty of Economics and Business Administration of the University of Tartu, based on paper which co-author is Diana Eerma.

The second day of the Conference started with lecture from Professor Herbert Woratschek (University of Bayreuth) on the topic: Essentials are Invisible! – Why Does the Logic of Value Co-creation in the Sport Value Framework Represent a Logic of Success? This lecture was especially focused for PhD students.

Following session leaded by Professor Toomas Haldma was focusing on several topics connected to higher education and universities' role in society. Professor Kadri Männasoo from the Tallinn University of Technology presented research on Individuals' Digital Capacity and Labour Market Outcomes: Comparative Evidence from Europe (paper in cooperation with PhD student Artjom Saia from the same university). Wide range of issues were looked at in the presentation 'Participation in the Programs of the European Space Agency – Effects and Additioinality from the Viewpoint of a Small Open Economy' by the PhD candidate Tõnis Eerme (University of Tartu, SEBA). The questions of Estonian higher education and research were approached by Professor Kadri Ukrainski in her presentation 'Attempting to Develop Research Organizations with the Project-funding Instruments: the Case of Estonia' and by the Dean of the Faculty of Social Sciences, Professor Raul Eamets in his presentation about Estonian Higher Education Vision.

Concluding session of the Conference which was chaired by Professor Kadri Ukrainski continued on the issues related with Estonian universities and research funding system. Professor Jüri Sepp concentrated on Performance-based Financing in Universities: Case study of the School of Economics and Business Administration, where the analysis was framed by the new public management theory. The same context was applied by Professor Toomas Haldma (SEBA, University of Tartu) in his presentation about Performance Measurement at the Universities within the Sustainability Management Framework. Executive Director of the Estonian Research Council Karin Jaanson gave an overview about Research Funding System in Estonia and raised the questions how to find a good balance between factors and instruments in the Estonian research funding system. The closing talk 'Innovator in Higher Education and Leadership' by Diana Eerma was dedicated to Professor Jüri Sepp work in teaching, economic research and leading higher education in Estonia, particularly activities at the University of Tartu during last 100 semesters. His wide and successful international cooperation is

demonstrated also via fact that all German participants in the Conference came and made contribution in honor of Professor Jüri Sepp for his scientific activities and fellowship.

All participants gained from the broad range of topics on the higher education issues presented and discussed during the two Conference days. Fruitful discussions continued during the social program of the Conference as well, for example during the visits to Museum of University of Tartu and the Estonian National Museum at Raadi. Notably benefited PhD students who received valuable feedback how to improve their research. Recreated contacts during the Conference lunches and dinners as well opportunities of new Delta building will open new international cooperation possibilities.

References

1. 8th Dialogue on Social Market Economy, The Role of Higher Education in Different Economic Systems, Call for papers, University of Tartu, School of Economics and Business Administration.

Diana Eerma
University of Tartu¹

---

¹ Diana Eerma, PhD, Associate Professor, School of Economics and Business Administration, University of Tartu, Narva Rd 18-4014 Tartu, Estonia, Diana.Eerma@ut.ee.

**MAJANDUSPOLIITIKA TEADUSKONVERENTSID
EESTIS (1984–2020 ... 2021)**

**WISSENSCHAFTLICHE KONFERENZEN ÜBER
WIRTSCHAFTSPOLITIK IN ESTLAND (1984–2020 ... 2021)**

**SCIENTIFIC CONFERENCES ON ECONOMIC
POLICY IN ESTONIA (1984–2020 ... 2021)**

I	1984	Ühiskondliku tootmise intensiivistamise probleemid Eesti NSV-s
II	1994	Majandusteadus ja majanduspoliitika Eesti Vabariigis
III	1995	Majanduspoliitika teooria ja praktika Eesti Vabariigis
IV	1996	Aktuaalsed majanduspoliitika küsimused Euroopa Liidu riikides ja Eesti Vabariigis /I ja II/ Aktuelle wirtschaftspolitische Fragen in den Ländern der Europäischen Union und in der Republik Estland /I und II/ Topical Problems of the Economic Policy in the Member States of the European Union and the Republic of Estonia /I and II/
V	1997	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja integreerumine Euroopa Liiduga Die Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Integration mit der Europäischen Union Economic Policy of the Republic of Estonia and Integration with the European Union
VI	1998	Eesti Vabariigi integreerumine Euroopa Liiduga – majanduspoliitika eesmärgid ja abinõud Die Integration der Republik Estland mit der Europäischen Union – Ziele und Mittel der Wirtschaftspolitik Integration of the Republic of Estonia into the European Union – Goals and Instruments of Economic Policy
VII	1999	Eesti Vabariigi majanduspoliitika ja Euroopa Liit Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
VIII	2000	Eesti Vabariigi majanduspoliitika tulemuslikkus ja Euroopa Liit Wirksamkeit der Wirtschaftspolitik der Republik Estland und die Europäische Union Effectiveness of the Economic Policy of the Republic of Estonia and the European Union
IX	2001	Harmoniseerimine ja vabadus Eesti Vabariigi majanduspoliitikas integreerumisel Euroopa Liiduga Harmonisierung und Freiheit der Wirtschaftspolitik Estlands in EU-Integrationsprozess Harmonisation and Freedom in the Economic Policy of Estonia integrating with the European Union
X	2002	Euroopa Liiduga liitumise mõju Eesti majanduspoliitikale Die Integration der Europäischen Union und ihre Wirkungen auf die Wirtschaftspolitik Estlands

		Effect of Accession to the European Union on the Economic Policy of Estonia
XI	2003	Eesti majanduspoliitika teel Euroopa Liitu Die Wirtschaftspolitik Estlands auf dem Weg in die Europäische Union
XII	2004	Estonian Economic Policy on the Way Towards the European Union Eesti majanduspoliitilised perspektiivid Euroopa Liidus Wirtschaftspolitische Perspektiven Estlands als Mitglied der Europäischen Union
XIII	2005	Economic Policy Perspectives of Estonia in the European Union XIII majanduspoliitika teaduskonverents Die XIII. wirtschaftspolitische Konferenz
XIV	2006	13 th Scientific Conference on Economic Policy XIV majanduspoliitika teaduskonverents Die XIV. wirtschaftspolitische Konferenz
XV	2007	14 th Scientific Conference on Economic Policy Eesti majanduspoliitika – kolm aastat Euroopa Liidus Die Wirtschaftspolitik Estlands – drei Jahre in der Europäischen Union
XVI	2008	Economic Policy of Estonia – three Years in the European Union Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2008 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2008
XVII	2009	Economic Policy in the EU Member States – 2008 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2009 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2009
XVIII	2010	Economic Policy in the EU Member States – 2009 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2010 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2010
XIX	2011	Economic Policy in the EU Member States – 2010 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2011 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2011
XX	2012	Economic Policy in the EU Member States – 2011 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2012 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2012
XXI	2013	Economic Policy in the EU Member States – 2012 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2013 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2013
XXII	2014	Economic Policy in the EU Member States – 2013 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2014 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2014
XXIII	2015	Economic Policy in the EU Member States – 2014 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2015 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2015
XXIV	2016	Economic Policy in the EU Member States – 2015 Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2016 Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2016
		Economic Policy in the EU Member States – 2016

XXV	2017	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2017: Juubelikonverents – 25; (29.06-01.07.2017) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2017: Jubiläumskonferenz – 25; (29.06-01.07.2017) Economic Policy in the EU Member States – 2017: Jubilee conference – 25; (29.06-01.07.2017)
XXVI	2018	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2018: Eesti Vabariik – 100 / 100 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis; (28.-30.06.2018) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2018: Republik Estland – 100 / 100 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen Technischen Universität; (28.-30.06.2018) Economic Policy in the EU Member States – 2018: Republic of Estonia – 100 / 100 years of the Estonian-language national University of Technology in Estonia; (28.-30.06.2018)
XXVII	2019	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2019: Eesti Vabariik– 15 aastat EL-s ja NATO-s / 100 aastat eestikeelset Tartu Ülikooli / 320 aastat Tartu Ülikooli asumisest Pärnusse (1699–1710); (3.-5.07.2019) Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2019: Republik Estland – 15 Jahre in EU und in NATO / 100 Jahre estnischsprachige Universität Tartu / Vor 320 Jahren zog die Universität Tartu nach Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019) Economic Policy in the EU Member States – 2019: Republic of Estonia – 15 years in EU and in NATO / 100 years of the Estonian-language University of Tartu / 320 years from the temporary relocation of the University of Tartu to Pärnu (1699–1710); (3.-5.07.2019)
XVIII	2020 ¹	Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2020: <i>100 aastat Tartu rahust / 100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest; (25.-27.06.2020)</i> Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2020: <i>100 Jahren der Friedensvertrag Tartu / 100 Jahren die erste Verfassung der Republik Estland; (25.-27.06.2020)</i> Economic Policy in the EU Member States – 2020: <i>100 years from the Peace Treaty of Tartu / 100 years from the first Constitu- tion of the Republic of Estonia; (25.-27.06.2020)</i>

¹ Konverents jäi ära seoses koroonaviruse ulatusliku leviku tõttu paljudes maailma riikides, sh Eestis ja konverentsil osalejate koduriikides. Lähemalt vaata kirjutist käesoleva ajakirja Kroonika osas (XXVIII konverents).

Die Konferenz entfiel wegen der umfangreichen Ausbreitung des Coronavirus in vielen Staaten der Welt, darunter in Estland und den Heimatländern der Teilnehmer der Konferenz. Siehe näher im Chronikteil der vorliegenden Zeitschrift (XXVIII. Konferenz).

The conference was cancelled due to the extensive spread of the coronavirus in many countries of the world, including Estonia and the home countries of the conference participants. For more details, see the article in the Chronicles part of this journal (XXVIII Conference).

XXVIII 2020

100 aastat Eesti Vabadussõja rahulepingu allakirjutamisest Tartus (2.02.1920)

Vor 100 Jahren wurde der Friedensvertrag von Tartu unterzeichnet (2.02.1920)

100 years from signing the Peace Treaty of the Estonian War of Independence in Tartu (2.02.1920)

100 aastat Eesti Vabariigi esimesest Põhiseadusest (kehtis aastatel 1920–1933)

Vor 100 Jahren trat die erste Verfassung der Republik Estland in Kraft (1920–1933)

100 years from the first Constitution of the Republic of Estonia (was in effect from 1920 to 1933)

NB! NB! NB!

Järgmine, **XXIX** majanduspoliitika teaduskonverents toimub /

Die nächste, **XXIX** wirtschaftspolitische Konferenz findet statt /

The next, **XXIX** scientific conference on economic policy will be held:

1.-3.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia):

Täpsem informatsioon alates oktoobrist-novembrist 2020 / Genauere Informationen ab Oktober-November 2020 / More detailed information from October-November 2020: www.mattimar.ee

LOODETAV TULEVIKUINFORMATSIOON (2021–2029)
järgmistel lehekülgidel:

EVENTUELLE PLANUNG FÜR ZUKÜNTIGE KONFERENZEN (2021–2029)
auf den nächsten Seiten:

EXPECTED FUTURE INFORMATION (2021–2029)
on the next pages:

Kui õnnestub organisatsiooniliselt ja finantsiliselt, siis edaspidi näeks tänane korraldustoimkond konverentse järgmiste pühendumustega/

Falls es organisatorisch und finanziell möglich sein wird, schlägt das heutige Organisationskomitee vor, dass kommende Konferenzen folgenden Jahrestagen oder kulturellen Ereignissen gewidmet sein werden:

If it works out in organisational and financial terms, the Organising Committee would like to dedicate the future conferences to the following anniversaries:

XXIX 2021

30 aastat Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisest (20. august 1991)
30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland
(20. August 1991)
30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia
(20. August 1991)

25 aastat regionaalse kolledži, Tartu ülikooli Pärnu kolledži asutamisest Pärnus (17. mai 1996), (Pärnu Majanduskooli /asutatud 1991/ baasil)
Vor 25 Jahren wurde das College Pärnu der Tartuer Universität gegründet (17. Mai 1996)
25 years from the establishment of the regional college, Pärnu College of the University of Tartu in Pärnu (17. May 1996)

25 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (28.-29. juuni 1996)
Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt (28.-29. Juni 1996)
25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu–Värska (28.-29. June 1996)

1.-3.07.2021 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2021: 30 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / 25 aastat esimesest rahvusvahelisest

majanduspoliitika teaduskonverentsist Tartus-Värskas (1996) / Tartu Ülikooli regionalne Pärnu kolledž – 25 aastat

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2021: 30 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / Vor 25 Jahren fand die erste internationale Konferenz für Wirtschaftspolitik in Tartu und Värska statt (1996) / College Pärnu (regional) der Universität Tartu – 25 Jahre

Economic Policy in the EU Member States – 2021: 30 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / 25 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy in Tartu-Värska (1996) / Pärnu College (regional) of the University of Tartu – 25 years

XXX 2022

390 aastat Tartu Ülikooli asutamisest (anno 1632)

30. juunil 1632. aastal kirjutas Rootsli kuningas Gustav II Adolf alla Tartu akadeemia asutamisürikule – sellega oli loodud alus Rootsli riigi teisele kõrgkoolile. Uus õppesuus sai samad privileegid, mis kuus aastat varem olid antud Uppsala Ülikoolile. 15. (uee kalendri järgi 25.) oktoobril 1632. aastal toimus Academia Gustaviana avaaktus.

Vor 390 Jahren wurde die Universität Tartu gegründet (anno 1632)

Am 30. Juni 1632 unterzeichnete der schwedische König Gustav II Adolf die Urkunde über die Gründungsurkunde der Tartuer Akademie. Damit wurde die Grundlage der zweiten schwedischen Hochschule geschaffen. Die neue Lehranstalt bekam dieselben Privilegien wie die Universität Uppsala, die ihr vor sechs Jahren zugesprochen wurden. Am 15. (nach dem neuen Kalender 25.) Oktober 1632 wurde Eröffnungszeremonie der Academia Gustaviana abgehalten.

390 years from the establishment of the University of Tartu (anno 1632)

On 30 June 1632, Gustav II Adolf, the King of Sweden, signed the Foundation Decree of the Academy in Tartu – laying the basis for the second establishment of higher education in Sweden. The new educational institution was granted the same privileges as had been granted to the University of Uppsala six years earlier. The opening ceremony of Academia Gustaviana was held on the 15th (according to the new calendar on the 25th) of October 1632

Kolmkümmend korda konverentse: kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnendat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die dreissig Mal Konferenzen: die zwanzig Mal Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

30th conferences: 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

30.06-02.07.2022 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2022: Tartu Ülikool – 390 aastat (anno 1632) / Kolmkümmend korda konverents: kakskümmend korda konverentsidest Värskas (1984, 1994–2012) ja kümnedat korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2022: Universität Tartu – 390 Jahre (anno 1632) / Die dreissig Mal Konferenzen: die zwanzig Mal Konferenzen in Värskas (1984, 1994–2012) und das zehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jäneda (ab 2013)

Economic Policy in the EU Member States – 2022: University of Tartu – 390 years (anno 1632) / 30th conferences: 20 conferences held in Värskas (1984, 1994–2012) and for the 10th time at Jäneda (since 2013)

NB! NB! NB!

1.-3.07.2022 toimub Tallinnas Eesti XIII noorte laulu-ja tantsupidu!

1.-3.07.2022 – das 13. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

1.-3.07.2022 – the 13th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXI 2023

Eesti Vabariigi Riigikogu XV korralised valimised

15. reguläre Wahlen des Riigikogu der Republik Estland

15th regular elections of the Riigikogu of the Republic of Estonia

30 aastat kirjastus-, konverentsi-, konsultatsiooni- ja koolitusfirma Mattimar OÜ asutamisest

30 Jahre seit der Gründung des Unternehmens für Publikationen, Konferenzen, Beratung und Ausbildung – Mattimar OÜ (GmbH)

30 years from the establishment of the Mattimar OÜ (Ltd) publishing, conference, consultation and training company

29.06-1.07.2023 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2023: Eesti Vabariigi Riigikogu XV korralised valimised

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2023: 15. reguläre Wahlen des Riigikogu der Republik Estland

Economic Policy in the EU Member States – 2023: 15th regular elections of the Riigikogu of the Republic of Estonia

XXXII 2024

Eesti ülikoolilinn Tartu – Euroopa kultuuripealinn

Estnische Universitätstadt Tartu – Kulturhauptstadt Europas

Estonian University City Tartu – European Capital of Culture

40 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirja asutamisest

40 Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der Zeitschrift

40 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal

27.-29.06.2024 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2024: Eesti ülikoolilinn Tartu – Euroopa kultuuripealinn / 40 aastat esimesest, nn laevakonverentsist

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2024: Estnische Universitätstadt Tartu – Kulturhauptstadt Europas / 40 Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung der Zeitschrift

Economic Policy in the EU Member States – 2024: Estonian University City Tartu – European Capital of Culture / 40 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of journal

NB! NB! NB!

5.-7.07.2024 toimub Tallinnas Eesti XXVIII üldlaulu- ja XXI tantsupidu!

5.-7.07.2024 – das estnische XXVIII. Lied- und die XXI. Tanzfeier finden in Tallinn statt!

5.-7.07.2024 – Estonian XXVIII Song and XXI Dance Celebration will take place in Tallinn!

XXXIII 2025

85 aastat Eesti Vabariigi iseseisvuse katkemisest (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

85 Jahre seit Verlust der Unabhängigkeit der Republik Estland (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

85 years since loss the independence of the Republic of Estonia (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

26.-28.06.2025 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2025: 85 aastat Eesti Vabariigi iseseisvuse katkemisest (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2025: 85 Jahre seit Verlust der Unabhängigkeit der Republik Estland (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

Economic Policy in the EU Member States – 2025: 85 years since loss the independence of the Republic of Estonia (17.06.1940 – *de facto* 20.08.1991)

XXXIV 2026

35 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991)

35 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991)

35 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991)

30 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist

30 Jahre seit der ersten internationale wissenschaftliche Konferenz für Wirtschaftspolitik

30 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy

25.-27.06.2026 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2026: 35 aastat Eesti Vabariigi taasiseseisvumisest (20. august 1991) / 30 aastat esimesest rahvusvahelisest majanduspoliitika teaduskonverentsist

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2026: 35 Jahre seit Wiederherstellung der Unabhängigkeit der Republik Estland (20. August 1991) / 30 Jahre seit der ersten internationale wissenschaftliche Konferenz für Wirtschaftspolitik

Economic Policy in the EU Member States – 2026: 35 years from the restoration of independence of the Republic of Estonia (20. August 1991) / 30 years from the first International Scientific Conference on Economic Policy

XXXV 2027

Kolmkümmend viisi korda konverentse: kakskümmend korda konverentse Värskas (1984, 1994–2012) ja viisteist korda järjest Jänedal (alates 2013)

Die dreissig fünf Mal Konferenzen: die zwanzig Mal Konferenzen in Värska (1984, 1994–2012) und das fünfzehnte Mal in Folge die Konferenzen in Jänedä (ab 2013)

35th conferences: 20 conferences held in Värska (1984, 1994–2012) and for the 15th time at Jänedä (since 2013)

1.-3.07.2027 (Eesti-Estland-Estonia):

Majanduspoliitika Euroopa Liidu riikides – aasta 2027: 35 korda majanduspoliitika teaduskonverentse Eestis

Die Wirtschaftspolitik in den EU-Mitgliedsstaaten – 2027: 35 Mal der wissenschaftlichen Konferenzen für Wirtschaftspolitik in Estland

Economic Policy in the EU Member States – 2027: 35th time scientific conference on economic policy in Estonia

NB! NB! NB!

2.-4.07.2027 toimub Tallinnas Eesti XIV noorte laulu- ja tantsupidu!

2.-4.07.2027 – das 14. estnische Jugend-Gesangs- und Tanzfestival findet in Tallinn statt!

2.-4.07.2027 – the 14th Estonian Youth Singing and Dance Festival will take place in Tallinn!

XXXVI 2028

Eesti Vabariik – 110 (24. veebruar 1918)

Republik Estland – 110 (24. Februar 1918)

Republic of Estonia – 110 (24. February 1918)

110 aastat eestikeelset rahvuslikku Tehnikaülikooli Eestis (17. september 1918)

110 Jahre von der Gründung der estnischsprachigen nationalen Technische Universität (17. September 1918)

110 years of the Estonian language national University of Technology in Estonia (17. September 1918)

XXXVII 2029

45 aastat esimesest, nn laevakonverentsist ja ajakirja asutamisest (1984)

45 Jahre seit der ersten, sog. Schiffskonferenz und seit Gründung (1984) der Zeitschrift

45 years from the first, so-to-say ship conference and the foundation of the journal (1984)

INFORMATSIOON ajakirja toimkonnalt

Käesolev rahvusvaheline teadusajakiri-publikatsioon ilmub aastast 2007 (üks number aastas) ja aastast 2011 (kaks numbrit aastas).¹ Ajakiri arenes välja järjepidevuse alusel aastatel 1984–2006 ilmunud teadusartiklite kogumikest. Artiklite temaatika on seni hõlmanud paljude riikide majanduspoliitikat ning selle valdkondi nii ühe kui ka mitme riigi näitel ning nende omavahelistes suhetes ja võrdlustes. Lisaks Eestile on avaldatud artiklites uuritud paljude riikide majanduspoliitikat nagu **Georgia, Hiina, Iirimaa, Jaapan, Kanada, Kreeka, Leedu, Lät, Norra, Rootsi, Saksamaa, Slovakki, Soome, Šveits, Taani, Tšehhi, Ukraina, Ungari, USA, Venemaa, Ühendkuningriik** (22 riiki). Vähemal määral on käsitletud ka mitmeid teisi riike. Kajastust on leidnud järgmiste piirkondade, ühenduste või valdkondade majanduspoliitika: Euroopa ja Euroopa Liit, Euroopa Liidu regioonid, Euroopa rohelised pealinnaad, Balti riigid ja Skandinaavia regioon, Ida- ja Kesk-Euroopa, Põhja-Euroopa, OECD-riigid jm.

Lisaks traditsioonilistele majanduspoliitika valdkondadele on artiklites kajastamist leidnud ka avaliku sektori rahandus; regionalne areng ja kohalike omavalitsuste arenguprobleemid, eelkõige haldusreformi vajadused ja võimalikud suunad; Euroopa Liidu finantssüsteem; Euroopa Liidu toetusmehhanismid ja –mudelid; rahapolitiika ja valuutakursid; euroruumi probleemid; finants- ja majanduskriisi; majanduse globaliseerumine; ettevõtluse arengut toetavad erinevad majanduspoliitikad; J.M. Keynesi seisukohad ja paljud teised kompleksvaldkonnad.

Seni on avaldatud artiklite autorid esindanud järgmisi riike: **Austria, Eesti, Georgia, Hiina, Lät, Saksamaa, Slovakki, Tšehhi, Ukraina, Ungari ja Venemaa**. Lisaks nimetatud riikidele olid enne 2007. aastat avaldatud artiklite autorite kaudu esindatud ka **Belgia, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Soome, USA ja Ühendkuningriik** (seega kokku 18 riigi esindajad).

Ajakirja toimkond soovib, et ajakirjas käsitletavate artiklite majanduspoliitiline geograafia laieneks tulevikus veelgi. Ajakirjas avaldatud artikleid kajastavad ja levitavad seni järgmised rahvusvahelised andmebaasid: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, Elsevier-SCOPUS, ESO, SSRN**. Seega kokku üheksa andmebaasi. Juba aastaid on väljaande tellijaks olnud ka Washingtonis asuv 1800. aastal asutatud maailma suurim, **USA Kongressi raamatukogu**.

Lugupidamisega ning edukate koos- ja kaastöösoovidega,
Teie ajakirja toimkond

---

¹ Aastatel 2007–2014 oli ajakirja inglise keelne nimetus „Discussions on Estonian Economic Policy“. Eeskätt täpsuse, sh artiklite senise kajastuse ja ka edaspidise laiema majanduspoliitilise geograafia huvides täpsustasime aastast 2015 ajakirja nime ning selleks on nüüd inglise keeles – „Estonian Discussions on Economic Policy“. Ajakirja eesti ja saksa keelne nimi jäid endisteks, ühtlasi on säilinud publikatsiooni järjepidevus.

INFORMATION from the editorial team

This international research journal (publication) has been published since 2007 (once a year) and 2011 (twice a year).¹ The journal developed as a successor of collections of research papers published in 1984–2006. The subjects of the papers have covered economic policies and their subject areas of many countries on the basis of case studies from one or several countries and considering their mutual relations and comparisons. Besides Estonian economic policy, the papers have treated economic policies of many countries, such as **Canada, China, Czech Republic, Denmark, Finland, Georgia, Germany, Greece, Hungary, Ireland, Japan, Latvia, Lithuania, Norway, Russia, Slovakia, Sweden, Switzerland, Ukraine, United Kingdom, U.S.A.** Also other countries have been studied to a lesser extent. Economic policies of the following regions, associations or subject areas have been treated: Europe and the European Union, EU regions, European green capitals, the Baltic States and the Scandinavian region, Eastern and Central Europe, Northern Europe, OECD countries, etc.

In addition to traditional areas of economic policy the papers have treated also the issues of finances of the public sector; regional development and development problems of local municipalities, above all the need for and possible directions of the administrative reform; the financial system of the EU; the support structures and support models of the EU; monetary policy and currency exchange rates; eurozone problems; financial and economic crisis; globalisation of the economy; different economic policies to support business development; positions of J.M. Keynes, and many other complex areas.

Authors of papers published until now have represented the following countries: **Austria, China, Czech Republic, Estonia, Georgia, Germany, Hungary, Latvia, Russia, Slovakia and Ukraine.** Besides the abovementioned countries also **Belgium, Finland, France, Lithuania, Poland, United Kingdom and U.S.A.** were represented by authors of papers published before 2007.

The editorial team would like to see in the future an even broader geography of economic policy of papers published in the journal. Papers published in this journal are presented and distributed by the following international databases: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, Elsevier-SCOPUS, ESO, SSRN, + US Congress Library.**

With best wishes and looking forward to successful cooperation and contributions,
Editorial Team of the journal

---

¹ In 2007–2014 the English name of the journal was “Discussions on Estonian Economic Policy”. Above all, for more accuracy concerning the topics of papers published until now, including in the interests of broader geography of economic policy in future, we specified the name of the journal from 2015 and it will be “Estonian Discussions on Economic Policy” in English. The name of the journal in German and Estonian remained the same, and the continuity of the publication was maintained.

INFORMATION des Redaktionsteams

Das vorliegende internationale Wissenschaftsmagazin erscheint seit 2007 (ein Mal pro Jahr) und seit 2011 (zwei Mal pro Jahr).¹ Die Zeitschrift hat ihre Ursprünge in den Sammelbändern von wirtschaftswissenschaftlichen Beiträgen, die in den Jahren 1984–2006 kontinuierlich erschienen. Die Thematik umfasst die Wirtschaftspolitik verschiedener Länder mit ihren vielfältigen Bereichen. Man geht vor allem auf die jeweiligen wirtschaftlichen Verflechtungen mit anderen Nationen ein und vergleicht sie untereinander. Neben Estland gibt es noch eine Reihe von anderen Ländern, die in den Artikeln auf ihre Wirtschaftspolitik hin untersucht werden wie **China, Deutschland, Dänemark, England, Finnland, Georgien, Griechenland, Irland, Japan, Kanada, Lettland, Litauen, Norwegen, Russland, Schweden, die Schweiz, die Slowakei, Tschechien, Ukraine, Ungarn, die USA**. Im geringeren Umfang sind auch einige andere Länder in Beiträgen vertreten. Ebenso ist die Wirtschaftspolitik aus Sicht größerer und kleinerer Regionen thematisiert worden, z. B. Europa und die Europäische Union, einzelne Regionen der Europäischen Union, Europas Grüne Hauptstädte, die Baltischen Staaten und Skandinavien, Mittel- und Osteuropa, Nordeuropa, OECD-Staaten u.a.m.

Zusätzlich zu den klassischen Feldern der Wirtschaftspolitik wird in den Artikeln auch auf folgende Themengebiete eingegangen: Finanzwesen der öffentlichen Hand, regionale Entwicklung und Entwicklungsprobleme der kommunalen Selbstverwaltungen, Notwendigkeit einer Verwaltungsreform und mögliche Reformwege, Finanzsystem der EU, EU-Förderungsmechanismen und ihre Modelle, Geldpolitik und Währungskurse, Probleme der Eurozone, Finanz- und Wirtschaftskrise, Globalisierung der Wirtschaft, wirtschaftspolitische Instrumente zur Unternehmensförderung, Standpunkte von J.M. Keynes.

Unsere Autoren kommen aus **China, Deutschland, Estland, Georgien, Lettland, Österreich, Russland, der Slowakei, Tschechien, Ungarn und Ukraine**. Vor 2007 sind Beiträge auch von **amerikanischen, belgischen, englischen, finnischen, französischen, litauischen und polnischen** Autoren erschienen.

Der Wunsch des Redaktionsteams ist, dass sich der Autorenkreis geographisch weiter vergrößert. Die im Magazin publizierten Beiträge sind in folgenden internationalen Datenbanken verfügbar: **DOAJ, EBSCO, EBSCO Central & Eastern European Academic Source, EBSCO Discovery Service (EDS), EconBib, ECONIS, Elsevier-SCOPUS, ESO, SSRN, + US-Kongressbibliothek**.

Wir hoffen auf eine weitere erfolgreiche Zusammenarbeit,
Ihr Redaktionsteam

---

¹ In den Jahren 2007–2014 lautete der englische Titel des Magazins „Discussions on Estonian Economic Policy“. Im Interesse der Genauigkeit und der breiteren geographischen Dimension der Beiträge wurde 2015 der englische Titel in „Estonian Discussions on Economic Policy“ geändert. Der Titel des Magazins in estnischer und deutscher Sprache blieb unverändert, gleichzeitig ist die Kontinuität der Zeitschrift erhalten geblieben.

21.02.2017 anti rahvusvahelise uuringu tulemusel Euroopas ettevõtttele Mattimar OÜ varasemate aastate tegevuste eest Usaldusväärse Ettevõtte Sertifikaat – laitmatu reputatsiooni, eetilise ja usaldusväärse tegevuse ning klientidele pühendumise eest. Sertifikaat "Usaldusväärne Ettevõte" sai alguse Poolas 2013. aastal ning on tänaseks populaarseks ja lugudeeteks nii ettevõtjate kui ka klientide seas saanud, olles üks nimekamaid, mida Euroopas väljastatakse.¹

See on rahvusvaheline märk, mis ühendab ettevõtteid kaheksas Euroopa riigis (märts 2017). Uuring viidi läbi valdavalt Euroopa Liidu liikmesriikide (Bulgaaria, Eesti, Poola, Rumeenia, Serbia /ei ole EL liige/, Slovakia, Tsekhi, Ungari) rohkem kui 218 000 ettevõtte seas. Seni on Sertifikaadi saanud ca 1200 ehk 0,55 % uuritavatest ettevõtetest. Uuringute tegemiseks on loodud innovatiilne ja originaalne tarkvaraprogramm, mis põhineb algoritmil ja määratleb nn arvamuste koefitsiendi.

* * *

Als Ergebnis einer in Europa durchgeföhrten entsprechenden internationalen Untersuchung wurde dem Unternehmen Mattimar GmbH am **21.02.2017** für die Tätigkeit früherer Jahre, für seine tadellose Reputation, ethische und vertrauenswerte Arbeit und Kundenwidmung das Zertifikat des zuverlässigen Unternehmens verliehen. Das Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ („Usaldusväärne ettevõte“) wurde 2013 in Polen eingeföhrt und bis zum heutigen Tag ist es zu einer populären und geschätzten Auszeichnung sowohl unter Unternehmern als auch Kunden geworden. Es handelt sich um eines der am meisten namenhaften Zertifikate, die in Europa verliehen werden.²

Diese internationale Auszeichnung vereint Unternehmen in acht europäischen Ländern (März 2017). Die oben genannte Untersuchung wurde unter mehr als 218 000 Unternehmen der EU-Länder (Bulgarien, Estland, Polen, Rumänien, Serbien (ist nicht EU-Mitglied), Slowakei, Tschechien und Ungarn) durchgeföhrt. Bisher ist das Zertifikat an ca. 1200 oder 0,55 % der untersuchten Unternehmen verliehen worden.

* * *

On **21.02.2017** the company Mattimar Ltd received the Certificate of a Trustworthy Enterprise on the basis of an international survey, for its activities in earlier years – for its flawless reputation, ethical and trustworthy activities and dedication to clients. The Certificate "Trustworthy Enterprise" ("Usaldusväärne ettevõte") was initiated in Poland in 2013 and has become popular and respected both among entrepreneurs and clients, being one of the most renowned certificates issued in Europe.³

It is an international mark which has been issued to enterprises in eight European countries (by March 2017). The survey was conducted among more than 218,000 enterprises from mainly EU Member States (Bulgaria, Estonia, Poland, Romania, Serbia (not an EU Member State), Slovakia, Czech Republic, Hungary). By now, approximately 1,200, i.e. 0.55% of the enterprises surveyed have received the certificate. Innovative and original software based on an algorithm has been created for the survey, to determine the coefficient of opinions.

¹ Statistika nätab, et üle poolte klientidest, kes peavad valima kahe tundmatu ettevõtte sarnase pakkumise vahel, valivad ettevõtte, kellel on sertifikaat „Usaldusväärne Ettevõte“.

² Wie die Statistik zeigt, entscheidet sich mehr als die Hälfte der Kunden bei zwei unbekannten und ähnlichen Unternehmen für das Unternehmen mit dem Zertifikat „Zuverlässiges Unternehmen“ ("Usaldusväärne ettevõte").

³ According to the statistics, more than a half of the clients who have to choose between similar offers from two unknown enterprises, choose the enterprise which has the Certificate "Trustworthy Enterprise" ("Usaldusväärne ettevõte").